МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових робіт

VIII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»

«28» лютого 2017

Київ–Прага–Відень
2017

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових робіт

VIII МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»

«28» февраля 2017

Сборник тезисов научных работ

VIII МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

«ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ»

«28» лютого 2017

Abstracts of scientific works

VIII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

«GLOBAL ISSUES OF ECONOMY AND FINANCE»

February 28, 2017

Київ–Прага–Відень
2017

ББК 65
УДК 330.1
Г-52

Г-52 Глобальні проблеми економіки та фінансів: збірник тез наукових робіт VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Київ–Прага–Відень, «28» лютого 2017 року / Фінансово-економічна наукова рада, 2017. — 132 с.

У збірнику представлені матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції: «Глобальні проблеми економіки та фінансів».

Матеріали публікуються мовою оригіналу у авторській редакції.

Редакція не завжди поділяє думки і погляди автора. Відповідальність за достовірність фактів, імен, географічних назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковими.

© Автори статей, 2017
© Фінансово-економічна наукова рада, 2017
© Міжнародний науковий журнал «Інтернаука», 2017

Організаційний комітет конференції:

Голова редакційної колегії: **Тарасенко Ірина Олексіївна** — доктор економічних наук, професор.

Заступник голови редакційної колегії: **Коваленко Дмитро Іванович** — кандидат економічних наук, доцент.

Заступник голови редакційної колегії: **Золковер Андрій Олександрович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Денисенко Микола Павлович** — доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної академії інвестицій і економіки будівництва, академік Академії будівництва України та Української технологічної академії.

Член редакційної колегії: **Кухленко Олег Васильович** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Чубукова Ольга Юріївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Драган Олена Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Скрипник Маргарита Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Гоблик Володимир Васильович** — доктор економічних наук, кандидат філософських наук, доцент, Заслужений економіст України.

Член редакційної колегії: **Мигус Ірина Петрівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Єфименко Надія Анатоліївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Ніценко Віталий Сергійович** — доктор економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Бугас Наталія Валеріївна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Русіна Юлія Олександрівна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Белялов Талят Енверович** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Безверхий Костянтин Вікторович** — кандидат економічних наук.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. PR, РЕКЛАМА І МАРКЕТИНГ 7

Гранат Лілія Володимирівна
Лояльність як інструмент управління брендом підприємства роздрібної електронної торгівлі 7

СЕКЦІЯ 2. БАНКІВСЬКА СПРАВА 10

Бандурка Андрій Борисович, Коваленко Дмитро Іванович
Управління фінансовою безпекою підприємства в умовах кризи 10

Цимбаленко Наталія Володимирівна, Пантелійчук Віталій Володимирович
Управління фінансово-економічною безпекою організації 13

СЕКЦІЯ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ 16

Яцик Тетяна Валеріївна
Методи оцінки грошових коштів та потоків в економічному аналізі 16

СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА 20

Яцик Ярослав Вікторович
Економіко-математичне моделювання та аналіз валютного ринку України ... 20

СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ 24

Родіонов Павло Юрійович, Плосконос Ганна Миколаївна
Місце риторичного аналізу у методології економіки 24

СЕКЦІЯ 6. МЕНЕДЖМЕНТ І ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ 28

Павловські Гжегож
Діагностичні цілі системи управлінської діагностики підприємства 28

СЕКЦІЯ 7. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА 31

Кінах Неля Володимирівна
Оцінка впливу євроінтеграційних процесів на розвиток сільського виробництва 31

Трокоз Юрій Володимирович
Звіт про глобальну конкурентоспроможність — інструмент державно-приватного співробітництва 35

СЕКЦІЯ 8. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА 40

Шаповалова Алла Павлівна
Нові вимоги до статусу неприбуткових організацій 40

Шкода Влада Миколаївна, Калуга Ніна Василівна
Запобігання митним ризикам при митному оформленні хутряних виробів...44

СЕКЦІЯ 9. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА.....48

Panosyan Ira, Sahakyan Kristine, Stepanyan Emma
The role of information technology in providing agrarian information to farmers.....48

СЕКЦІЯ 10. ФІНАНСИ, СТРАХУВАННЯ І БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ...54

Sakharna Viktoriia
Ukrainian state support of startups 54

Алексанян Роксана Мехаківна
Грошово-кредитна безпека України та шляхи її забезпечення.....57

Кальніченко Василь Ігорович
Грошово-кредитні важелі розвитку економіки.....60

Коваленко Дмитро Іванович, Заболотний Олександр Валерійович
Система комплексного забезпечення економічної безпеки підприємства...64

Коваленко Дмитро Іванович, Гуминюк Павло Петрович
Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті антикризового управління.....68

Ліщук Інна Василівна
Методи визначення фінансових результатів.....72

Махнарилов Юрій Васильович, Козубей Іван Петрович
Державне регулювання страхового ринку та державний нагляд за діяльністю страхових компаній.....77

Ніколаєва Наталія Анатоліївна, Панькевич Ірина Михайлівна
Фінансова безпека підприємства та механізм її забезпечення 81

Махнарилов Юрій Васильович, Раус Валентин Сергійович
Оцінювання рівня фінансової безпеки 84

Русіна Юлія Олександрівна, Перевозник Ганна Миколаївна
Управління інвестиційною діяльністю підприємства в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки.....89

Селієвська Єлизавета Романівна
Сутність механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства.....92

Степанюк Надія Ігорівна
Функції головних розпорядників бюджетних коштів & чинники ризиків бюджетного фінансування.....96

Томилець Наталія Анатоліївна
Удосконалення системи управління фінансовими результатами підприємства.....98

Цимбаленко Наталія Володимирівна, Асташов Віталій Вікторович
Інституціональні методи інвестиційної безпеки підприємств 101

Цимбаленко Наталія Володимирівна, Бойко Ірина Ігорівна
Розвиток банківської системи України 105

Цуркан Альона Володимирівна
Розвиток фондового ринку та проблеми трансформації заощаджень населення в інвестиції 109

Чередніченко Віталій Володимирович, Коваленко Дмитро Іванович
Фінансова стійкість підприємства 112

Чкан Ірина Олександрівна
Страховий ринок України в умовах інтеграції у світовий фінансовий простір 114

СЕКЦІЯ 11. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА 117

Вергун Антоніна Миколаївна, Федишин Денис Ігорович
Теоретичні аспекти стратегічного управління безпекою підприємств 117

Русіна Юлія Олександрівна, Лисенко Владислава Вікторівна
Управління фінансово-економічною безпекою комерційного банку 120

Русіна Юлія Олександрівна, Острякова Валентина Юріївна
Удосконалення системи управління інформаційною безпекою підприємства 123

Русіна Юлія Олександрівна, Уланова Катерина Олександрівна
Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства ... 127

Секція 1.
PR, РЕКЛАМА І МАРКЕТИНГ

Гранат Лілія Володимирівна
аспірантка кафедри маркетингу та реклами
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

ЛОЯЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ БРЕНДОМ ПІДПРИЄМСТВА РОЗДРІБНОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ

Бренд-менеджмент — цілеспрямований вплив на діяльність підприємства щодо формування, розвитку, підтримки та трансформації бренда з метою одержання довгострокової конкурентної переваги підприємства на ринку. Бренд забезпечує компанію розширеними можливостями на шляху досягнення комерційного успіху у порівнянні з підприємствами, що не застосовують технологію брендингу. Це справедливо як для компаній офлайн, так і для підприємств роздрібної електронної торгівлі (ПРЕТ), тобто таких, що функціонують онлайн і використовують у своїй діяльності інтернет-магазини. Тому важливим є дослідження та застосування інструментів, що сприяють ефективному управлінню брендом.

Лояльність з одного боку можна розглядати як одну із головних груп переваг, що отримує компанія, яка діє під егідою бренда. Так, наприклад, відомим брендам простіше завоювати прихильність та досягти лояльного ставлення до себе, що сприяє отриманню більшої кількості інформації про клієнтів.

Візуально це можна зобразити у вигляді піраміди (рис. 1):

Рівень 1 — бренд являється основою для формування лояльності.

Рівень 2 — лояльність забезпечує можливість акумулювання більшої кількості інформації про клієнтів на взаємовигідних умовах як результат двосторонньої комунікації, ніж це можливо при відсутності лояльності.

Рівні 3, 4 — аналіз отримуваної інформації призводить до прийняття правильних рішень, що, в свою чергу, підвищує ефективність діяльності підприємства (рівень конверсії, величина середнього чеку, частота покупок, рівень сервісу тощо, в залежності від цілей компанії).

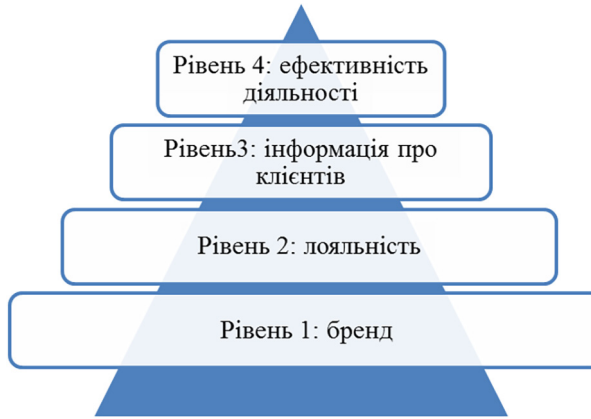

Рис. 1. Значення бренда для підприємства. Розроблено автором

З іншого боку, лояльність є важливим інструментом для бренд-менеджменту, оскільки з точки зору інформаційного забезпечення — вона надає можливість постійного двостороннього взаємозв'язку між компанією та покупцями, у процесі якого формується і постійно поповнюється база даних. Реалізуючи програми лояльності, що передбачають фіксацію даних про контакт із підприємствами, їх власники мають змогу ідентифікувати клієнтів та збирати більше інформації про них. Якісні характеристики пропозиції та мотиваційні механізми програм лояльності сприяють формуванню емоційної прихильності та довіри, тобто формуванню справжньої лояльності. Це, в свою чергу, позитивно впливає на становлення бренду. Тобто у даному випадку взаємозв'язок бренда та інструмента управління ним можна визначити як взаємозалежний.

Перевагою ПРЕТ перед традиційними магазинами офлайн є розширені можливості збору різної інформації — від моменту першого контакту з брендом на просторах мережі Інтернет до моменту повторних конверсій на сайті. Це обумовлено технічними можливостями платформ, на яких організовуються інтернет-магазини, а також існуванням файлів cookie, за допомогою яких може фіксуватися інформація про поведінку користувача в мережі Інтернет. Значення лояльності для ПРЕТ дуже високе, оскільки вона надає можливість отримувати дані про клієнтів у більшому обсязі, і для інтернет-магазинів збір та аналіз такої інформації є доступним. На сьогоднішній день постійний моніторинг даних та якомога швидша реакція на дії користувачів у режимі реального часу є запорукою успіху. Чим більше даних отримує компанія, тим більше можливостей відкривається для здійснення ефективного бренд-менеджменту і ведення діяльності в цілому.

Література

1. Аакер Д. А. Создание сильных брендов / Д. А. Аакер. — М.: ИД Гребенникова, 2003. — 320 с.

2. Ванэкен Б. Бренд-помощь / Перев. С англ. И. Малковой под ред. В. Домнина. — СП.: Питер, 2005. — 336 с.: ил. — (Серия «Маркетинг для профессионалов»).

3. Купчинська М. Що бренд прийдешній нам готує? / Купчинська М. // Маркетинг в Україні. — 2005. — № 5. — С. 23–26.

4. Макнелли Д. Как выделиться из толпы, или Формула персонального брендинга / Макнелли Д., Спик К. Д. — М.: ФАИР-ПРЕСС, ГРАНД, 2004. — 194 с.

5. Пустотин В. Брендинг в Украине: пройденные этапы и перспективы / Пустотин В. // Маркетинг и реклама. — 2008. — № 10. — С. 19–21.

6. Ромат Е. В. Реклама: учеб. для вузов / Е. В. Ромат. — 8-е узд. — СПб.: Питер, 2008. — 540 с.

7. Чевертон П. Теория и практика современного маркетинга: полный набор стратегий, инструментов и техник / Чевертон П.; пер. с англ. — М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. — 604 с.

Секція 2.
БАНКІВСЬКА СПРАВА

Бандурка Андрій Борисович
студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна
Науковий керівник:
Коваленко Дмитро Іванович
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Однією із головних складових організації фінансової безпеки підприємства є її організація управління. Відповідно до цього під управлінням системою фінансової безпеки підприємства розуміється свідомий цілеспрямований вплив із боку суб'єктів управління підприємством і системою його безпеки, який здійснюється з метою направлення їх дії на зниження рівня загроз і ризиків, а також попередження небажаних результатів фінансової діяльності та встановлення конкретних стратегічних дій у разі виникнення кризових ситуацій та шляхи їх вирішення.

Метою дослідження є виявлення проблеми управління фінансовою безпекою підприємства, встановлення суті діяльності органів управління підприємством в умовах кризи.

Визначення механізму забезпечення фінансової безпеки підприємств неможливе без застосування різних методів, підходів щодо управління фінансовою безпекою підприємств. Так декілька вітчизняних науковців намагалися виявити поставлену проблему, зокрема О. В. Малик вважав, що головним завдання та метою існування управління фінансовою безпекою підприємства є цілісне і системне розуміння, бачення і представлення шляхів усунення небезпек, які реально загрожують або можуть загрожувати підприємству зсередини і ззовні, а також способи мінімізації можливих шкідливих наслідків [4]. Такі як А. Л. Гапоненко та А. П. Панкрухіна тлумачать «управління фінансовою безпекою» як сукупність засобів і методів управління, реалізація яких визначає

можливість цілеспрямованого руху системи та виявлення проблеми в цілому [3].

Дещо по-іншому можна сформулювати визначення фінансової безпеки підприємства, якщо скористатись підходом, викладеним у Законі України «Про основи національної безпеки України». При цьому фінансову безпеку підприємства слід розглядати як захищеність життєво важливих інтересів підприємства, за якої забезпечуються його сталий розвиток, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз економічним інтересам [1].

На даний момент українська економіка страждає від пригнічення роботи майже всіх секторів підприємницької діяльності, малого та середнього бізнесу. Цьому сприяють декілька чинників, зокрема це і законодавчі постанови які гальмують роботу підприємств або і взагалі роблять їх не спроможними до конкуренції та банкротство; також період нестабільності політичного та територіального устрою в державі мають своє місце в негативній роботі сектору; девальвація і як наслідок інфляція на валютному ринку та не стійка грошова одиниця.

Так у 2016 році український журнал «Економічний простір» висвітлив данні за останні роки незалежності в докризовий період, щодо динаміки діяльності підприємств з 2004 по 2014 рр. [2]

Рис. 1. Динаміка діяльності підприємств України 2004–2014 рр.

На даному рисунку ми бачимо, що за 10 років до періоду загострення ситуацій в Україні, протягом довгого періоду відбувалися стрімке зниження кількості підприємств на ринку. Це говорить про не стійку та не компетентну законодавчу частину та погіршення умов для ведення

бізнесу. З цього можна зробити висновок, що кризова ситуація в нашій країні відбувається вже досить великий проміжок часу [2].

Виходячи з цього можна сказати що для виведення національної економіки, зокрема сегменту підприємницької діяльності з кризи необхідно забезпечити єдність методологічних, організаційних, економічних та методичних підходів при реалізації управлінських функцій фінансової безпеки.

Отже, можна зробити наступні висновки і пропозиції:

1. Фінансова безпека є однією з головних складових економічної безпеки держави і передбачає захищеність її інтересів держави у фінансовій сфері.

2. Фінансова безпека підприємства в ринковій економіці, а особливо в умовах глобальної фінансової кризи, повинна плануватись і прогнозуватись.

3. Поняття фінансової стійкості підприємства як здатність підприємства функціонувати й розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищах, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику.

4. Загальна модель передумов нормального фінансового розвитку підприємства складається з двох невід'ємних і взаємозалежних складових: фінансової стабільності і стійкості підприємства та його економічної безпеки.

Література

1. Законі України «Про основи національної безпеки України». — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15

2. Журнал «Економічний простір № 105» Багаторівневі порівняння стану та розвитку підприємств України.

3. Теория управлення: учеб. / [под общ. ред. Гапоненко А.Л., Панкрухина А.П.]. — М.: Изд. РАГС, 2003. — 560 с.

4. Концептуальні засади механізму управління фінансовою безпекою підприємства [Електронний ресурс] / О.В. Малик // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. — 2015. — № 4 (20). — С. 82–87. — Режим доступу до журн.: http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n4.html

Цимбаленко Наталія Володимирівна
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна
Пантелійчук Віталій Володимирович
студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ОРГАНІЗАЦІЇ

Фінансово-економічна безпека підприємства є однією з найважливіших умов нормального функціонування і розвитку сфери підприємництва в економіці будь-якої країни. Фінансово-економічна безпека підприємства є основою його стабільного розвитку, рушійною силою для досягнення поставлених цілей, що пов'язано, насамперед, з конкуренцією на ринку, як на внутрішньому, так і на зовнішньому.

Функція безпеки є невід'ємною з огляду на забезпечення життєздатності кожного суб'єкта господарювання, що об'єктивно обумовлює потребу в її включенні до планової роботи, особливо через ускладнені умови вітчизняного економіко-правового середовища підприємницької діяльності.

Фінансово-економічна безпека підприємства є динамічною ознакою, що змінюється під впливом чинників і загроз внутрішнього та зовнішнього середовища. Організація надійної системи фінансово-економічної безпеки підприємства забезпечує його стабільне функціонування і створює умови для зростання його економічного потенціалу.

До основних напрямів організації фінансово-економічної безпеки підприємства належать [1, с. 125–126]:

- фінансова складова (досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів);
- інтелектуальна й кадрова складова (збереження та розвиток інтелектуального потенціалу підприємства);
- техніко-технологічна складова (ступінь відповідності технологій, що застосовують на підприємстві, сучасним світовим аналогам щодо оптимізації витрат ресурсів);
- політико-правова складова (всебічне правове забезпечення діяльності підприємства, дотримання чинного законодавства);

— інформаційна складова (ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення господарської діяльності підприємства);
— екологічна складова (дотримання чинних екологічних норм, мінімізація втрат від забруднення довкілля);
— силова складова (забезпечення фізичної безпеки працівників підприємства, насамперед керівників, та збереження його майна).

Організаційна структура управління фінансово-економічною безпекою підприємства повинна відповідати також певним принципам. Такими принципами є [2, с. 102–103]:

— адаптивність (здатність пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі);
— гнучкість, динамізм (здатність швидко реагувати на зміни чинників зовнішнього середовища);
— адекватність (постійна відповідність організаційної структури параметрам керованої системи);
— спеціалізація (функціональна замкнутість структурних підрозділів, обмеження та конкретизація сфери діяльності кожної керуючої ланки);
— оптимальність (налагодження раціональних зв'язків між рівнями та ланками управління);
— оперативність (недопущення незворотніх змін у керованій системі за час прийняття рішення);
— надійність (гарантованість достовірності передавання інформації);
— економічність (відповідність витрат на утримання органів управління можливостям організації);
— простота (легкість розуміння та пристосування до даної форми управління та участі у реалізації мети організації).

Можна виділити два принципові підходи до організації управління фінансово-економічною безпекою підприємства:

— без створення спеціалізованого підрозділу;
— зі створенням спеціалізованого підрозділу.

Якщо на підприємстві не створений спеціалізований підрозділ (відділ, служба) фінансово-економічної безпеки, функції управління фінансово-економічною безпекою підприємства виконуються його:

— власником чи керівником (якщо обсяги фінансово-економічної діяльності невеликі);
— організаційними структурними одиницями: фінансово-економічним відділом (діагностика фінансового стану, нейтралізація фінансових ризиків тощо); маркетинговим відділом (моніторинг зовнішнього середовища, конкурентна розвідка тощо) та юридичним відділом (правовий захист), відділ кадрів (підбір персоналу) та іншими.

Головна мета функціонування системи фінансово-економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективно функціонування, а також високий потенціал розвитку в перспективі

Отже, в основі механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки, знаходиться системне поєднання певних інструментів, методів, важелів, створюваних на базі принципів забезпечення економічної безпеки, що об'єктивно існують як економічні закономірності, а також виробляються суб'єктами управління економічною безпекою підприємства для досягнення і захисту фінансових інтересів підприємства.

Література

1. Барановський О. І. Фінансова безпека: монографія. Інститут економічного прогнозування. — К.: Фенікс. — 2009. — 318 с.

2. Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник.? Львів, 2011. — 380 с.

3. Єпіфанов А. О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія / А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський. — Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. — С. 94–112.

4. Управління фінансово-економічною безпекою: навч. посібник [О. А. Кириченко, С. М. Лаптєв, П. Я. Пригунов, О. І. Захаров та ін.]; за ред. чл.-кор. АПН України, проф. В. С. Сідака. — К.: Дорадо-Друк, 2010.

5. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: Навчальний посібник / М. І. Камлик. — К.: Атіка.: 2005. — 432 с.

6. Захаров О. І., Пригунов П. Я. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності. Навчальний посібник. — К.: КНТ, 2008. — 257 с.

7. Барановський О. І. Фінансова безпека: монографія. Інститут економічного прогнозування. — К.: Фенікс. — 2009. — 318 с.

Секція 3.
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ

Яцик Тетяна Валеріївна
магістр кафедри «Облік і аудит»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

МЕТОДИ ОЦІНКИ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ПОТОКІВ В ЕКОНОМІЧНОМУ АНАЛІЗІ

Однією з основних умов стабільного фінансового стану підприємства є надходження грошових коштів, що забезпечує покриття його поточних зобов'язань. Від обсягів і швидкості руху грошового обігу, ефективності керування ним безпосередньо залежать платоспроможність і ліквідність підприємства. Тому аналіз грошових потоків є основою оцінки і прогнозування платоспроможності підприємства, дає змогу об'єктивніше оцінити його фінансовий стан.

Розробкою фундаментальних питань щодо методологічних підходів економічного аналізу грошових коштів та їх потоків займалися такі зарубіжні вчені, як: Е. Хелферт, А. Рапапорт, Л. А Бернстайн, А.Д. Шеремет, Г.В. Савицька. Таким чином, праці цих та інших зарубіжних авторів створили підґрунтя для розробки методології аналізу грошових потоків в Україні. Значний внесок в розвиток методичної бази аналізу грошових потоків внесли такі вітчизняні вчені: О.Я. Базілінська, М.Д. Білик, В.І. Головко, Голубнича Г.П., Г.В. Купалова, Г.В. Мисака, Є.В. Мних, В.О. Подільська, О.В. Яріш, О.О. Терещенко, Ю.С. Цал-Цалко, М.Г. Чумаченко, Швець В.Г. та інші.

Етапи економічного аналізу грошових коштів та їх потоків широко досліджено у монографії «Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства», автором якої є Мних Є.В. [4, с. 56]. Питання інформаційного забезпечення управління грошовими потоками та система показників ефективності використання грошових коштів розкриті у працях Мисаки Г.В. та В.І. Головко [2, с. 17].

Метою аналізу грошових коштів та їх потоків є одержання необхідного об'єму їх параметрів, що дають об'єктивну, точну і сучасну характеристику напрямків надходження та витрачання грошових коштів, їх об'ємів, складу, структури, об'єктивних та суб'єктивних зовнішніх та

внутрішніх факторів, що впливають на зміну грошових потоків [3, с. 32]. Крім того, це є прискорення руху грошових коштів і підвищення на цій основі оборотності активів і капіталу, а також забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Основним завданням аналізу грошових потоків є з'ясування причин нестачі (надлишку) грошових коштів, визначенні джерел їх надходжень і напрямків використання.

Завданнями аналізу грошових коштів та потоків підприємства є: оцінка оптимальності об'ємів грошових потоків підприємства; оцінка грошових потоків за видами господарської діяльності; оцінка складу, структури, напрямків руху грошових коштів; оцінка динаміки потоків грошових коштів; виявлення і вимірювання питомого впливу різних факторів на формування грошових потоків; аналіз взаємозв'язку зростання обсягів фінансово-господарської діяльності і потреб у грошових коштах; виявлення і оцінка резервів поліпшення їх використання.

Слід зазначити, що провідні вчені наукової літератури, присвяченої економічному аналізу грошових коштів та їх потоків наголошують на тому, що існують такі методи економічного аналізу грошових коштів як:

- традиційні методи обробки економічної інформації (абсолютні, відносні, середні величини; побудова рядів динаміки грошових коштів; метод порівняння грошових потоків операційно, інвестиційної, фінансової діяльності; графічний метод; метод порівняльної комплексної оцінки та метод деталізації);
- методи детермінованого факторного аналізу (індексний метод; інтегральний метод, метод логарифмування);
- методи стохастичного факторного аналізу (дисперсійний метод коефіцієнтів рівномірності надходжень грошових коштів; регресійний та кореляційний методи для прогнозування їх залишків);
- евристичні методи (метод мозкового штурму та методи експертних оцінок для розрахунку оптимального рівня грошових коштів тощо).

Крім того, останнім часом набуває поширення система TCM (Total cash management), що являє собою корпоративну ідеологію управління грошовими потоками та їх економічного аналізу. Пропонуємо таку методику аналізу грошових коштів та їх потоків, що складається з таких етапів (таблиця 1).

У першу чергу проводять горизонтальний аналіз грошових потоків: вивчають динаміку обсягу формування додатного, від'ємного і чистого грошового потоку підприємства в розрізі окремих джерел, розраховують темпи їхнього зростання і приросту, визначають тенденції змін.

Паралельно проводять і вертикальний (структурний) аналіз додатного, від'ємного і чистого грошових потоків: за видами господарської; за окремими внутрішніми підрозділами; за окремими джерелами надходження і напрямами витрати коштів.

Таблиця 1

Основні етапи проведення аналізу грошових потоків підприємства

Етапи аналізу	Основний зміст аналізу
Аналіз ліквідності балансу	Порівняння наявності коштів за активом, згрупованих за ступенем зниження їх ліквідності із зобов'язаннями за пасивом, що об'єднані по термінах їх погашення (в порядку зростання термінів сплати)
Аналіз показників оцінки ліквідності підприємства	Розрахунок коефіцієнтів абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності, поточної ліквідності
Аналіз Звіту про рух грошових коштів	Вивчення обсягу, структури і динаміки грошових коштів та їх потоків: — вихідного і вхідного грошового потоку; — грошових потоків від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності; — чистого грошового потоку.
Аналіз оборотності дебіторської заборгованості та її співвідношення із кредиторською	Розрахунок оборотності дебіторської заборгованості, середнього періоду обороту дебіторської заборгованості, коефіцієнту співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей
Аналіз показників, що характеризують грошовий потік	Розрахунок: — коефіцієнта ліквідності грошового потоку; — кількість оборотів оборотних активів; — середнього періоду обороту оборотних активів; — кількості оборотів грошових потоків; — середньоквадратичного відхилення грошового потоку і коефіцієнта варіації в досліджуваному періоді часу; — коефіцієнта кореляції позитивного та від'ємного грошових потоків; — коефіцієнта ефективності грошового потоку в досліджуваному періоді; — коефіцієнта достатності і реінвестування чистого грошового потоку.
Проведення підсумків та формування узагальнених висновків про стан грошових потоків на основі проведеного аналізу.	

Джерело: складено за [7, с. 511].

Результати горизонтального і вертикального аналізу служать базою проведення фундаментального (факторного) аналізу формування чистого грошового потоку. Для вивчення факторів формування додатного, від'ємного і чистого грошових потоків рекомендується використовувати прямий і непрямий методи [5, с. 124]. Слід зазначити, що проведення аналізу грошових потоків підприємства в основному ґрунтується на формі фінансової звітності «Звіт про рух грошових коштів», що відображає надходження і вибуття грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [3, с. 14].

В економічному аналізі існують різні методи оцінки грошових коштів та потоків, головними з яких вважаються: прямий та непрямий методи оцінки руху грошових коштів; метод коефіцієнтів як інструмент факторного аналізу грошових потоків; метод перспективного аналізу тощо.

Отже, фінансова звітність підприємства та її форма «Звіт про рух грошових коштів» є головним джерелом інформації для аналізу грошових коштів підприємства. Так, темп приросту грошового потоку від операційної діяльності характеризує масштаби зростання фінансового потенціалу підприємства та рівень доходності який досягнуто за минулі звітні періоди; аналіз грошового потоку від інвестиційної діяльності дозволяє дослідити інвестиційну політику підприємства; аналіз грошового потоку фінансової діяльності надає можливість спрогнозувати майбутні дивіденди власників капіталу тощо.

Література

1. Базилевич В. Д. Філософія економіки. Історія: монографія / В. Д. Базилевич, В. В. Ільїн. — К.: Знання, 2011. — 1198 с.

2. Головко В. І. Економічний аналіз грошових потоків у підвищені ефективного використання фінансових ресурсів підприємств / В. І. Головко, Г. В. Мисака // Вісник Київський Національний Університет ім. Тараса Шевченка, 2010. — № 1. — 17 с.

3. Голубнича Г. П. Financial Reporting and Source Documents of Ukrainian Enterprises when Applying the IFRS / Т. Г. Мельник // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. — 2013. — № 9 (150). — С. 29–34.

4. Мних Є. В. Фінансовий аналіз: підручник / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. — 536 с.

5. Цал-Цалко Ю. С., Фінансовий аналіз Ю. С. Цал-Цалко. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 566 с.

6. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку. — 3-тє вид., перероб. і доп. / В. Г. Швець. — К.: Знання, 2013. — 535 с.

7. Smolka J. Efficiency of data interpolation methods / J. Smolka // Актуальні проблеми економіки. —2013. — No12. — P. 506–514.

Секція 4.
ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА

Яцик Ярослав Вікторович
магістр кафедри економічної кібернетики
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ТА АНАЛІЗ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Національний валютний ринок — це регламентований національним законодавством механізм купівлі-продажу національної валюти, її конверсії в іноземні валюти.

На формування валютного курсу впливають три групи факторів:

- фундаментальні фактори;
- технічні фактори;
- короткострокові несподівані фактори.

Виділяють наступні основні фундаментальні фактори:

- валютний курс по паритету купівельної спроможності;
- валовий національний продукт;
- рівень реальних процентних ставок;
- рівень безробіття;
- інфляція;
- індекс промислового виробництва.

При моделюванні використовувались як основні моделі множинної лінійної регресії.

В основі економетричних моделей лежить економічна теорія, яка встановлює залежність досліджуваного показника від зміни інших показників, у тому числі й від стану самого показника в минулому. Саме багатофакторний регресійний аналіз допомагає знайти явний вигляд залежності досліджуваного показника від численних факторів, що впливають на його зміну, а також кількісно оцінити їхній вплив. Але треба підкреслити, що складність розрахунків та узагальнення інформації призводять до необхідності широкого використання обчислювальної техніки. Тому побудова та аналіз багатофакторних регресійних моделей базуються на сучасних пакетах прикладних програм.

У нашому випадку, для того щоб виконати завдання був обраний показник, який показує яким чином змінюється обмінний курс певної валюти, це — індекс реального ефективного обмінного курсу (РЕОК), видно взаємозв'язок із динамічною зміною стану обмінного курсу в Україні. При цьому для дослідження були побудовані моделі множинної лінійної регресії прогнозування, які допомагають визначити оптимальний напрям перерозподілу грошових нагромаджень, а саме:

- РЕОК гривні;
- РЕОК долару США;
- РЕОК євро;
- РЕОК російського рубля.

Тепер розглянемо дані моделі більш детально.

Спочатку визначимо загальний вигляд моделей для чотирьох показників. Позначимо через $y_{1t}, y_{2t}, y_{3t}, y_{4t}$ ендогенні змінні (наші індекси РЕОК), а через $x_{1t}, x_{2t}, x_{3t} .... x_{kt}$ екзогенні змінні, де t — спостереження $(t = 1,2,3...m)$. Ендогенними є ті змінні, які визначаються внутрішньою структурою економічного явища, що вивчається, тобто їх величини розраховуються на основі економетричної моделі. Екзогенні змінні незалежні від внутрішньої структури економічного явища і їх величини задаються поза моделлю. Рівняння регресії характеризує кореляційну залежність ендогенної змінної від екзогенних змінних. Також, екзогенні змінні досліджувались та прогнозувались за допомогою моделей типу AR, MA, ARMA, ARIMA процесів, більш детально розглянемо нижче.

Множинна лінійна регресійна функція лінійна за своїми параметрами та для i-го спостереження має вигляд:

$$y_i = \alpha_0 + \alpha_1 x_{i1} + \alpha_2 x_{i2} + ... + \alpha_k x_{ik} + \varepsilon_i, \qquad (3.1)$$

де y_i — i-те спостереження залежної змінної;

x_{ij} — i-те спостереження j-ї незалежної змінної, $j = \overline{1,k}$;

α_j — сталі коефіцієнти (параметри), $j = \overline{0,k}$;

ε_i — випадкова змінна, яка характеризує збурення i-го спостереження, вони роблять регресійну функцію стохастичною;

α_0 — це вільний член регресійного рівняння, змінна x_0, яка відноситься до нього зветься допоміжною. Для всіх i вона дорівнює 1 і часто не записується, тому ми її упустимо.

Далі розглянемо першу модель РЕОК гривні на основі моделі множинної лінійної регресії.

Спочатку ми визначили найкращі екзогенні фактори, які впливають на становлення реального ефективного обмінного курсу в Україні, такими є:

- індекс споживчих цін, %;
- міжнародні валютні резерви, млн дол. США;
- рівень безробіття, %.

За допомогою кореляційного аналізу визначили лінійну залежність змінної реального ефективного обмінного курсу гривні від ІСЦ, РВ та МВР, у програмі для роботи із електронними базами даних «Microsoft Excel»:

Таблиця 1

Взаємозв'язок РЕОК гривні з ІСЦ, рівнем безробіття та валютним резервом

	REERUAH	*ICP*	*WRUSD*	*UNEM*
REERUAH	1			
ICP	-0.5870386	1		
WRUSD	0.791623	-0.4127	1	
UNEM	-0.5465496	0.382694	-0.34326	1

Джерело: розроблено автором.

де REERUAH — реальний ефективний обмінний курс гривні;
ICP — індекс споживчих цін;
WRUSD — міжнародні валютні резерви України;
UNEM — рівень безробіття в Україні.

Як ми бачимо найвищий коефіцієнт кореляції між міжнародним валютним резервом та індексом реального ефективного обмінного курсу гривні, це обумовлено високим рівнем залежності від спекулятивних дій на валютному ринку. Також можна сказати, що зв'язок між факторами є істотним та у випадку із індексом споживчих цін та рівнем безробіття кореляція є оберненою. Це означає наявність протилежного зв'язку: чим вище значення однієї змінної, тим нижче значення іншої.

Було побудовано чотири основних моделі прогнозування реального ефективного обмінного курсу досліджуваних валют та тринадцять допоміжних моделей прогнозування типами AR, MA, ARMA, ARIMA, основним завдання яких було знаходження оптимального шляху нагромадження грошових коштів, методом їх обміну на валютному ринку України, оперуючи основними валютами, які знаходяться на даному ринку.

Отже, представимо результати побудованих прогнозних показників реального ефективного обмінного курсу гривні, долару США, євро та російського рубля на графіку:

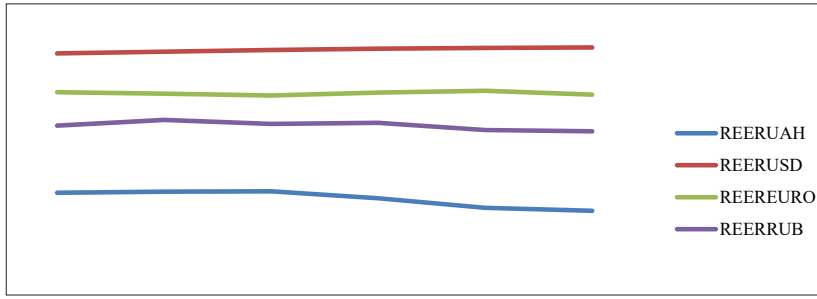

Рис. 1. Результати прогнозу РЕОК гривні, долару США, євро та рубля
Джерело: розроблено автором

Із графіку видно, що обмінний курс гривні в перші місяці є стабільним, але у 2017 року спостерігається стрімкий спад, тобто гривня знецінюється на світовому та українському валютному ринку. Для динамічного часового ряду реального обмінного курсу рубля характерні незначні зміни на піврічний термін, але з від'ємним напрямком. Це свідчить про незначну девальвацію рубля до кінця прогнозного періоду.

Крива РЕОК євро також невелику зміну на протязі шести місяців, із початку прогнозного періоду вона дещо спадає, до середини червня, після поступово зростає і на кінець вересня повертається у базове значення, що горить про зниження до долару США.

Найкраща крива належить РЕОК долару США, тобто її значення постійно зростають на усьому відрізку часу. Що свідчить про стабільність та безпеку долару США на світовому валютному ринку.

Тобто, найоптимальнішим шляхом збереження валютних коштів буде інвестування більшою мірою у долар США на протязі 2017 року.

Література

1. Анісімов В.В. Математична статистика: [навч. посібник] / В.В. Анісімов, О.І. Черняк — К.: МП «Леся». — 1995.

2. Базилевич В.Д. Макроекономіка — Вид.2-ге, доп. / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик. — К.: Атіка, 2009. — 368 с.

3. Базилевич В.Д. Філософія економіки. Історія: монографія / В.Д. Базилевич, В.В. Ільїн. — К.: Знання, 2011. — 1198 с.

4. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Ринкова економіка: основні поняття і категорії. Навчальний посібник. — 2-ге вид. — К.: Знання-Прес, 2008.

5. Брюкв В.Г. Як. передбачити курс долара. Ефективні методи прогнозування з використанням Excel и EViews [нав. посібник] / В.Г. Брюков. — М:. КНОРУС: ЦИПСіР, 2011. — 272 с.

Секція 5.
ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Родіонов Павло Юрійович
кандидат економічних наук, викладач
Промислово-економічний коледж НАУ
м. Київ, Україна
Плосконос Ганна Миколаївна
кандидат економічних наук, доцент
Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова
м. Київ, Україна

МІСЦЕ РИТОРИЧНОГО АНАЛІЗУ У МЕТОДОЛОГІЇ ЕКОНОМІКИ

Методологія економічної науки як міждисциплінарна галузь знань уже відповідно до своєї сутності та задач, що перед нею стоять, не може залишатися осторонь останніх досягнень як економічної теорії, так і філософії науки. Поява та розповсюдження у другій половині XX ст. філософських та лінгвістичних концептів, що згодом отримали спільну назву «постмодернізм», мало свій відчутний вплив і на таку консервативну галузь, як методологія економіки.

До основних ознак постмодернізму як філософської течії можна віднести відкидання класичної логіки і класичної теорії знака, герменевтизацію світу і культури, сприйняття світу як глобального тексту, відсутність строгої систематично викладеної концепції, пошук нового у методології пізнання соціальної реальності, побудова концепції суб'єкта, згідно якої він позбавляється своєї субстанціальної сутності і стає сукупністю різного роду детермінант, а також симулятизація реальності [2, с. 99].

Серед зазначених ознак для економічної теорії особливо важливе значення має думка щодо герменевтизації світу, відповідно до якої важливу роль у роботах постмодерністів займає всебічний аналіз текстів. Нижче спробуємо показати, яким чином ідеї та методи постмодерністів використовуються у економічній теорії.

Як зазначає економіст-методолог О.І. Ананьїн [7, с. 416], постмодерністи здійснили реконструкцію поняття «наукова парадигма».

В результаті було сформовано систему «фільтрів», що коректують, деформують і у кінцевому рахунку конструюють образ досліджуваного об'єкту. Схему дії таких фільтрів наведено на рис. 1.

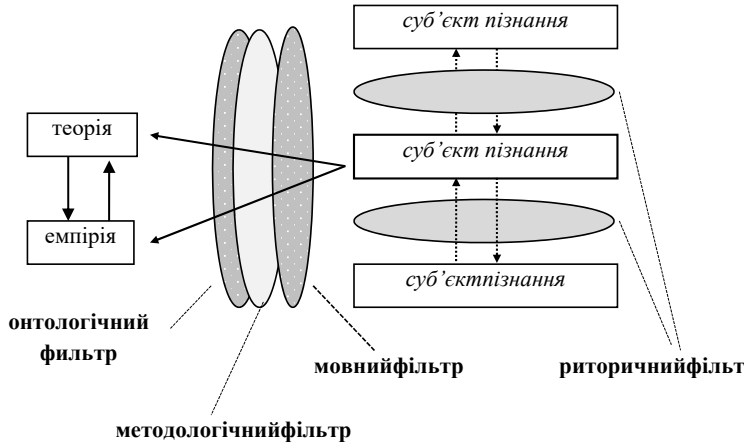

Рис. 1. — Фільтри у пізнанні [7, с. 417]

Відповідно до запропонованої схеми, дію епістемологічних фільтрів засновано на функціях мови. Мова виступає посередником у науковій діяльності, проте такий посередник не являється нейтральним та має свою складну структуру. На запропонованій схемі зробимо акцент на риторичному фільтрі. Передбачається, що наукове знання емпірично існує не інакше, як викладене засобами мови, тобто як сукупність текстів, або дискурс, відповідним чином акцент ставиться на відношенні між носієм знання та його користувачем [7, с. 421].

Одним з перших авторів, який запровадив постмодерністський підхід у економічній науці через використання риторичного аналізу, стала Д. Макклоскі та її робота «Риторика економічної науки» [5]. Дана праця викликала серйозний резонанс в середовищі економістів та започаткувала дискусію щодо можливостей постмодернізму як філософського підґрунтя для подальшого розвитку методології економіки. Розглядаючи роботу Д. Макклоскі, філософ та методолог суспільних наук І. А. Болдирєв звертає увагу на той факт, що її робота сприяла відходу від нормативності у методології, відкривши дорогу новим методам і підходам. Економічна наука почала трактуватися як множина неоднорідних і соціально сконструйованих дискурсів, що створюються конкретними колективами вчених і підлягають інтерпретації [1, с. 61].

Хочемо додати, що поряд з риторичним аналізом для кращої інтерпретації наукових робіт вважаємо перспективним застосування

інтертекстуального аналізу, що на нашу думку дозволяє визначити контекст та імпліцитні зв'язки тексту з іншими роботами, ґрунтуючись на ідеях постструктураліста Ю. Крістєвої [4].

Характеризуючи риторичний аналіз, Д. Е. Расков зазначає, що прибічники риторичного підходу виявляють причини віри у те, що істинно або раціонально, намагаються показати, що існують розумні альтернативи загальноприйнятому знанню або науковому уявленню, демонструють, що у науці багато речей сприймається завдяки авторитету і владі, нарешті, намагаються повернути науку до суспільства, зробивши її більш живою та людською [6, стор. 23].

Важливе місце у риторичному аналізі займає поняття метафори. Д. Макклоскі зазначає, що культура діалогу надає словам прихований зміст, та пропонує розглядати математичні моделі, статистичні тести та ринкову аргументацію як метафори. Метафора у Д. Макклоскі набуває значення одного з типів аргументації, поряд з фактом, логікою та історією [5, с. 1, 27].Нідерландський економіст А. Кламер в деякому сенсі продовжує започатковану Д. Макклоскі справу, розглядаючи економічну науки як «простір розмов», та коментуючи її метафоричний характер, виділяє наступні типи метафор:

— педагогічні, що слугують для прояснення і уточнення опису;
— евристичні, які являються каталізаторами мислення, спонукаючи дослідників розглянути те або інше явище під новим кутом зору;
— ключові, тобто центральні концептуальні схеми, які використовуються для тлумачення світу [3, с. 191–193].

З огляду на вищесказане, ми можемо визначити риторичний аналіз як інструмент, що базується на постмодерністських ідеях, які стосуються приділення значної уваги до аналізу текстів. Також деякі свої характерні риси риторичний аналіз запозичує у античної риторики. Використання даного методу у економічній методології дозволяє дослідити внутрішню структуру тексту, визначити способи, якими автори аргументують свої думки.

Через проникнення ідей постмодернізму та постструктуралізму у філософію науки та методологію, риторичний аналіз має посісти важливе місце інструменту, що дозволяє під різними кутами зору вивчати наукові роботи, це у свою чергу дозволить краще зрозуміти їх сутність та принципи, якими керувалися автори при їх написанні. Також у перспективі поряд з риторичним аналізом може застосовуватися інтертекстуальний аналіз, що в більшій мірі враховує зв'язки тексту, його контекст та місце серед інших робіт.

Література

1. Болдырев И. А. Экономическая методология сегодня: краткий обзор основных направлений / Журнал новой экономической ассоциации. 2011. № 9. С. 47–70.

2. Бронзино Л. Ю. Постмодернизм: сущностные идеи и их представители / Вестник МГИМО. 2010. № 3 С. 97–105.

3. Кламер А. Странная наука экономика: приглашение к разговору / пер. с англ. И. Дягилевой; науч. ред. перевода Д. Расков. — М.; СПб: Изд-во Института Гайдара; Издательство «Международные отношения», Факультет свободных искусств и наук СПбГУ, 2015. — 336 с. (Серия «Новое экономическое мышление»).

4. Кристева Ю. Избранные труды: Разрушение поэтики / Пер. с франц. — М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. — 656 с. (Серия «Книга света»).

5. Макклоски Д. Риторика экономической науки. Второе издание [Текст] / пер. с англ. О. Якименко; науч. ред. перевода Д. Расков. — М.; СПб: Изд-во Института Гайдара; Издательство «Международные отношения», Факультет свободных искусств и наук СПбГУ, 2015. — 328 с. (Серия «Новое экономическое мышление»).

6. Расков Д. Е. Экономическая теория как риторика / Вестник СПбГУ. Серия 5: Экономика. 2005. № 3 С. 13–30.

7. Философия социальных и гуманитарных наук. Учебное пособие для вузов / Под общ.ред. проф. С. А. Лебедева. М.: Академический Проект, 2006. — 912 с. («Gaudeamus»).

Секція 6.
МЕНЕДЖМЕНТ І ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ

Павловські Гжегож
аспірант кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій,
Львівський університет бізнесу та права,
м. Львів, Україна

ДІАГНОСТИЧНІ ЦІЛІ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасна практика ведення бізнесу доводить, що одним із основних способів пошуку напрямів покращення системи менеджменту підприємства є управлінська діагностика як часткова діагностична ціль системи діагностики діяльності (або економічної діагностики) підприємства.

Так, результати виконаних досліджень за проблемою [1–11] та вивчення практичних матеріалів дозволяють стверджувати, що:

1. Управлінська діагностика підприємства — це процес комплексного аналізу внутрішніх змінних (технології та ресурсів, структури, працівників) та можливостей підприємства, який спрямований на оцінку їх наявності та відповідності цілям і завданням, на оцінку поточного стану, тенденцій та перспектив розвитку підприємства на основі дослідження (постійного моніторингу, аналізу, оцінки) його сильних і слабких сторін (позицій) за відповідними бізнес-індикаторами з метою виявлення і усунення проблем та недоліків системи менеджменту підприємства в часі.

2. Система управлінської діагностики являє собою сукупність суб'єктів, об'єктів, ресурсів, технології, методів (набір способів, прийомів та засобів), бізнес-індикаторів та критеріїв (параметрів), які у взаємодії забезпечують досягнення діагностичних цілей системи цілей управлінської діагностики з метою підвищення ефективності та розвитку системи менеджменту підприємства.

3. Систему цілей управлінської діагностики підприємства (з огляду на забезпечення відповідності системи управління стратегічним цілям та тактичним завданням) формують такі ключові діагностичні цілі:

— діагностика в системі менеджменту підприємства як підфункція функції контролю як функції менеджменту враховує три складові: 1) оцінювання (визначення ключових ознак, характеристик, параметрів (показників, індикаторів), властивостей); 2) аналіз із аргументацією (ретельне дослідження структури, динаміки, тенденцій тощо); 3) ідентифікування (передбачає визначення відхилень параметрів від критеріїв і / або стандартів, формулювання діагнозу) [5, с. 203];
— діагностика ефективності організаційної структури управління підприємства — передбачає аналіз та оцінювання відповідності організаційної структури і управлінської системи стратегічним цілям і тактичним завданням, що вирішуються на конкретному підприємстві. Бізнес-інструментами коригування (удосконалення) системи являються реорганізаційні заходи, що обґрунтовуються за підсумками аналізу і оцінювання результатів діяльності підприємства;
— діагностика ефективності нормування праці управлінського персоналу на підприємстві. Як свідчить аналіз літературних джерел [4; 6–10], під поданою діагностикою слід розуміти систему методів, прийомів і методик проведення досліджень ефективності нормування праці управлінського персоналу (керівників) підприємства на основі ідентифікації та оцінювання стану нововведень (наявних, можливих) у системі організації праці і виробництва, виходячи з аналізу і обліку затрат праці керівників (менеджерів) інституційного, управлінського та технічного рівнів управління (через норми виробітку, часу, обслуговування та чисельності), з метою підвищення рівня продуктивності праці і зростання ефективності виробничих процесів на підприємстві в контексті його розвитку та формування перспективи;
— діагностика ефективності застосування інформаційних технологій в управлінні підприємствами — націлена на ідентифікування, аналіз та оцінювання ефективності використання інформаційних технологій в управлінні підприємствами з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень (поточних, перспективних), спрямованих на: 1) підвищення рівня ефективності (фінансово-економічної, виробничо-технологічної, комерційної) функціонування підприємств, а також виявлення усіх існуючих резервів (внутрішніх, зовнішніх) в умовах ресурсних обмежень; 2) отримання максимального економічного ефекту від застосування системи інформаційного забезпечення, яка включає інформаційні технології, інформаційні ресурси, технічні засоби та програмне забезпечення [11, с. 244].

Література

1. Мельник О.Г. Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій: [монографія] / О.Г. Мельник. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. — 344 с.

2. Діагностика стану підприємства: теорія і практика: [монографія] / за заг. ред. проф. А.Е. Воронкової. — Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. — [2-ге вид., переробл. і доповн.]. — 520 с.

3. Гетьман О.О. Економічна діагностика: [навч. посібник для студентів ВНЗ] / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. — Київ: Центр навчальної літератури, 2007. — 307 с.

4. Кузьмін О.Є. Сучасний менеджмент // О.Є. Кузьмін. — Львів: «Центр Європи», 1995. — 176 с.

5. Скриньковський Р.М. Діагностика в системі менеджменту підприємства / Р.М. Скриньковський, Г. Павловські // Проблеми економіки. — 2016. — № 3. — С. 199–205.

6. Дзюба С.Г. Нормування праці в вітчизняній і міжнародній економіці: [монографія] / С.Г. Дзюба, І.Ю. Гайдай. — Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. — 172 с.

7. Вудвуд В.В. Нормування праці на підприємствах як елемент підвищення її продуктивності / В.В. Вудвуд // Інноваційна економіка. — 2013. — № 4. — С. 60–63.

8. Чумаченко О.В. Особливості нормування управлінської праці / О.В. Чумаченко, Т.С. Шульгіна // Економічний вісник Донбасу. — 2011. —№ 1 (23). — С. 186–190.

9. Юрик Н. Особливості нормування управлінської праці, обліку та аналізу робочого часу менеджера в умовах антикризового менеджменту / Н. Юрик // Галицький економічний вісник. — 2013. — № 2. — С. 101–105.

10. Кучер Л.Р. Підходи до ефективного управління робочим часом менеджерів індустрії туризму / Л.Р. Кучер, О.М. Замрій // Глобальні та національні проблеми економіки. — 2015. — Вип. 8. — С. 472–477.

11. Нога І.М. Діагностика ефективності застосування інформаційних технологій в управлінні підприємствами / І.М. Нога, Р.М. Скриньковський, Г. Павловські // Бізнес Інформ. — 2016. — № 9. — С. 241–245.

Секція 7.
МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Кінах Неля Володимирівна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри педагогіки і психології
Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти
м. Луцьк, Україна

ОЦІНКА ВПЛИВУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Україна розпочинає шлях асоційованого члена ЄС у один з найважчих періодів своєї історії. З метою подолання системної кризи, консолідації країни, протистояння зовнішній агресії та подолання її наслідків, як ніколи важливо забезпечити максимальний позитивний ефект євроінтеграції для розвитку українського суспільства. Аграрний і продовольчий сектор займає одне з провідних місць в національній економіці України. Але переважна більшість виробників сільськогосподарської продукції має низький рівень ресурсного забезпечення та відсутність достатньої кількості коштів для його поповнення. Одним із чинників відновлення та забезпечення сталого розвитку вітчизняного агропромислового виробництва є його євроінтеграція. Вагомий внесок у дослідження проблематики взаємовідносин Україна — ЄС, питанню розвитку сільського господарства в умовах глобалізаційних процесів та аналіз євроінтеграційних проблем України, у тому числі і з особливостями розвитку галузі сільського господарства зробили такі зарубіжні і вітчизняні вчені як М. Кропивко, Н. Антонюк, Н. Мусис, Д. Дайнен, О. Краєвська, Ю. Губені, В. Вардовський, П. Гайдуцький, П. Саблук, О. Шубравська, Г. Черевко, В. Юрчишин.

Варто зазначити, що розвиток аграрної сфери залежить не лише від внутрішніх чинників, але і від зовнішніх факторів — перш за все інтеграційних процесів та світових тенденцій. Аналіз тенденції розвитку АПК у 2015 р. дозволяє стверджувати про переважання негативних факторів. Попри рекордний урожай зернових, в Україні спостерігалось: а) падіння цін на зернові у світі, яке частково пояснювалося інформацією про високий урожай в нашій країні; б) скорочення виробництва цукру; в) збої в системі реєстрації речових прав на земельні ділянки

та договори оренди; г) випуск євробондів на сотні мільйонів доларів трьома великими вітчизняними агрокомпаніями; д) зниження рейтингів українських агрокомпаній міжнародними агентствами; ж) зменшення держпідтримки галузі; з) поглинання потужними агрохолдингами невеликих підприємств [1].

Розвиток інтеграції на європейському рівні є сучасною ознакою прогресивних змін у сільському господарстві та порівняно новим напрямом досліджень вітчизняної аграрної науки. Європейські орієнтири надають аграрному сектору відповідний вектор розвитку та відкривають нові можливості для відродження сільського господарства, створюють додаткові порівняльні переваги на агропродовольчому ринку в умовах глобалізації економіки. Так, за оцінками експертів проєвропейської орієнтації, від впровадження Угоди про ЗВТ між ЄС та Україною остання може отримати чималі вигоди в сфері сільського господарства, зокрема внаслідок:

— зростання експорту української продукції в ЄС;
— розширення доступу на ринки третіх країн через гармонізацію стандартів з ЄС;
— покращення інвестиційного клімату внаслідок пристосування національного законодавства до норм і правил ЄС;
— скасування субсидування експорту сільськогосподарської продукції з ЄС до України;
— поступове збільшення квот на експорт з України до ЄС окремих видів сільськогосподарської продукції.

Ймовірні випробування, яких зазнає Україна після вступу до ЄС:

— посилення конкуренції на внутрішньому ринку, особливо в короткостроковій перспективі, за рахунок усунення тарифних і скорочення нетарифних бар'єрів;
— обмеження доступу українських товарів на європейські ринки під приводом їх невідповідності європейським стандартам і сертифікатам;
— вилучення з режиму вільної торгівлі майже 400 товарних позицій, в основному сільськогосподарських товарів, лібералізація експорту яких на ринки ЄС була б для України найбільш вигідною;
— запровадження з боку ЄС для України дискримінаційної системи тарифних квот на дуже низькому рівні (для більшості видів продукції ці квоти становлять менше 6% від обсягу ринку ЄС із цих видів продукції (зерно, м'ясо тощо);
— скасування вивізного мита на насіння соняшнику, що може позбавити вітчизняні переробні комбінати сировини;
— збереження в ЄС системи багатомільярдних дотацій аграрного сектора, що робить експорт української продукції в ЄС та в третіх країнах неконкурентоспроможним [2].

Для успішного розв'язання завдань євроінтеграції аграрний сектор економіки України має достатньо передумов: багатий природно-ресурсний та експортний потенціал, вагомий людський капітал, поступово зростаючу інвестиційну привабливість, збережений уклад сільського життя та багатовікові традиції ведення сільського господарства. У цьому контексті дослідження та наукове осмислення досвіду формування європейської аграрної моделі сприятимуть проведенню структурних реформ у галузі сільського господарства та підвищенню рівня конкурентоспроможності агропродовольчої продукції на європейському та світовому ринках.

Крім того на даний час постала необхідність у поліпшенні якості інформаційного забезпечення в сільському господарстві, яка зумовлена тим, що, угода з ЄС передбачає серйозні коригування нормативних практик в Україні, зокрема у сферах конкуренції, державної допомоги, державних закупівель, вживання санітарних і фітосанітарних заходів, технічного регулювання, захисту прав інтелектуальної власності, забезпечення сталого розвитку та ін.

Хочеться зазначити, що Україна також може стати «хлібним кошиком» Європи, причому щодо виробництва продукції, яка не буде безпосередньо конкурувати з виробниками Франції, Іспанії, Італії та ін., а сприятиме самозабезпеченню ЄС основними продуктами сільського господарства і гарантуватиме продовольчу безпеку ЄС.

Отже, поглиблюючи співпрацю є ЄС, Україна отримає нові стимули для розвитку внутрішнього ринку і поглиблення економічної спеціалізації регіонів. Разом з тим розширення зовнішньоекономічних перспектив українського сільського господарства стане можливим завдяки переходу на вирощування більш конкурентоспроможних видів рослин і порід тварин, розширенню сфери застосування передових аграрних технологій, заохоченню сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва, обов'язковою умовою якого є захист довкілля, поширенню методів органічного виробництва та використанню біотехнологій.

Література

1. Рекомендації учасників засідання Робочої групи: «Україна – ЄС на шляху до розширеної зони вільної торгівлі» на тему: Потенціал Зони вільної торгівлі між ЄС та Україною для розвитку аграрного сектору економіки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.niss.gov.ua

2. Угода про асоціацію між Україною та ЄС і його державами-членами (текст) / Комітет з питань європейської інтеграції Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://comeuroint.rada.gov.ua

References

1. Rekomendatsii uchasnykiv Druhoho zasidannia Robochoi hrupy: «Ukraina – YeS na shliakhu do rozshyrenoi zony vilnoi torhivli» na temu: Potentsial Zony vilnoi torhivli mizh YeS ta Ukrainoiu dlia rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky [Online], available at: http://www.niss.gov.ua

2. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta EU i yoho derzhavamy-chlenamy (tekst), Komitet z pytan yevropeiskoi intehratsii Verkhovnoi Rady Ukrainy, [Online], available at: http://comeuroint.rada.gov.ua

Трокоз Юрій Володимирович
аспірант кафедри глобальної економіки
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

ЗВІТ ПРО ГЛОБАЛЬНУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ – ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Звіт про глобальну конкурентоспроможність, публікується Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ) з 1979 року та покликаний служити нейтральним та об'єктивним інструментом для урядів країн, приватного сектору і громадянського суспільства для можливості ефективного державно-приватного співробітництва в цілях підвищення майбутнього процвітання.

В рамках Звіту ВЕФ розраховується Індекс глобальної конкурентоспроможності (GCI) за розробленою методологією професора Ксав'є Сала-і-Мартіна. [3]

Щорічне оновлення індексу дозволяє країнам відстежувати свій прогрес і переглянути свої програми, коригуючи їх у разі потреби. Деякі країни використовували індекс для побудови всієї системи конкурентоспроможності та систематизували свої інституції з метою підвищення конкурентоспроможності. [2]

Можливість порівняння економік за цілою низкою показників допомагає оцінити прогалини і пріоритетні області та будувати спільні державно-приватні плани для їх вирішення.

Індекс складається із 113 змінних та 12 складових, об'єднаних у три групи (субіндекси): базові вимоги, підсилювачі ефективності, фактори розвитку та інноваційного потенціалу.

Три субіндекси дають різні значення при розрахунку загального індексу, в залежності від етапу розвитку кожної економіки (див. табл. 1), використовуючи як індикатор ВВП на душу населення, так і частку експорту сировинних товарів. При цьому слід розуміти, що вагове значення різниться для кожного субіндекса на кожному етапі розвитку. Так наприклад, субіндекс «Базові вимоги» є найбільш важливими для країн в ресурсно-орієнтованому етапі. Субіндекс «Підсилювачі ефективності» включає в себе ті критичні складові від яких залежить економічне зростання країни на етапі встановлення ефективної економіки. Субіндекс інноваційного потенціалу охоплює ті складові, які є критичними для країн на інноваційно-орієнтованому етапі розвитку.

Таблиця 1

Класифікація країн за етапом економічного розвитку згідно Звіту про глобальну конкурентоспроможність 2016/2017

Етап 1 Ресурсо-орієнтований 35 економік	Перехідний період з Етапу 1 до Етапу 2 17 економік	Етап 2 ефективно-орієнтований 30 економік	Перехідний період з Етапу 2 до Етапу 3 19 економік	Етап 3 Інноваційно-орієнтований 37 економік
Бангладеш	Алжир	Албанія	Аргентина	Австралія
Бенін	Азербайджан	Вірменія	Барбадос	Австрія
Бурунді	Бутан	Боснія і Герцеговина	Чилі	Бахрейн
Камбоджа	Болівія	Бразилія	Коста-Ріка	Бельгія
Камерун	Ботсвана	Болгарія	Хорватія	Канада
Чад	Бруней	Кабо-Верде	Угорщина	Кіпр
Демократична Республіка Конго	Габон	Китай	Латвія	Чехія
Кот-д'Івуар	Гондурас	Колумбія	Ліван	Данія
Ефіопія	Казахстан	Домініканська Республіка	Литва	Естонія
Гамбія	Кувейт	Еквадор	Малайзія	Фінляндія
Гана	Монголія	Єгипет	Маврикій	Франція
Індія	Нігерія	Сальвадор	Мексика	Німеччина
Кенія	Філіппіни	Грузія	Оман	Греція
Киргизька Республіка	Росія Федерація	Гватемала	Панама	Гонконг
Лаоська НДР	**Україна**	Індонезія	Польща	Ісландія
Лесото	Венесуела	Ісламська Республіка Іран	Саудівська Аравія	Ірландія
Ліберія	В'єтнам	Ямайка	Словаччина	Ізраїль
Мадагаскар		Йорданія	Туреччина	Італія
Малаві		Македонія	Уругвай	Японія
Малі		Чорногорія		Республіка Корея
Мавританія		Марокко		Люксембург
Молдова		Намібія		Мальта
Мозамбік		Парагвай		Нідерланди
Непал		Перу		Нова Зеландія
Нікарагуа		Румунія		Норвегія
Пакистан		Сербія		Португалія
Руанда		Південна Африка		Катар
Сенегал		Шрі-Ланка		Сінгапур
Сьєрра-Леоне		Таїланд		Словенія
Таджикистан		Туніс		Іспанія
Танзанія				Швеція
Уганда				Швейцарія
Ємен				Тайвань
Замбія				Китай
Зімбабве				Тринідад і Тобаго
				Об'єднані Арабські Емірати
				Об'єднане Королівство
				Сполучені Штати

* *Джерело:* Адаптовано автором за даними Звіту про глобальну конкурентоспроможність 2016/2017 [2]

Дві третини показників індексу — це результати опитування керівників бізнесу, третина — статистичні показники. Опитуванням керує ВЕФ і проводиться на національному рівні мережею інститутів-партнерів. Для розрахунку індексу 2016 року використовувалися дані переважно за 2015 рік, опитування бізнесу проводилося у кінці 2015 року — на початку 2016 року.

Згідно опублікованого ВЕФ Індексом глобальної конкурентоспроможності 2016–2017, Україна посіла 85-е місце серед 138 країн світу (див. рис. 1), втративши за рік шість позицій (у попередньому рейтингу займала 79-у позицію).

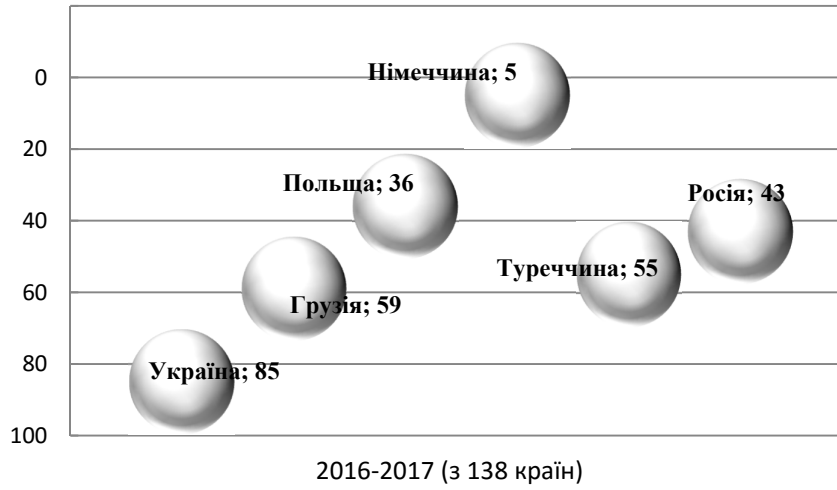

Рис. 1 Позиції України і деяких країн у рейтингу ВЕФ **2016–2017**
* *Джерело:* Розроблено автором за даними ВЕФ [2]

До десятки ж найбільш конкурентоспроможних країн, вже традиційно, увійшли: Швейцарія, Сінгапур, США, Нідерланди, Німеччина, Швеція, Великобританія, Японія, Гонконг та Фінляндія.

Відповідно до економічної теорії про етапи розвитку, GCI передбачає, що на першому етапі розвитку економіки, зростання залежить від базових факторів і країни конкурують на основі цих факторів виробництва — перш за все некваліфікованої робочої сили і природних ресурсів. Підтримка конкурентоспроможності на цьому етапі розвитку залежить в першу чергу від добре функціонуючих державних і приватних інституцій (1-а складова), добре розвиненої інфраструктури (2-а складова), стабільного макроекономічного середовища (3-я складова) та від стану здоров'я працівників, що мають, хоча б, базову освіту (4-а складова).

Як тільки країна стає все більш конкурентоспроможною, спостерігається ріст продуктивності разом із заробітною платнею. Далі країни переходять до етапу підвищення ефективності розвитку, коли вони повинні почати розробляти більш ефективні виробничі процеси і підвищувати якість продукції, так як заробітна плата зросла, а ціни підвищувати не доцільно. На цьому етапі, конкурентоспроможність більшою мірою залежить від якості вищої освіти і професійної підготовки (5-а складова), ефективності ринку товарів та послуг (6-а складова), добре функціонуючого ринку праці (7-а складова), розвиненого фінансового ринку (8-а складова), можливостей використання переваг існуючих технологій (9-а складова), а також від обсягів внутрішнього й зовнішнього ринків (10-а складова).

Нарешті, коли країни переходять до інноваційного етапу розвитку економіки, заробітна плата зростає настільки, що вони здатні витримати високий рівень заробітних плат і відповідний рівень життя лише за умови конкурентоспроможності їх бізнесу з використанням найсучасніших виробничих процесів (бізнес-моделей) — рівень розвитку (11-та складова) і шляхом розробки новітніх технологій — інновації (12-а складова).

До сильних позицій України в рейтингу GCI можна віднести наступні: якість залізничної інфраструктури, кількість мобільних телефонів, баланс державного бюджету (бюджетний дефіцит), кількість дітей, що отримують вищу освіту, якість математичної освіти, доступ до інтернету в школах, кількість наукових працівників та інженерів. До слабких вітчизняних позицій в рейтингу GCI належать: інфляція, захист міноритарних акціонерів, антимонопольна політика, захист прав, робота митниці, якість доріг, платоспроможність банків, регулювання фондового ринка, податковий ефект для інвестицій, вплив правил інвестування на іноземного інвестора. [2]

Наразі, у відповідності до рівня ВВП на душу населення та частки експорту сировинних товарів, згідно методології ВЕФ, Україна відноситься до групи країн з перехідною економікою, тобто знаходиться між ресурсо-орієнтованою економікою, та ефективно-орієнтованою економікою.

Покращити вітчизняні позиції щодо конкурентоспроможності національної економіки та забезпечити якісний перехід не тільки до ефективно-орієнтованої економіки, а і до інноваційно-орієнтовної економіки може забезпечити кропітка робота над всіма факторами та інституціями, визначеними в GCI.

Адже, Четверта Промислова Революція набуває все більшого значення для підтримки появи нових секторів економічної діяльності шляхом підвищення конкурентоспроможності реформ, які сприяють інноваціям. [1]

Звіт, в свою чергу, є нагадуванням про критичну важливість конкурентоспроможності в вирішенні міжнародних макроекономічних проблем і закладенні основи для майбутнього процвітання.

Література

1. Четвертая промышленная революция: перевод с английского / Клаус Шваб. — Москва: Издательство «Э», 2017. — 208 с.: ил. — (Top Business Awards).

2. The Global Competitiveness Report 2016–2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2016–17.pdf

3. Xavier Sala-i-Martin (2004). The making of the Competitiveness Index, (with Elsa V. Artadi), [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.salaimartin.com/wef-competitiveness/80-competitiveness/585-the-making-of-competitiveness-index-2003–2004.html

Секція 8.
ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

Шаповалова Алла Павлівна
доцент кафедри обліку та оподаткування
Київського національного торговельно-економічного університету

НОВІ ВИМОГИ ДО СТАТУСУ НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Розвиток сучасних соціально-економічних відносин країни передбачає поряд з розвитком діяльності комерційних структур, також розвиток діяльності неприбуткових підприємств, установ та організацій (далі — неприбуткових організацій).

В господарському законодавстві відсутнє поняття неприбуткової організації, в теперішній час воно закріплено у Податковому кодексі України (далі — ПКУ): неприбуткові підприємства, установи та організації — неприбуткові підприємства, установи та організації, які не є платниками податку на прибуток підприємств. Але, крім цього, будь-яка неприбуткова організація, не є платником податку на прибуток, за умови, якщо вона виконує певні вимоги.

Податкові вимоги до визнання організації неприбутковою декілька разів змінювались. Останні зміни запроваджені з 1 січня 2017 року відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо уточнення окремих положень про оподаткування неприбуткових організацій». [1]

До набуття чинності зазначеного Закону для віднесення організації до неприбуткової достатньо було того, щоб їх основною метою діяльності не було отримання прибутку та вони були внесені до Реєстру неприбуткових установ й організацій. За чинними нормами ПКУ перелік вимог значно збільшився.

Неприбуткова організація наразі — це організація:

– по перше, утворена та зареєстрована в порядку, визначеному законом, що регулює діяльність відповідної неприбуткової організації. Зазначимо, що статутна діяльність різних неприбуткових організацій регулюється наступними Законами України: ««Про громадські об'єднання» (для громадських організацій, громадських об'єднань), «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (для благодійних фондів), «Про кооперацію» (для кооперативів),

«Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» (для профспілок) та ін. Ця вимога всі виконується на етапі реєстрації неприбуткової організації;

– по друге, установчі документи якої (або установчі документи організації вищого рівня, на підставі яких діє неприбуткова організація відповідно до закону) містять заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників), членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб. При цьому положення щодо вимог наявності установчих документів не поширюються на бюджетні установи;
– по третє, установчі документи якої (або установчі документи організації вищого рівня, на підставі яких діє неприбуткова організація відповідно до закону) передбачають передачу активів одній або кільком неприбутковим організаціям відповідного виду або зарахування до доходу бюджету у разі припинення юридичної особи (у результаті її ліквідації, злиття, поділу, приєднання або перетворення. Це положення не поширюється на об'єднання та асоціації об'єднань співвласників багатоквартирних будинків; також положення щодо вимог наявності установчих документів не поширюються на бюджетні установи. Другу і третю вимоги неприбуткові організації повинні обов'язково висвітлити у своїх статутах.

Не менш важливим є положення ПКУ щодо доходів (прибутків) неприбуткової організації, а саме: доходи (прибутки) неприбуткової організації використовуються виключно для фінансування видатків на утримання такої неприбуткової організації, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами. Отже, і джерела фінансування повинні бути чітко регламентовані, пов'язані з напрямками діяльності в статуті неприбуткової організації.

Врахування вищезазначених норм податкового законодавства в установчих документах неприбуткових організацій та дотримання цих норм під час їх діяльності є обов'язковою умовою для включення неприбуткових організацій до Реєстру неприбуткових установ та організацій (далі — Реєстр), який ведеться Державною фіскальною службою. Реєстр є автоматизованою системою збору, накопичення та обробки даних про неприбуткові організації, де відповідно до визначеної структури окремим групам організацій надається ознака неприбутковості. Оприлюднення та пошук даних щодо платників податків, яких включено до Реєстру неприбуткових установ та організацій забезпечує електронний сервіс ДФС «Електронний кабінет платника».

Отже, для отримання ознаки неприбутковості необхідно привести у відповідність до нових норм податкового законодавства установчі документи неприбуткових організацій. Перехідний період для перереєстрації установчих документів триває до 1 липня 2017 року [2], а для релігійних організацій — до 1 січня 2018 року [1].

Неприбуткові організації, які внесені до Реєстру, зобов'язані складати і подавати до контролюючих органів податкову звітність — Звіт про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації (далі — Звіт).

З 2 серпня 2016 року введена в дію нова форма Звіту, яка на відміну від попередньої форми має єдину уніфіковану форму для всіх неприбуткових організацій. Крім того, у новій формі:

— всі види доходів згруповані в один загальний підрозділ «Доходи неприбуткової організації»;
— у підрозділі «Видатки неприбуткової організації» наразі відсутні окремі рядки для відображення витрат залежно від виду діяльності і окремих підрозділів для бюджетних установ та інших неприбуткових організацій;
— частина II Звіту призначена для заповнення тільки неприбутковими організаціями, які не дотримались вимог податкового законодавства. В цій частині звіту відображається зобов'язання з податку на прибуток у разі нецільового використання отриманих коштів, а також отримання доходів (прибутків) або їх частини, що були розподілені серед засновників (учасників), членів неприбуткової організації, працівників;
— передбачено окремий розділ «Виправлення помилок», який заповнюють у разі самостійного виправлення помилок шляхом уточнення показників Звіту.

Звіт подається до органу фіскальної служби за місцезнаходженням неприбуткової організації у строки, передбачені для подання податкової декларації з податку на прибуток підприємств. Ті неприбуткові організації, що не порушували вимоги податкового законодавства щодо неприбутковості подають Звіт протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного податкового року. При цьому такі організації звільняються від подання Звіту за I квартал, півріччя та три квартали.

Нововведенням звітності неприбуткових організацій за 2016 рік є те, що фінансова звітність наразі є додатком до Звіту про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації та його невід'ємною частиною.

Водночас не подають звіт, починаючи зі звітності за 2016 рік, профспілки, їх об'єднання та організації профспілок, крім тих, що порушили

вимоги податкового законодавства. Профспілки та інші неприбуткові організації, які не дотримались вимог щодо неприбутковості, зобов'язані подати Звіт у терміни, визначені для місячного податкового періоду, тобто протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного податкового місяця. Звіт складається за період з початку року або спочатку визнання організації неприбутковою, якщо це відбулося пізніше, по останній день місяця, в якому було вчинено порушення вимог податкового законодавства. При цьому таку організацію контролюючий орган виключає з Реєстру неприбуткових установ та організацій.

Отже, різні неприбуткові організації, при здійсненні статутної діяльності, визначеної відповідними законодавчими актами, повинні дотримуватись вимог податкового законодавства щодо неприбутковості та подання податкової звітності.

Література

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо уточнення окремих положень про оподаткування неприбуткових організацій: Закон України від 06.10.2016 № 1667-VIII. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1667-19/paran6#n6

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні: Закон України від 21.12.2016 № 1797-VIII. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1797-19

3. Про затвердження форми Звіту про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації: наказ Міністерства фінансів України від 17.06.2016 № 553. — [Електронний ресурс] — Режим доступу http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0932-16

Шкода Влада Миколаївна
студент кафедри товарознавства та митної справи
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна
Калуга Ніна Василівна
к.х.н., доцент кафедри товарознавства та митної справи
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

ЗАПОБІГАННЯ МИТНИМ РИЗИКАМ ПРИ МИТНОМУ ОФОРМЛЕННІ ХУТРЯНИХ ВИРОБІВ

Поняття ризикової ситуації в будь-якій діяльності можна визначити як поєднання, сукупність різних умов та обставин, які створюють певне середовище і можуть призвести до реалізації певної загрози. Іншими словами, саме сукупність умов та обставин створює ризикову ситуацію і виступає причиною ризику.

Для мінімізації виникнення ризику при митному оформленні товарів митні органи різних країн використовують управління ризиком як метод ефективного встановлення пріоритетів та ефективного розподілу ресурсів, необхідних для підтримки належного балансу між контролем і сприянням законній торгівлі [1].

Мінімізувати митний ризик — означає попередити можливість його виникнення, або в результаті його появи не допустити отримання негативних наслідків як для інтересів суб'єкта ЗЕД, так і для економічних інтересів держави, захист яких покладений на відповідні органи, зокрема на митні також.

Цілями застосування системи управління ризиками є [2]:

— запобігання, прогнозування і виявлення порушень законодавства України з питань державної митної справи;
— забезпечення більш ефективного використання наявних у органів доходів і зборів ресурсів та зосередження їх уваги на окремих згрупованих об'єктах аналізу ризику, щодо яких є потреба у застосуванні окремих форм митного контролю або їх сукупності, а також у підвищенні ефективності митного контролю (областях ризику);
— забезпечення в межах повноважень органів доходів і зборів заходів із захисту національної безпеки, життя і здоров'я людей, тварин, рослин, довкілля, інтересів споживачів;

— прискорення митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України.

Розглядаючи питання митних ризиків, необхідно звернути увагу на такі поняття як товари групи «ризику» та товари групи «прикриття».

Товари групи «ризику» — товари, які переміщуються через митний кордон України та відносно яких виявлені ризики або існують потенційні ризики.

Товари групи «прикриття» — товари, що з достатнім ступенем імовірності можуть декларуватись замість товарів групи «ризику».

Типовими представниками товарів груп «ризику» та «прикриття» при здійсненні зовнішньоекономічних операцій можуть виступати хутряні вироби.

За останні роки набула значного поширення фальсифікація хутряних виробів з натуральної сировини, висока ціна яких призвели до зростання попиту на підробки та вироби зі штучного хутра, оскільки вони значно дешевші, доступніші, проте поступаються попереднім за своїми якісними характеристиками.

Розповсюдженим явищем є «імітація» хутра (наприклад, маскування хутра кроликів під бобра та шиншилу, хутра бабака — під норку), а також вироблення штучного хутра, яке важко відрізнити від натурального. Це дає можливість суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності фальсифікувати вироби з натурального хутра з метою уникнення від сплати митних платежів в повному обсязі шляхом зниження ціни виробу, що тягне за собою менші відрахування до Державного бюджету. З іншого боку, під час продажу хутрових виробів, на внутрішньому ринку, навпаки, більш дешевий товар видають за більш дорожчий. При цьому, звісно, страждає споживач.

Сумарний обсяг експортно-імпортних операцій з товарами товарних позицій згідно з УКТЗЕД 4303 «Одяг з хутра, речі для одягу з хутра та інші вироби з натурального хутра» та 4304 «Хутро штучне та вироби з нього» за період 2011–2016 роки наведено в табл. 1 [3, 4].

Аналіз даних табл. 1 свідчить про досить близькі значення показників по вартості імпортованих виробів з натурального та штучного хутра. Динаміка цих показників має нестійкий характер. Імпорт хутряних виробів зростав до 2013 р., проте значно скоротився у 2015 р. порівняно з 2014 р. Тенденція до зниження цього показника прослідковується також у 2016 році.

Цілком очевидно, що при митному оформленні імпорту хутряних виробів товарами групи «ризику» є вироби з натурального хутра (товарна позиція 4303), а товарами групи «прикриття» — вироби зі штучного хутра (товарна позиція 4304).

Таблиця 1

Сумарний обсяг імпорту та експорту виробів з натурального та штучного хутра за період 2011–2016 роки [4]

Рік	Обсяг імпорту, тис. дол. США	Обсяг експорту, тис. дол. США	Сальдо
Товарна позиція згідно з УКТЗЕД 4303 «Одяг з хутра, речі для одягу з хутра та інші вироби з натурального хутра»			
2011	1359	21	-1338
2012	2995	67	-2928
2013	3479	492	-2987
2014	2245	851	-1394
2015	962	848	-114
2016	755	144	-611
Товарна позиція згідно з УКТЗЕД 4304 «Хутро штучне та вироби з нього»			
2011	1768	146	-1622
2012	2128	96	-2032
2013	3942	130	-3812
2014	1179	29	-1150
2015	969	36	-933
2016	860	109	-751

Для хутряних виробів групи «прикриття» характерними ознаками є:
— неправильна класифікація згідно з УКТЗЕД;
— неправдиві дані про країну походження;
— заниження ціни та митної вартості;
— неправильні дані про характеристики/властивості.

У Державній фіскальній службі України розроблено автоматизовану систему аналізу та управління ризиками (АСАУР), яка являє собою сукупність програмно-інформаційних комплексів, які забезпечують функціонування системи управління ризиками під час митного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів.

Митні органи реалізують систему управління ризиками за допомогою профілів ризику [5].

Профіль ризику фактично є сукупністю відомостей про область ризику, індикатори ризику, а також вказівки із застосування необхідних заходів запобігання ризику.

Таким чином, з метою мінімізації митних ризиків при імпорті хутряних виробів доцільно розробити відповідний профіль ризику. Очевидно, що до основних індикаторів ризику слід віднести:

— класифікаційні коди хутряних виробів з натурального та штучного хутра згідно з УКТЗЕД, а саме, 4303 та 4304;
— задекларовану у митній декларації ціну хутряного виробу;
— задекларовану у митній декларації митну вартість хутряного виробу.

При спрацюванні профілю ризику посадова особа митниці повинна перевірити достовірність зазначених даних.

Отже, застосування системи управління ризиками при здійсненні митного оформлення хутряних виробів є дієвим заходом, який дає змогу запобігти переміщенню через митний кордон України цих товарів з порушенням чинного законодавства.

Література

1. Пашко П. В. Митна безпека: монографія / П. В. Пашко. — Одеса: Пласке, 2009. — 628 с.

2. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17.

3. Про затвердження Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності: Наказ Державної фіскальної служби України від 09.06.2015 № 401. — Режим доступу: http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/mitne-zakonodavstvo/nakazi/63754.html.

4. Офіційний сайт ДМСУ / Статистика [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.arc.customs.gov.ua/control/uk/cstat/f2a/showstat.

5. Порядок здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю: Наказ Міністерства фінансів України від 31.07.2015 № 684. — Режим доступу: http:// zakon.rada.gov.ua/go/z1021-15.

Секція 9.
РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Panosyan Ira
Ph.D in economics,
Deputy dean of faculty Agribusiness and Marketing, Lecturer
Armenian National Agrarian University
Yerevan, Armenia
Sahakyan Kristine
Ph.D in economics, lecturer
Armenian National Agrarian University
Yerevan, Armenia
Stepanyan Emma
Student of faculty Agribusiness and Marketing
Armenian National Agrarian University
Yerevan, Armenia

THE ROLE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN PROVIDING AGRARIAN INFORMATION TO FARMERS

"Knowledge for the nowadays' farm is a new value, and the technology is the tool generally for knowledge imparting, dissemination and application"

Dzuen Medoq

Methods used to transfer knowledge to farmers include technical assistance, farm advisory systems and services, training and local action groups. These measures allow farmers to seize opportunities as well as address concerns and problems associated with their farming activities.

In the past, these measures would have been considered as agricultural extension and advisory services to individual farmers. They were organised and delivered in different ways, but with the aim of increasing farm productivity and income[1]. The terms *agricultural extension* and *advisory services* were defined by Anderson (2007) as "*the entire set of organisations that support and facilitate people engaged in agricultural production to solve*

problems and to obtain information, skills and technologies to improve their livelihoods". [2]

Agricultural extension is "a service or system which assists farm people, through educational procedures, in improving farming methods and techniques, increasing production efficiency and income, bettering their levels of living and lifting the social and educational standards of rural life" (Swanson, 1984).

In the RA the agrarian reforms and land privatization brought forth the objective need to create the extension (consulting) system the goal of which was to help the rural farms and other agricultural business entities by introducing new technologies, developing professional skills, improving farm running efficiency and facilitating rural farming activities.

Just in 1992, supported by the U.S. Agricultural Department, the first agricultural extension service "Agrogitaspyur" was established. The latter, within the scope of the previous rural regions, delivered professional services to the newly-created farms.

Later, in 1997–1999, in order to render information, consultation, marketing and new technologies introduction services to the entities engaged in agricultural production there were established 10 Agricultural Support Marz Centres (ASMC), and in 2002 — Agricultural Support Republican Centre (ASRC). For over 10-year activity this system has had its ups-and-downs.

In the RA one extension agent on average serves 5–6 villages that hampers rendering information and consultation to the beneficiaries timely and at the required level. In general, the extension and information is rendered through the workshops, trainings and personal consultations. The information technologies as an efficient information dissemination means are used incompletely which impedes the information and extension service provision.

In a rapid changing policy arena, farmers and their advisers share a growing need for day-to-day information on a widening range of issues, such as weather, climate change, biodiversity, agronomic, environmental and climatic conditions, production practices and innovation, land, water and other input use, markets, the economic situation and current policies and regulations. [3]

At the peak of the Soviet-era Armenia had a reputation for excellence in the science, research and high-tech industries and in 1987 the sector is estimated to have employed over 100,000 people. Since independence and notwithstanding significant economic challenges, Armenia has continued to develop and prosper in the ICT sector.

Yerevan University of Management and Information and Management Technology, offers degree programmes in ICT related disciplines and the European Regional Institute of Information and Communication Technologies is also located in Yerevan. The Armenian Government has declared that

the ICT sector is a key priority for its economic development and an ICT Government Strategy has also been drafted.

According to the World Bank in 2011, the number of mobile cellular subscriptions (per 100 people) in Armenia was 103.56. During the same year, the number of Internet users (per 100 people) in the country was 32. It is estimated that currently 50% of farmers in Armenia have access to the Internet. [4]

Recent ICT initiatives include:

- The American University of Armenia hosting the "Tech Needs Girls" forum, which was organized in celebration of the International Girls in ICT Day in 2013.
- The United Nations Development Program (UNDP) has implemented three projects between 1999 and 2004.
- The FAO has implemented a project on Virtual Extension, Research and Communication Network – VERCON.

Some of the ICT applications made in Armenia in support of agricultural extension, include:

- The implementation of FAOs VERCON project.
- A private company Vistaa maintaining a database of 1,600 advisers/ field researchers.
- The ASRC maintaining a database of researchers and technology assessment.
- The ASRC operating the AgroWeb website to disseminate marketing information (including a listing of organisations) to the public.

During the missions to date the IC has observed how ICT is being used by public and private sector organisations involved in advice to farmers.

The 10 ASMCs have their own web pages, hosted on a server maintained by the ASRC. We study the site of Shirak MARZ Support to asses how many hits his web page had had in a recent month.

It was estimated the 32,000 hits were made on the Shirak site, the drop off in activity (reflected in the graph) attributed to downtime on the server.

In addition to Internet usage the ASMCs have been charged with developing more Interactive links through ICT by setting up Facebook pages to encourage farmers and communities to field questions and discuss issues.

The Internet presence of the private sector merchants visited during the first mission was impressive with a comprehensive listing of products and services on offer and also a significant amount of advertising of for which the merchants received some income. It was noticeable that the public sector websites had no visible advertising nor was there much evidence of sign-posting and networking.

Whilst it is too early to determine the effectiveness or not of these initiatives, it is an indication of the potential of this small but very well

connected country, to develop and use tools to reach and communicate with rural based businesses and communities.

The IC had discussions with a number of individuals as to the potential for ICT in Armenia and its agricultural sector — it is recognised that there is huge potential, and all acknowledged the need to learn from other countries and develop a strategy that fits the Armenian Reality.

Early warning systems are one way of using ICT to improve farmers' management capacity. There is a growing need for early warning systems in agriculture as the vulnerability of production systems to weather incidents increases. For example in the United States, in the autumn of 2012, following the worst drought for 25 years, the United States Department of Agriculture (USDA) called upon software developers to design a smart phone 'app' that would provide drought-stricken farmers and ranchers with one-click access to the nearest USDA service centres and drought programmes. If the ICT industry can meet the challenge farmers will have easy access to information on: government assistance differentiated by location and sector, types of loans, drought maps and localised weather forecasts. [5]

In New Zealand, the government established the FarmsOnLine initiative in 2011. This is a government-owned database which brings together existing information on the ownership and management of rural properties, land use, stock and crops. It provides a hub for rural information that is vital in a disease outbreak such as foot-and-mouth disease or rural emergencies such as flooding. Improving the response times in such events can significantly reduce losses to farmers and the country's economy. [6]

There is a growing and steady trend for farmers to use the Internet to source information and advice. In 2006, 42% of farmers in England sought advice on line and 45% of livestock farmers used the Internet to obtain information about farm inputs, although more dairy farmers used the Internet as a source of advice (49%) as opposed to 42% of sheep farmers who used the Internet for information. [7]

In France the *Institut national de la recherchй agronomique* (INRA) has developed the diagnostic tool DIAGNOPLAN which can identify and localise pest diseases in the field. Farmers can send photos via smartphone of their contaminated crops and receive advice from a specialist. [8]

In the United States, estimates by the USDA of farm computer usage and ownership shows that 67% of US farms has access to a computer in 2013, up 5 percentage points from 2011. However, only 40% report using a computer for their farm businesses, with computer use increasing the larger the farm (USDA). [9]

To be effective, information must be accessible to farmers. This requires a range of communication tools and techniques to suit individual needs, and ensuring that the "message" is clear and easily understood by the target

audience and relevant to the circumstances. Electronic information, particularly where based on Geographic Information Systems (GIS), is becoming an increasingly important tool for farmers and many now have easy access to detailed map-based information about their own farms.

While evidence suggest that with the growth of the digital economy, more economic activities are taking place on the Internet and thereby reducing geographic constraints, some communities may be at a disadvantage in reaping the benefits due to lack of access to high speed broadband. For this reason it is often argued that targeted support for the provision of ICT tools would facilitate access to up-to-date information about markets, polices and weather that is needed to guide producer decision.

Nowadays in the RA a number of international programs are being implemented which would facilitate the introduction of new ways for improving the agrarian information accessibility, partially through the information technologies. From this aspect we consider that for a quick response to the climatic changes it will be more efficient to create Internet Infobase to ensure fast data access for farmers. In this case the creation of information network is very important. As we think the network members should be Ministry of Agriculture, Agricultural Support Marz Centres, Armenian State Hydrometeorological Service, Research institutes within the jurisdiction of the MoA, National Agrarian University of Armenia. It can be introduced by the following scheme:

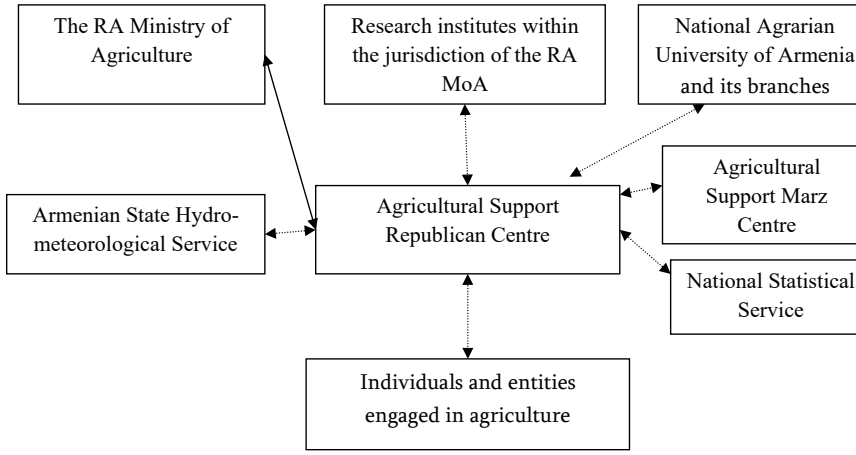

Figure 1. Agrarian information system

The Agricultural Support Republican Centre will provide data collection, processing and dissemination. The information got from all mentioned

centres will be analysed in the ASRC and on the assumption of primary needs there will be prepared necessary extension materials which will be available to the engaged in the agriculture individuals or entities through the information technologies, partially on phones and through Internet. The efficient work of this chain will ensure increase in fast response to the climatic changes and food safety in the Republic.

Based on the abovementioned we propose to create information network which due to the information technologies will facilitate rapid information access to the farmers and entities engaged in the agriculture.

References

1. Waddington, H., B. Snilstveit et al. (2010), The Impact of Agricultural Extension Services, 3ie Synthetic Reviews — SR009 Protocol, International Initiative for Impact Evaluation www.3ieimpact.org/media/filer/2012/05/07/009%20Protocol.pdf

2. Anderson, J. (2007), Agricultural Advisory Services, Background paper for World Development Report 2008, http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2008/Resources/2795087-1191427986785/Anderson_AdvisoryServices.pdf

3. OECD(2012), Improving Agricultural Knowledge and Innovation Systems — OECD Conference Proceedings, OECD Publishing, Paris. DOI: http://dx.doi.org/10.1787/9789264167445-en.

4. ENPARD Technical Assistance to the Ministry of Agriculture of the Republic of Armenia, Mission Report, September — October 2015

5. http://blogs.usda.gov/2012/09/14/usda-drought-code-sprint-giving-americans-one-click-access-to-federal-drought-relief/

6. http://farmsonline.mpi.govt.nz/About/FarmsOnLine.

7. National Farm Research Unit (NFRU) (2010), Farmers tuned in to online communication, www.nfru.co.uk/press/farmers-tuned-in-to-online-communication.html

8. www.inra.fr/Entreprises-Monde-agricole/Resultats-innovation-transfert/Toutes-les-actualites/Dignoplant-R

Секція 10.
ФІНАНСИ, СТРАХУВАННЯ І БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Sakharna Viktoriia
Student of the department of finance and the financial and economic security
Kyiv National University of Technology and Design
Kyiv, Ukraine

UKRAINIAN STATE SUPPORT OF STARTUPS

To begin with, a new direction startup has emerged due to activization of the interest in scientific and technological innovations in the market. Over 50% of Ukrainians employ in small and medium enterprises, and another 28% are physical persons-entrepreneurs. And only 21% of Ukrainians are working in large enterprises.

The term "startup" has been bandied around with increasing frequency over the past few years to describe scrappy young ventures, hip San Francisco apps and huge tech companies. But what is a startup, really?

"A startup is a company working to solve a problem where the solution is not obvious and success is not guaranteed," says Neil Blumenthal, cofounder and co-CEO of Warby Parker. A startup is usually a company such as a small business, a partnership or an organization designed to rapidly develop a scalable business model. [1].

Startup is a totally new project that has differences from already existing companies. Practice showed that only those enterprises that implement and develop innovations can succeed in this competition. And only those, who engaged in radical innovations are able to receive superprofits.

The development of startups at the present stage of Ukraine's economy is an important aspect in enhancing the attractiveness of the investment climate, development of innovative activity and support for small and medium businesses. Innovative businesses are in search of radical, lucrative, profitable business model [2, p. 24], and therefore they form the basis of innovative activity of country.

For examples there are such well-known projects like Wikipedia, Instagram or YouTube. And it is just the tip of the world "iceberg" with the strange name "startup". The creation of a new enterprise leads to some risks.

The main of them are shown below:

1. Missing of the area of interest of the target audience;
2. Incorrect definition of the target audience;
3. Insufficient activity of the audience;
4. Unsuccessful business model;
5. Delays in the development;
6. Non-involvement of project participants;
7. Design;
8. Missing of the trend;
9. Weak team;
10. Invalid allocation of resources;
11. Lack of competent management;
12. The reluctance of banks to engage in partnerships with startups;
13. The lack of an ecosystem for the development of start-ups in the country, region, area;
14. Difficult economic circumstances (crises);
15. Lack of project evaluation over time (business planning);
16. The uncertainty of prospects for the development of innovation;
17. Absolute faith in state support;
18. The difficulty of doing innovative business in Ukraine;
19. The unwillingness of Ukrainian investors to invest in the idea stage or prototype;
20. Inefficient grant support for start-ups in the pre-stage.

It is important that the term "startup" is absent in legislation of Ukraine. Most startups are Internet projects and IT-projects. However, the startup may be any project booming in any of the existing industries.

First of all, it is necessary to determine the legal basis for the possibility of innovative activity. Regulatory and legal basis of maintaining start-ups and investment activities in Ukraine are shown in the following (table. 1).

Table 1

Legislation of Ukraine used for startup development [6]

The Law of Ukraine "About investment activity" from 18.09.1991 y. № 1560-XII	The Law of Ukraine "About foreign investment" from 19.03.1996 y. № 93 / 96-VR
The Law of Ukraine "About innovation activity" from 04.07.2002 y.№ 40-IV	The Law of Ukraine "About Scientific Parks" from 25.06.2009 y. № 1563-VI
The Law of Ukraine "About Copyright and Related Rights" from 23.12.1993 y. № 3792-XII	The Law of Ukraine "About Protection of Rights to Inventions and Utility Models" on 15.12.1993 y. № 3687-XII
The Law of Ukraine "About Protection of Rights to Trademarks for Goods and Services" dated 15.12.1993 y. № 3689-XII	The Law of Ukraine "About Personal Data Protection" from 01.06.2010 y. № 2297-VI

Startups as a kind of companies with a high turnover of capital will become new objects for investment, but the main problem of startups in Ukraine is the lack of adequate support from the state. The legislation does not provide any initiatives, such as in Belarus, where there is a 9 percent income tax for employees of companies of the national High-Tech Park [3], or in Romania, where the income tax rate for employees in software development is 0% [4]. The government usually becomes an obstacle to innovation; since the latter usually are threaten for "peace" of government officials. In addition, the government evades the development of investment priorities, and venture capitalists on their own cannot determine which industries should be invested in first of all [2, p. 116].

It is guaranteed, that startups as a kind of companies with a high reversibility of capital will become new object for investment. So, soon startups will find popularity in Ukraine and practical importance for individual businesses and for the economy as a whole. This conditioned that for the profitable investment of capital to its growth and diversification the investor (including Ukrainian) is constantly looking for new business.

Ukrainian government can help entrepreneurs to develop in a few steps. First of all, it can improve the regulatory and institutional environment. The second step should be ensuring access to finance. The third part of the improvement program must be simplification of the tax administration, it is a very important part, the government can give the ability to invest in startups with reduced rates of taxation. Moreover, it will not be superfluous to popularize the culture of entrepreneurship. Furthermore, it will be very useful to develop export. And finally, the great thing would be to promote innovations, support new ideas, organize exhibitions and invite foreign investors.

References

1. Forbes [Electronic resource]. — Access mode: http://www.forbes.com/sites/natalierobehmed/2013/12/16/what-is-a-startup/#444c636f4c63

2. Blank S. Startup. Handbook of the founder / S. Blank, B. Dorf. — M.: Alpina, 2013. — 616 c.

3. Benefits of HTP resident status [Electronic resource]. — Access mode: http://www.park.by/topic-benefits_htp_membership/?lng=ru

4. BDO: TaxFactsRomania 2013 [Electronic resource]. — Access mode: http://www.bdo.ro/resources/Publicatii/Tax%20Facts%20BDO%20Romania%20%202013.pdf

5. Ringis A. The first round. Startups and business incubators, how they find each other in Ukraine [Electronic resource]. — Access mode: http://www.investgazeta.net/praktika/pervyj-raund. — startapy-i-biznes-inkubatory-kak-oni-nahodjat-drug-druga-v-ukraine-164157/

6. Legislation of Ukraine [Electronic resource]. — Access mode: http://zakon2.rada.gov.ua/laws

Алексанян Роксана Мехаківна
студентка кафедри фінансів
Київський національний університет імені Тараса Шевченко
м. Київ, Україна

ГРОШОВО-КРЕДИТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Фінансова безпека є однією з найважливіших складових економічної безпеки. Без забезпечення фінансової безпеки практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед Україною. Проте на сьогодні в Україні не створено нормативно-правову основу (не розроблені і не прийняті відповідні концепція і стратегія) формування системи фінансової безпеки.

Безпеку грошового обігу через призму співвідношення позабанківського і банківського обігу грошей як індикатора тіньової економіки вперше було розглянуто Ф. Каганом у 1958 р. Певними аспектами боргової безпеки займалися Дж. Бьюкенен, Е. Меаде, Р. Масгрейв, у роботах яких державний борг розглядається як тягар для економічного розвитку; М. Карлберг, що досліджував вплив державних позик на рівень споживання. Проте на сьогодні в економічній літературі відсутні комплексне відображення проблеми формування системи фінансової безпеки, усталений понятійний апарат, узагальнюючі оцінки ступеня ризику, реальних збитків, завданих безпеці країни, всебічний перелік індикаторів фінансової безпеки.

У сучасній економічній літературі не існує єдиного підходу до сутності грошово-кредитної безпеки, проте відомо, що саме монетарна політика держави є важливою складовою її забезпечення, так як є системним механізмом із специфічними цілями та інструментами. Вона відіграє важливу роль у системі впливу держави на економічну стабільність та фінансову безпеку.

«Фінансово-грошова безпека держави» — це різновид безпеки, що має вплив на всі галузі економіки держави. Оскільки гроші є еквівалентом вартості будь-яких товарів, вони (через ціну) є чинником, спроможним дестабілізувати економічне становите в країні. Гроші — не тільки паперові або монетні знаки обміну, купівлі або продажу, а ще й безготівкові перекази та цінні папери (акції, векселі, сертифікати, облігації тощо), що визначають фінансовий стан держави. Величезне значення має банківська система країни, яка реалізує всі операції, що стосуються обігу грошей та цінних паперів. Саме банки здатні стабілізувати або

дестабілізувати фінансове становище держави» [5]. Співвідношення між поняттями «фінансова безпека», «грошово-кредитна безпека» слід визначати, виходячи зі співвідношення категорій «фінанси» і «кредит», які є тісно пов'язаними, але категорія «фінанси» є ширша за своїм змістом та включає кредитні відносини. Також, враховуючи, що грошово-кредитну політику поділяють на вузьку і широку, яка включає валютну політику, інфляційну політику, її слід визнати складовою фінансової безпеки.

Зважаючи на те, що грошово-кредитна політика здійснює потужний вплив на економічні процеси в державі, виникає необхідність у дослідженні основних індикаторів оцінки безпеки грошово-кредитного сектору. Перелік показників оцінки стану грошово-кредитного сектора є досить великим. Незаперечним є вплив на рівень фінансової безпеки будь-якої держави розміру грошової маси, яка характеризує сукупність усіх грошових коштів, що перебувають у розпорядженні фізичних та юридичних осіб.

Рівень інфляції є визначальним показником щодо рівня забезпечення внутрішньої стабільності країни. Інфляція проявляється у зростанні цін, що викликає знецінення коштів суб'єктів господарювання та населення. Саме тому, метою центральних банків є дотримання інфляційних орієнтирів.

Україна успадкувала нежиттєздатну дефіцитну економіку, а разом з нею величезний ризик виникнення інфляційних процесів [9].

Монетизація економіки — це інтегральний показник, який відображає довіру суспільства до національної валюти, до політики монетарної влади. А також рівень кредитної активності. У кінцевому рахунку, рівень монетизації економіки визначається рівнем розвитку економіки [3, с. 90].

Позитивним моментом є підвищення динаміки рівня монетизації в Україні, але цей показник ще залишається набагато нижчим від значення в розвинутих країнах. Рівень монетизації економіки України значно нижче 70%, що свідчить про недостатню забезпеченість економіки грошовою масою. Однак ми поділяємо думку економіста Н. В. Стежко, що для України коефіцієнт монетизації варіюється у межах 50% [9]. Отже, можна вважати, що рівень монетизації національної економіки є цілком достатнім.

На сьогоднішній день, з огляду на загострену кризу та стрімке падіння довіри до банківських установ, в країні спостерігається масове вилучення іноземної валюти з обігу і збереження на руках у населення. Одним із найбільш негативних наслідків доларизації для вітчизняної економіки є також зменшення впливу НБУ на грошово-кредитну сферу, що, в свою чергу, суттєво знижує ефективність монетарної політики (через обмеженість монетарних важелів управління).

Забезпечення стабільності національної грошової одиниці є одним із завдань грошово-кредитної безпеки держави, однак з метою посилення конкурентоспроможності національної економіки та здатності фінансової системи протидіяти зовнішнім впливам Національним банком було запроваджено перехід до гнучкого валютного курсу, що одразу відобразилось на його динаміці.

Таким чином, до основних напрямів зміцнення фінансової безпеки України можна віднести: підвищення монетизації економіки; застосування цільового підходу до емісії грошової маси; відновлення ліквідності банківського сектору економіки та запобігання банкрутства системних банків; зменшення долі іноземних банківських установ в загальному обсязі капіталу банківської системи країни.

Література

1. Губський Б. В. Економічна безпека держави: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення / Б. В. Губський. — К.: ДП «Укрархбудьшформ», 2001. — 121 с.

2. Єрмошенко, М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. — К.: 2001. — 350 с.

3. Лазарева А. П. Фінансова безпека країни: загрози та основні напрями зміцнення / А. П. Лазарева // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки. — 2014. — Вип. 27. — С. 88–94.

4. Нетесаний Ю. В. Фінансово-економічна криза та забезпечення фінансової безпеки країни / Ю. В. Нетесаний [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3004.

5. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави: підручник для осіб, що навчаються за фахом «Службовець, державного управління» / Г. А. Пастернак-Таранушенко. — К.: ІДУС при Кабміні України. — 1994. — 140 с.

6. Стежко Н. В., Вплив глобалізації на поширення кризових процесів в міжнародній економіці / Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції «Україна на шляху соціально-економічних перетворень в умовах глобалізації». Зб. наук.статей. Випуск 8. Кіровоград, КНТУ, 2015. — 493 с.

7. Сухоруков А. І. Фінансова безпека держави: навчальний посібник / А. І. Сухоруков, О. Д. Ладюк. — К.: Центр учбової літератури. — 2007. — 192 с.

8. Чернецький В. Політика валютного курсу в умовах фінансової кризи: досвід інших країн та уроки для України / Вісник Української академії державного управління при Президентові України. — 2016. — № 2. — С. 79–89.

9. ukrstat.gov.ua — офіційний сайт Комітету статистики України.

Кальніченко Василь Ігорович
ІІ курс магістратури, спеціальність «Фінанси та кредит»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ГРОШОВО-КРЕДИТНІ ВАЖЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

В умовах сучасної економічної нестабільності, що має місце в Україні, для забезпечення стабільності грошової одиниці, протистояння економічному спаду виробництва, підтримки рівня зайнятості населення, стримування інфляції важлива роль відводиться грошово-кредитній політиці держави. Національний банк України, як фінансовий інститут, розробляє і впроваджує в дію основні принципи грошово-кредитної політики, а саме здійснює регулювання грошового обігу та кредитування економіки.

Внаслідок того, що грошово-кредитна політика центрального банку є одним з головних важелів впливу на економічну ситуацію в країні, її дослідження має велике значення, що в цілому визначає актуальність цього дослідження. В умовах трансформації економіки України, яка постійно породжує нову економічну ситуацію, формування адекватної грошово-кредитної політики має високе теоретичне і практичне значення.

Метою даного дослідження є визначення особливостей грошово-кредитної політики та важелів її впливу на розвиток економіки країни.

На певних етапах економічного розвитку ті чи інші проблеми грошової теорії стають найбільш актуальними і висуваються в якості ведучих. Зарубіжний досвід свідчить, що спроби підвести сучасні стратегії центральних банків різних країн під традиційні концепції грошової політики показали, що ні монетаризм, ні теорії державного регулювання в чистому вигляді не знаходять свого вираження в практиці впливу на економіку країни. Однак беззаперечним є той факт, що приблизно з початку 1980-х років саме грошово-кредитна (монетарна) політика вийшла на перший план в системі державного регулювання та стимулювання розвитку ринкової економіки.

Грошово-кредитну політику (monetary policy) можна визначити як комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, які спрямовані на забезпечення стабільності грошової одиниці України шляхом використання визначених Законом «Про Національний банк України» засобів і методів.

Ст. 25 Закону України «Про Національний банку України» встановлює, що основними економічними важелями та методами, за допомогою яких здійснюється регулювання грошової маси є: 1) визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для комерційних банків; 2) процентна політика; 3) рефінансування комерційних банків; 4) управління золотовалютними резервами; 5) операції з цінними паперами (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права), в т.ч. з казначейськими зобов'язаннями, на відкритому ринку; 6) регулювання імпорту та експорту капіталу; 7) емісію власних боргових зобов'язань і операції з ними [1].

Головна мета використання важелів грошово-кредитної політики полягає у досягненні макроекономічної стабілізації в довгостроковому періоді часу. Більш конкретні тактичні цілі пов'язані в першу чергу із забезпеченням стабільного зростання грошової маси в обігу, врівноваження ставки банківського відсотка і послаблення інфляційних процесів в економіці країни.

Варто погодитися з твердженням Л.І. Тимощук про те, що реалізація заходів грошово-кредитної політики повинно узгоджуватися із фіскально-бюджетною, інвестиційною, валютною, соціальною та іншими видами політик, які є складовими загальної економічної політики держави [3, с. 56–59].

При цьому практичне впровадження заходів грошово-кредитної політики, здійснюване за рахунок так званих монетарних важелів (інструментів), забезпечується в рамках відповідного трансмісійного механізму, тобто через систему каналів, за якими дії центрального банку здійснюють вплив на суб'єктів господарювання та на економіку в цілому.

В Україні ця система монетарних важелів включає п'ять основних каналів — кредитний (credit channel), процентний (interest rate channel), валютний (exchange rate channel), ціни активів (assets' prices channel) та канал очікувань (channel of expectations) [4]. Основною задачею цих монетарних каналів є забезпечення безперешкодної передачі імпульсів, створюваних Національним банком, через банківську систему і фінансові ринки до реального сектору економіки з метою досягнення внутрішньої рівноваги (оптимального співвідношення динаміки цін та економічного зростання) і цільового рівня інфляції.

Схема трансмісійного механізму реалізації монетарних важелів в Україні має вигляд, що представлений на рис. 1.

На жаль, як зазначають С.А. Буковський, Т.Є. Унковська, М.О. Джус, сучасний рівень використання монетарних важелів в економіці України має суттєві вади, які у поєднанні з помилками монетарного регулювання створюють значні інфляційні сплески і одночасно перешкоджають процесам кредитування реального сектору, а відтак економічному зростанню вітчизняної економіки [5, с. 23–25].

На думку науковців головною загальною проблемою зазначених на рис. 1 каналів є неповноцінне функціонування усіх сегментів фінансового ринку, особливо міжбанківських валютного та кредитного, які знаходяться у зоні прямої відповідальності центрального банку.

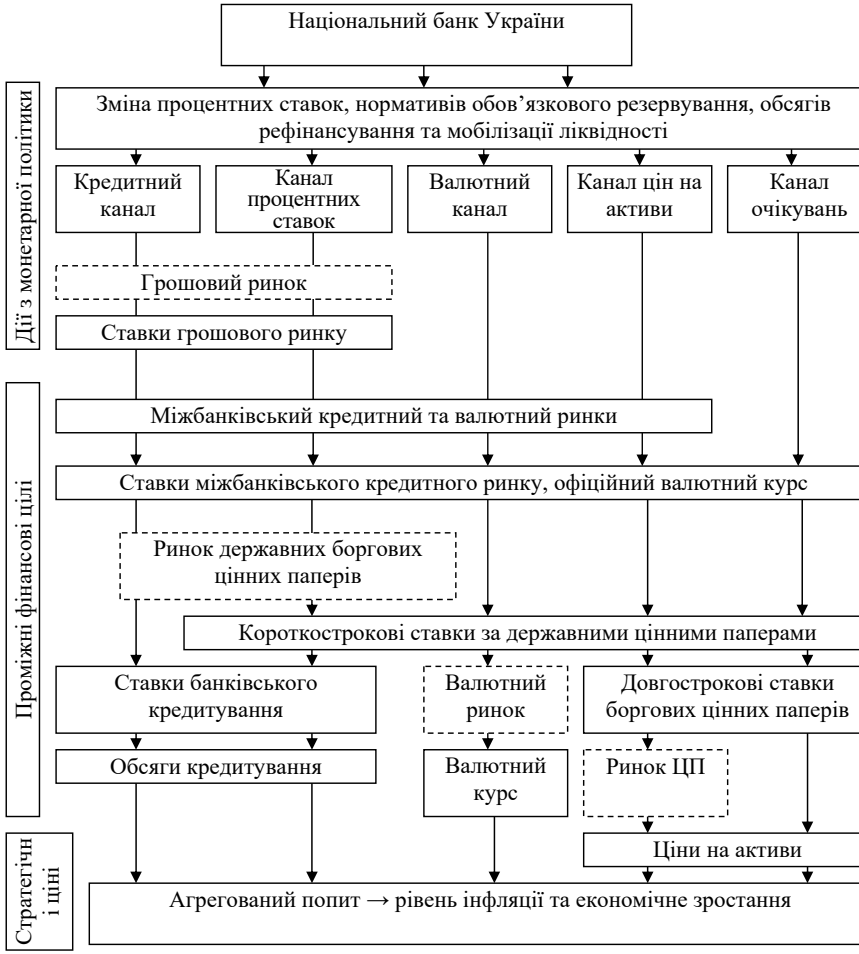

Рис. 1. Схема трансмісійного механізму монетарної політики Національного банку

В свою чергу, ефективне використання монетарних важелів може забезпечити відновлення української економіки та створити передумови її розвитку у довгостроковому періоді.

Отже, у підсумку варто зазначити, що грошово-кредитна політика як інструмент державного регулювання економіки за рахунок монетарних важелів може здійснювати значний вплив на макроекономічні показники економічного зростання країни. В свою чергу, неефективне використання описаних у дослідженні монетарних важелів може мати і протилежний ефект, який в умовах сучасної ситуації в Україні проявляється у наявному профіциту ліквідності банків, недостатньому впливу на стимулювання кредитування. Наявні значні валютні, адміністративні і корупційні обмеження у структурі валютного каналу перешкоджають його ефективній роботі в напрямку стабілізації валютного ринку та виходу його «з тіні».

Література

1. Про Національний банк України / Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV з останніми змінами та доповненнями № 1774-VIII від 06.12.2016 — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679–14

2. Апарова О.В. Регулювання грошово-кредитної політики в Україні / О.В. Апарова // Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво. — 2013. — № 3. — С. 150–156.

3. Тимощук Л.І. Монетарні важелі розвитку економіки України / Л.І. Тимощук // Сталий розвиток економіки. — 2013. — № 3. — С. 56–59.

4. Стратегія розвитку банківської системи 2016–2020: «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки»: Комітет Верховної Ради України з питань фінансової політики і банківської діяльності — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/

5. Буковський С.А. До питання розробки стратегії монетарної політики національного банку України / С.А. Буковський, Т.Є. Унковська, М.О. Джус // Науковий журнал «Економіка України». — 2015. — № 8 (645). — С. 4–30.

Коваленко Дмитро Іванович
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна
Заболотний Олександр Валерійович
магістр кафедри фінансів та
фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

СИСТЕМА КОМПЛЕКСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні підприємства функціонують в умовах невизначеності та непередбачуваності — виникають різні підприємницькі небезпеки та загрози: зменшення обсягів виробництва, недобросовісна конкуренція, шахрайство, корупція, рейдерство, недосконале комерційне законодавство, криміналізація суспільства, влади та бізнесу. Така ситуація потребує створення комплексної системи економічної безпеки як держави в цілому, так і окремих суб'єктів господарювання [1].

Проблемам визначення дефініції «економічна безпека підприємства» та формування комплексної системи економічної безпеки підприємства присвячені численні роботи вітчизняних і зарубіжних науковців, проте єдиної, усталеної думки ще не вироблено.

Так, в окремих роботах вітчизняних науковців економічна безпека суб'єкта господарювання розглядається як захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього і внутрішнього середовища, спроможність швидко нейтралізувати різноманітні загрози або адаптуватись до зовнішніх умов функціонування без значних негативних наслідків.

Інші автори економічну безпеку характеризують як універсальну категорію, яка віддзеркалює захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. Зміст цього поняття розглядається як система засобів, яка забезпечує економічну стабільність підприємства, а також сприяє підвищенню рівня добробуту працівників [2].

В нинішніх умовах недостатність уваги до проблеми забезпечення належного рівня економічної безпеки вітчизняних підприємств є однією

з причин, яка не дозволяє створити належні умови щодо підвищення економічної ефективності їх діяльності, а також створює загрозу функціонуванню та розвитку підприємницької діяльності в цілому [3].

Створення системи комплексного забезпечення економічної безпеки бізнесу зводять до протистояння, захисту від різноманітних економічних злочинів (пограбування, шахрайство, фальсифікація, підпали, недобросовісна конкуренція, промислове та комерційне шпигунство, інформаційна безпека тощо). Безсумнівно, боротьба з цими загрозами є важливою сферою в діяльності підприємства, але поняття економічної безпеки підприємства має більш широке значення [4, с. 17].

Комплексна система економічної безпеки підприємства також розглядається як сукупність взаємозалежних організаційних, правових і технічних заходів, спрямованих на протидію небезпекам та загрозам діяльності підприємства та його економічної безпеки. Особливістю такої комплексної системи економічної безпеки є те що вона включає в себе всі власні ресурси підприємства, а також можливості зовнішніх суб'єктів забезпечення економічної безпеки [5].

Формування системи комплексного забезпечення економічної безпеки підприємства має здійснюватись на базі наступних методичних положень. Кожне підприємство, що функціонує у зовнішньому середовищі, є системою взаємопов'язаних елементів і саме та межі внутрішніх і зовнішніх зв'язків цієї системи можуть утворюватися прогалини, через які реалізуються різні види загроз її економічній безпеці.

Система комплексного забезпечення економічної безпеки не може бути універсальною або однаковою на різних підприємствах, установах чи організаціях. Її відмінність і унікальність залежить від багатьох специфічних виробничих факторів, промислового потенціалу, ринкової позиції, якісної та кількості структури персоналу.

Система економічної безпеки суб'єкта господарювання повинна мати комплексний характер, оскільки передбачає забезпечення фінансової, виробничої, науково-технічної, кадрової, екологічної, інформаційної, фізичної, майнової та інших складових безпеки.

Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємства можливе за умови наявності детально продуманої концепції, яка повинна включати мету системи забезпечення економічної безпеки, її завдання, принципи діяльності, об'єкт і суб'єкт, стратегію і тактику [6].

Комплексне забезпечення економічної безпеки передбачає систему взаємопов'язаних заходів організаційно-правового характеру, що здійснюються спеціалістами відповідних органів, служб, підрозділів, спрямованих на захист основних інтересів особистості, підприємства та держави від протиправних дій з боку певних дій суб'єктів, що можуть призвести до значних фінансових та інших втрат в перспективі [6].

Метою системи комплексного забезпечення економічної безпеки є нейтралізація або мінімізація впливу зовнішніх і внутрішніх загроз ефективній діяльності підприємства, у тому числі його фінансовим, матеріальним, інформаційним, кадровим ресурсам [6].

Досягнення поставленої мети можливо шляхом вирішення конкретних завдань, що акумулюють усі напрями забезпечення безпеки. Серед основних завдань системи економічної безпеки підприємства доцільно виокремити: захист законних прав і інтересів підприємства і його співробітників; збір, аналіз, оцінка даних і прогнозування розвитку обстановки; вивчення партнерів, клієнтів, конкурентів, кандидатів на роботу; виявлення, попередження і припинення можливої протиправної та іншої негативної діяльності співробітників підприємства на шкоду його безпеці; забезпечення збереження матеріальних цінностей і відомостей; отримання необхідної інформації для розроблення найбільш оптимальних управлінських рішень з питань стратегії і тактики економічної діяльності компанії тощо [7].

Складовими системи комплексного забезпечення економічної безпеки підприємства є об'єкт і суб'єкт, інструменти та важелі її забезпечення та організація ефективних дій персоналу. Безпосередніми об'єктами захисту є всі ті ресурси, які є базисом господарської діяльність і на які спрямовані зусилля охоронного характеру [6].

Об'єктами системи забезпечення економічної безпеки виступають, зокрема, різні види діяльності (виробнича, комерційна, постачальницька, управлінська та ін.); майно і ресурси (фінансові, матеріально-технічні, інформаційні, інтелектуальні та ін.); персонал, керівники, різні структурні підрозділи, служби, партнери, співробітники, які володіють інформацією, що є комерційною таємницею, тощо [8].

Система економічної безпеки підприємства може функціонувати лише тоді, коли її завдання будуть реалізовані за рахунок комплексу безпекозабезпечуючих практичних дій.

Література

1. Гапак Н.М. Економічна безпека підприємства: сутність, зміст та основи оцінки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://dspace.uzhnu.edu.ua.

2. Сосновська І.М. Поняття та значення економічної безпеки виробничо-господарської діяльності підприємств [Електронний ресурс]// І.М. Сосновська / Ефективна економіка. — 2015. — № 9. — Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4303.

3. Васильців Т.Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В.В., [за ред. Т.Г. Васильціва]. — Львів: ВИДАВНИЦТВО, 2012. —386 с.

4. Іванюта Т.М., Заїчковський А.О. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 256 с.

5. Краївська І.А. Комплексна система економічної безпеки [Едектронний ресурс]. — Режим доступу: http://eprints.kname.edu.ua/38624/2/91–94(1).pdf.

6. Коваленко К.В. Основи створення комплексної системи економічної безпеки підприємства: теоретичний аспект / К.В. Коваленко // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. — 2008. — № 3. — С. 134–139.

7. Фоміченко І.П., Баркова С.О. Формування системи управління економічної безпеки на підприємствах України / І.П. Фоміченко, С.О. Баркова/ Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. — 2013. — № 3 (23). — С. 57–66.

8. Хринюк О.С. Система забезпечення економічної безпеки підприємства: основні елементи [Електронний ресурс] / О.С. Хринюк, М.Р. Корчовна/ Ефективна економіка. — 2015. — № 3. — Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3927.

Коваленко Дмитро Іванович
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна
Гуминюк Павло Петрович
студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

ОЦІНКА ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ В КОНТЕКСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

В умовах фінансової кризи особлива увага приділяється фінансової стійкості та стабільності підприємства. Показниками які характеризують та визначають фінансові можливості підприємства, здатність виконувати свої обов'язки та змогу фінансувати господарську діяльність є показник ліквідності та платоспроможності. Ліквідність та платоспроможність являються об'єктами в системі антикризового управління.

В економічній літературі більшість авторів (А.Д. Шеремет, М.І. Лагун, Г.В. Савицька та інші) ототожнюють поняття ліквідності та платоспроможності та пропонують систему показників, що оцінює дані поняття одночасно. Дане ототожнення має місце і в нормативних документах Національного банку України, в яких показники ліквідності використовуються як платоспроможності.

Ототожнення ліквідності та платоспроможності знайшло своє відображення і як трактуванні поняття «криза ліквідності». Так, на думку А.Д. Чернявського, кризою ліквідності є неплатоспроможність підприємства або реальна загроза втратити платоспроможність. Аналогічної думки дотримуються і О.О. Шапурова, О.Л. Єськов, Р.М. Масалай та О.В. Андрієвська. О.О. Дробишева під кризою ліквідності розуміє неплатоспроможність підприємства, тобто відсутність у нього ресурсів для фінансування поточного виробництва та здійснення платежів за зобов'язаннями.

Узагальнюючи існуючі визначення ліквідності підприємства, можна сказати, що ліквідність характеризує спроможність суб'єкта господарювання проводити розрахунки за своїми зобов'язаннями як за рахунок наявних грошових коштів, так і за рахунок грошових коштів, отриманих від реалізації окремих елементів майна підприємства.

Причинами, що зумовлюють недостатній рівень ліквідності та платоспроможності підприємства є:

— низький рівень розрахунково-платіжної дисципліни;
— високий рівень низьколіквідних активів у загальній вартості майна підприємства;
— низький рівень окупності капітальних вкладень;
— відсутність страхових фондів.

Таким чином, криза ліквідності — такий стан підприємства, коли існує значна невідповідність між обсягами зобов'язань, що мають бути погашені, та сумою активів, що можна використати для таких розрахунків.

Ознаками наявності кризи ліквідності є низькі значення системи коефіцієнтів платоспроможності (грошової, розрахункової та майнової), а також значний диспаритет сум елементів оборотних активів та зобов'язань.

Досліджуючи роботи вчених Мінаєв Е.С., Панагушин В.П., Маховка В. М, у визначеності антикризового управління, можна зробити висновок, що антикризове управління ліквідністю та платоспроможністю — це управлінські заходи і рішення з діагностики платоспроможності та ліквідності, попередження, нейтралізації і подолання кризових явищ і їхніх причин на всіх рівнях економіки.

Спираючись на дослідження вчених Бочарова В.В., Вдовенко Л. основними завданнями управління ліквідністю і платоспроможністю підприємств є:

— визначення відповідності показників цільовим параметрам і потенційним можливостям підприємства, виявлення тенденцій, закономірностей їх змін та впливу факторів на ці зміни;
— визначення різного роду відхилень від норм, можливостей виникнення несприятливих і ризикових ситуацій, їх інтенсивності та динаміки, а також факторів, що на них впливають;
— виявлення потенційних можливостей зміни та розвитку ліквідності та платоспроможності підприємства, кола регульованих факторів, шляхів і засобів їх реалізації;
— контроль за виконанням прийнятих управлінських рішень, ефективністю використання ресурсів та дотриманням соціальних норм і стандартів.

На думку О.В. Мороза, О.А. Сметанюка загальними функціями антикризового управління є: аналітична функція, яка включає оцінку, аналіз та облік, планування, організація, мотивація та контроль.

Для оцінки ліквідності використовують систему показників, що характеризують ліквідність підприємства:

— коефіцієнт абсолютної ліквідності визначається відношенням найбільш ліквідних активів до поточної кредиторської заборгованості підприємства;

— коефіцієнт швидкої ліквідності обчислюється відношенням суми грошових коштів, короткострокових фінансових вкладень і дебіторської заборгованості до поточної кредиторської заборгованості;
— коефіцієнт загальної ліквідності розраховується як відношення поточних акти-вів до поточних зобов'язань;
— коефіцієнт платоспроможності розраховується як відношення грошових коштів до поточних зобов'язань;
— коефіцієнт критичної ліквідності розраховується як відношення поточних активів за мінусом виробничих запасів і витрат до поточних пасивів, до ліквідних активів відноситься і готова продукція;
— коефіцієнт покриття запасів показує співвідношення величини «нормальних» джерел покриття запасів до величини запасів.

Коефіцієнти оцінки платоспроможності характеризують можливість підприємства своєчасно розраховуватися по своїх поточних зобов'язаннях за рахунок оборотних активів різного рівня ліквідності. Найчастіше використовується коефіцієнт поточної ліквідності, він широко використовується як загальний індикатор платоспроможності суб'єкта господарювання та здатності її погасити першочергові платежі.

Оцінюючи показники ліквідності та роблячи висновок про наявність або відсутність кризи даного виду, слід дотримуватися наступних принципів:

– ознакою кризи ліквідності буде невідповідність показників грошової та розрахункової платоспроможності протягом не менше трьох років;
– кризу ліквідності можна діагностувати лише коли поряд з невідповідністю нормативам підприємство має збитки або зменшило в динаміці рівень прибутку;
– умовою стабільного становища окремого підприємства є дотримання фактичного значення коефіцієнта майнової платоспроможності на рівні не менше 1,5, що дасть змогу підприємству в умовах негайного погашення поточних зобов'язань продовжити свою діяльність;
– оцінюючи ліквідність слід співставляти наявні суми дебіторської та кредиторської заборгованостей, що дозволить прогнозувати майбутній рівень платоспроможності.

В більшості випадків основними проблемами, що зумовлюють недостатній рівень ліквідності та платоспроможності підприємства є:

– низький рівень розрахунково-платіжної дисципліни;
– високий рівень низьколіквідних активів у загальній вартості майна підприємства;
– низький рівень окупності капітальних вкладень;
– відсутність страхових фондів.

Для вдосконаленню управління ліквідністю та платоспроможністю необхідно:

1) збільшення виручки та значне зменшення витрат, що приведе до підвищення прибутку підприємства;

2) зниження собівартості продукції та витрат, джерелом покриття яких є прибуток, покращує платоспроможність підприємства;

3) продаж окремих низькорентабельних структурних підрозділів та об'єктів основних фондів. Завдяки цій операції підприємство може отримати інвестиційні ресурси на більш прибуткові види діяльності і перепрофілювати виробництво;

4) здати в оренду основні фонди, які використовуються у виробничому процесі не повною мірою;

5) провести реструктуризацію активів підприємства, це є одним із важливих напрямів зміцнення фінансового стану, тому що являється мобілізацією внутрішніх резервів, а також провести сукупність заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу.

6) забезпечення безперебійної роботи підприємства.

Зважаючи на все вищенаведене слід зазначити, що для забезпечення оптимальних показників ліквідності підприємства та на цій основі забезпечити його платоспроможність необхідно здійснювати постійних моніторинг основних напрямків фінансово-господарської діяльності підприємства, слідкувати за співвідношенням засобів якими володіє підприємство та його поточними і перспективними зобов'язаннями. Крім того важливе значення має дослідження та характеристика статей балансу, що характеризують платіжні засоби та зобов'язання суб'єкта господарювання, а також оцінка фінансових результатів, що дасть змогу здійснити прогнозування надходжень грошових коштів.

Одночасно слід проводити пошук внутрішніх резервів зростання ліквідності та платоспроможності підприємства. В першу чергу сюди слід віднести економію наявних ресурсів, оптимізація структури капіталу, комплекс заходів з підвищення якості створеної продукції

Література

1. Шеремет А. Д. Теория экономического анализа: учебн. / А. Д. Шеремет. — 2011. — 352 с.

2. Савицкая Г. В. Экономический анализ: учебн. — 11-е изд., испр. и доп. / Г. В. Савицкая. — М.: Новоезнание, 2005. — 651 с.

3. Чернявський А. Д. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. / А. Д. Чернявський. — К.: МАУП, 2006. — 256 с.: іл. — Бібліогр.: 242–245.

4. Дробишева О. О. Поняття, стадії та особливості криз у процесі управління промисловими підприємствами / О. О. Дробишева // Економіка промисловості. — 2009. — № 4 (47).

5. Шапурова О. О. Політика антикризового управління при загрозі банкрутства / О. О. Шапурова // Актуальні проблеми економіки. — 2008. — № 8 (86). — С. 147–154.

УДК 336.67

Ліщук Інна Василівна
студентка кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Фінансовий результат господарювання підприємства, що виступає у формі прибутку або збитку, відображає ефективність його операційної, фінансової, інвестиційної діяльності та служить основним критерієм стратегії суб'єкта господарювання.

Вивченням питань, що стосуються визначення фінансових результатів діяльності підприємства займаються Ф. Ф. Бутинець, Я. В. Лебедзевич, А. Д. Мочерний, Р. В. Скалюк, С. О. Кучеркова, Н. М. Ткаченко.

А. Д. Мочерний визнає фінансовий результат як грошову форму підсумків господарської діяльності організації або її підрозділів, виражену в прибутках або збитках[8]. Схожої думки дотримується інший український вчений Н. М. Ткаченко, який вважає фінансовим результатом доходи діяльності підприємства за вирахуванням витрат діяльності[9].

У світовій практиці для визначення величини фінансового результату діяльності підприємств існує три основні підходи [4]:

1) фінансовий результат визнають, як різницю між величною доходів та витрат діяльності підприємства;

2) фінансовий результат розглядається, як зміна обсягу чистих активів підприємства протягом звітного періоду. Розмір чистих активів визначається, як вартісна оцінка сукупного майна підприємства за вирахуванням загальної суми його заборгованості та додаткових внесків власників;

3) фінансовим результатом називають зміну обсягу власного капіталу підприємства впродовж звітного періоду.

У бухгалтерському обліку світові практики пропонують два основних методи визначення фінансового результату діяльності підприємства [3]:

1) балансовий метод;

2) метод «витрати — випуск».

Балансовий метод передбачає визначення фінансового результату на підставі основного балансового рівняння, за яким величина активу підприємства відповідає сумі власного капіталу (статутний, резервний, додатковий капітал, прибуток минулих років) та зобов'язань суб'єкта

господарювання. За такого підходу, показник фінансового результату буде відображати зміну вартості чистих активів протягом звітного періоду.

В основу методу «витрати — випуск» покладено модель В.В. Леонтьєва [7]. Фінансовий результат розраховується шляхом співставлення доходів та витрат підприємства і коригується на суму зміни залишків запасів та вартості незавершеного будівництва впродовж звітного періоду.

Переваги та недоліки цих методів представлено у таблиці 1 та таблиці 2. В табл. 1 зважується балансовий метод.

Таблиця 1

Переваги та недоліки Балансового методу

Балансовий метод	
Переваги	**Недоліки**
Порівняно невеликі витрати на збір необхідної інформації	Точність результату залежить від точності всіх інших складових балансу
Сучасне програмне забезпечення дозволяє виконувати необхідну вибірку автоматично та з високою швидкістю	Незначні помилки та невизначеність можуть призвести до значних розбіжностей та неточностей кінцевого результату
Можливість точної діагностики факторів, що впливають на фінансовий результат	Підготовка необхідного масиву даних є доволі складною операцією і вимагає відповідного рівня освіти та практичного досвіду
Отримані дані можуть використовуватись для оцінки альтернативних варіантів розвитку підприємства	Значну увагу варто приділяти визначенню проміжку часу для відбору даних та оцінці їх відповідній реальній ситуації
	Якщо вплив деяких факторів незначний, то вони можуть виявитись неврахованими

Переваги та недоліки методу «Витрати-Випуск» наведено в табл. 2.

У визначенні фінансових результатів вітчизняні фахівці використовують кілька методів для різних цілей: управлінського обліку, оподаткування та складання фінансової звітності [1, 6]. Більш детально ці методи представлено в таблиці 3.

Якщо порівнювати фінансові результати, розраховані кожним із методів на одному і тому підприємстві водному звітному періоді, то отримані значення можуть суттєво різнитись. Це спричинено тим, що при розрахунку тим чи іншим методом деякі фактори можуть не враховуватись. На приріст вартості чистих активів впливають такі чинники, як залучення капіталу шляхом емісії цінних паперів або позичання коштів

у банку та в інших кредиторів; переоцінка активів на дату складання балансу; вилучення прибутку засновниками; погашення зобов'язань, але не кожен метод бере це до уваги.

Таблиця 2

Переваги та недоліки методу «Витрати–Випуск»

Метод «Витрати–випуск»	
Переваги	**Недоліки**
Наявність простих обчислювальних алгоритмів	Великі неточності при використанні в таблицях «витрати–випуск» регіону даних про структуру експорту-імпорту країни
Можливість включення в більш складні моделі	Великі трудомісткість і вартість робіт по збору інформації для створення таблиць «витрати — випуск»
Можливість інформаційного забезпечення (на основі міжгалузевого балансу)	Допущення, що технологічні коефіцієнти не змінюються протягом аналізованого періоду часу, є дуже сильним
Можливість використання результатів дослідження для підготовки рекомендацій у галузі регіональної економічної політики	Відсутність в моделі ринкового ціноутворення, інфляції та інших монетарних факторів.
Наявність змістовних інтерпретацій	Ігнорування в моделі можливих обмежень в пропозиції факторів виробництва

Найбільш застосовуваним в Україні є метод «Витрати–Випуск». Хоча показник фінансового результату відображає підсумок фінансово-господарської діяльності підприємства, без відповіді на сьогоднішній день залишається питання про ефективність методів визначення фінансових результатів. В зв'язку з цим, з метою удосконалення процесів формування, оцінки, аналізу та управління фінансовими результатами вітчизняних господарюючих суб'єктів вважаю доцільним впровадження позитивних аспектів міжнародних методик у вітчизняну практику. Важливо впроваджувати у практику підприємств України визначення фінансового результату різними методами, а не лише методом «витрати–випуск». Це дасть можливість отримувати більш точні результати при врахуванні всіх факторів впливу на фінансові результати.

Саме з концепції прибутку як приросту власного капіталу випливає можливість його розрахунку як приросту чистих активів, або як різниці суми залишків активних і пасивних рахунків.

Таблиця 3

Методи визначення фінансового результату в Україні

Метод	Визначення фінансового результату
Балансовий	1. Результат = Актив — Капітал — Зобов'язання. 2. Зміна вартості чистих активів на початку і наприкінці звітного періоду (лінійний спосіб)
Для великих підприємств	Результат = Доходи — Собівартість реалізованої продукції ± Результати інших видів діяльності
Витрати — випуск (малі підприємства)	П = Д — В, де П — прибуток (чистий дохід); Д — дохід (виручка від реалізації продукції, робіт, послуг); В — витрати матеріальних і фінансових ресурсів, з урахуванням перехідних залишків запасів
Згідно П(С)БО 17 «Податок на прибуток» [2]	Об'єктом оподаткування є прибуток, який визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат платника податку і суму амортизаційних відрахувань П = ВД — ВВ — А, де ВД — валові доходи, ВВ — валові витрати, А — амортизація; використовується на підприємствах, які підпадають під загальну систему оподаткування
Доходи і витрати за центрами відповідальності	Результат деталізується за центрами відповідальності та поставленою метою дослідження.

Література

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]: наказ від 7лютого2013 року № 73 / Міністерство фінансів України — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. — Дата доступу: лютий 2017. — Назва з екрана.

2. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» [Електронний ресурс]: наказ від 28грудня 2000 року № 353 / Міністерство фінансів України — Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0047–01. — Дата доступу: лютий 2017. — Назва з екрана.

3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000 [Текст] / Перекл. з англ. за ред. С.Ф. Голова. — К.: ФПБАУ, 2000. — 1272 с.

4. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі [Текст]/ С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. — К.: Лібра, 2001. — 840 с.

5. Лебедзевич Я. В. Основні тенденції визначення фінансового результату: історичний аспект [Текст] / Я. В. Лебедзевич // Вісник Житомирського інженерно-технологічного інституту. — 1999. — № 9. — С. 64–72.

6. Кучеркова С. О. Покращення інформаційного забезпечення визначення фінансових результатів та відображення їх у звітності [Текст] / С. О. Кучеркова // Наука й економіка. — 2009. — № 4. — С. 175–178.

7. Leontief Wassily. Input-Output Economics. — Oxford University Press, USA. — 1986. — P. 448.

8. Мочерний С. В. Політична економія [Текст]: навч. посібник / С. В. Мочерний. — К.: Знання-Прес, 2002. — 687 с.

9. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах: навчальний посібник / Н.М. Ткаченко України. — К.: А.С.К. — 2007. — 370 с.

Махнарилов Юрій Васильович
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна
Козубей Іван Петрович
студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ ТА ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Сучасна нормативно-правова база, якою регламентується діяльність страхових компаній, націлена здебільшого на захист інтересів споживачів страхових послуг, запобігання настанню неплатоспроможності та забезпечення фінансової стійкості фінансових установ. Ризик настання неплатоспроможності фінансових установ, зокрема страхових компаній, повинен бути головним акцентом у реалізації державної політики реформування фінансового сектору з метою підвищення його спроможності забезпечувати стійке зростання економіки України.

Державне регулювання страхового ринку України побудоване за принципом системи «континетального» права, що передбачає законодавчу регламентацію діяльності суб'єктів ринку, при цьому основними джерелами є закони та кодекси [2].

Правове регулювання страхової діяльності та державний нагляд за діяльністю страхових компаній здійснюється на основі норм, визначених: Конституцією України, Господарським кодексом, Цивільним кодексом, законами України «Про господарські товариства» «Про акціонерні товариства» «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» а також іншими нормативно-правовими актами України.

В Україні державне регулювання страхового ринку і нагляд за діяльністю страхових компаній здійснює національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), яка є державним колегіальним органом, підпорядкованим Президенту України, підзвітним Верховній Раді України [3].

Державне регулювання на ринку страхових послуг спрямоване на досягнення системної стабільності через здійснення контролю над дотриманням фінансовими установами встановлених норм і правил, у тому числі стосовно реєстрації, ліцензування, наявності необхідних фінансових ресурсів (статутного капіталу; дотримання відповідного рівня фактичного запасу платоспроможності; розміщення грошових коштів страхових резервів в активи певних категорій, що відповідають вимогам якості та диверсифікації), правильності застосування методики розрахунку всіх видів страхових резервів, відповідно до облікової політики страхової компанії, кваліфікованого персоналу, обмеження ризиків при здійсненні діяльності, розкриття інформації тощо.

Під поняттям страхового нагляду у широкому розумінні слід розуміти діяльність Уповноваженого органу у сферах нормотворчої роботи, моніторингу і застосування заходів впливу до фінансових установ у разі порушень законодавства у сфері фінансових послуг. Страховий нагляд у вузькому розумінні передбачає здійснення уповноваженим органом лише моніторингу та застосування заходів впливу до учасників страхових відносин [1].

Основні принципи здійснення регулювання страхового ринку:

1) ефективне регулювання системних ризиків;

2) стандартні вимоги до капіталу;

3) «значущість та послідовність» захисту прав споживачів;

4) рівні підходи у нагляді;

5) вдосконалення регулювання діяльності страхових компаній на консолідованій основі;

6) міжнародна координація.

Нацкомфінпослуг здійснює контроль окремих сфер діяльності страхових компаній, серед яких:

— належного рівня статутного капіталу та інших резервних фондів;
— дотримання відповідного рівня чистих активів та вимог щодо їх розрахунку на підставі справедливої вартості активів;
— співвідношення фактичного запасу платоспроможності з розрахунковим нормативним (маржа платоспроможності);
— максимального розміру ризику, який може утримувати страховик щодо одного об'єкту страхування (власне утримання);

Інструменти контролю страхової діяльності Нацкомфінпослуг:

— ліцензування страхової діяльності;
— планові та позапланові виїзні та невиїзні перевірки страховиків;
— перевірка та аналіз звітності страхориків.

Заходи впливу Нацкомфінпослуг до страхових компаній:

— зобов'язати порушника вжити заходів для усунення порушення;
— штрафні санкції;

— тимчасове зупинення (обмеження) або анулювання ліцензії на здійснення діяльності з надання фінансових послуг та виключення страховиків з Державного реєстру фінансових установ;
— відсторонення керівництва від управління фінансовою установою та призначення тимчасової адміністрації;
— порушення питання про ліквідацію установи.

Протягом останніх років серед основних видів порушень вітчизняного законодавства про фінансові послуги страховими компаніями були наступні:

1) неподання або несвоєчасне подання звітності до Нацкомфінпослуг;

2) порушення дотримання вимог платоспроможності, формування та розміщення страхових резервів;

3) недотримання обов'язкових критеріїв і нормативів достатності, диверсифікованості та якості активів, якими представлені страхові резерви;

4) неналежне складання договорів страхування, їх невідповідність наявним у страховика правилами страхування.

5) невиконання страховими компаніями обов'язків при настанні страхового випадку здійснити страхову виплату або виплату страхового відшкодування у передбачений договором строк та сплатити страхувальнику неустойки за несвоєчасне здійснення страхової виплати [4, 5].

З метою запобігання і припинення порушень законодавства на ринку фінансових послуг та захисту прав споживачів фінансових послуг за результатами здійснення Нацкомфінпослуг наглядових заходів протягом 2015–16 рр. до страхових компаній застосовано заходи впливу, що наведені у таблиці 1.1.

За результатами виконання у 2016 році Нацкомфінпослуг головних завдань, покладених на неї як на державний колегіальний орган, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, досягнуто планового рівня за 21 результативними показниками із 27 показників. Деяке недовиконання відбулося за 6 результативними показниками з об'єктивних причин.

Отже, під державним регулюванням страхового ринку слід розуміти формування та застосування державою заходів впливу на діяльність страхових компаній для досягнення державних цілей.

Подальший розвиток та реформування державної політики регулювання та нагляду на ринку страхування України повинне бути зорієнтовано на: встановлення єдиних правил державного регулювання на фінансовому ринку з поступовою концентрацією регуляторних функцій в одному державному органі; впровадження системи пруденційного нагляду в усіх основних сегментах фінансового ринку, покращення фінансування державних регуляторів, у тому числі за рахунок піднаглядних суб'єктів.

Таблиця 1.1

Заходи впливу Нацкомфінпослуг до страхових компаній протягом 2015–2016 рр.

	2015 рік	2016 рік
Прийнято розпоряджень про усунення порушень законодавства страховими компаніями	528	230
Прийнято рішень про анулювання ліцензій страхових компаній	34 рішення щодо 261 ліцензій страхових компаній	46 рішень 459 ліцензій страхових компаній
Виключено з реєстру страхових компаній	27	0
Призначено тимчасову адміністрацію у страхових компаніях	3	1
Накладено штрафних санкцій в обсязі на страховому ринку	1599 тис.	1449 тис.

Складено на основі [4, 5]

Література

1. Сінельник Віктор Володимирович «Управління ризиками у системі забезпечення фінансової стійкості страхових компаній».

2. Плиса В. «Державне регулювання страхового ринку України в умовах глобалізації».

3. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг». — № 2664-III, від 12.07.2001.

4. Публічний звіт про діяльність Нацкомфінпослуг за 2015 рік.

5. Публічний звіт про діяльність Нацкомфінпослуг за 2016 рік.

Ніколаєва Наталія Анатоліївна
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна
Панькевич Ірина Михайлівна
студентка кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕХАНІЗМ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Проблеми безпеки підприємства завжди мали підвищену увагу, особливо на сьогоднішній день. Існуючі загрози, як зовнішнього так і внутрішнього середовища, можуть впливати на рівень ефективності роботи підприємства та на його конкурентноздатність. Саме тому, фінансова безпека підприємства має важливе значення, щодо забезпечення ефективного функціонування підприємства.

Україні та світі проблемі визначення фінансової безпеки підприємства приділили увагу такі економісти, як: І.А. Бланк [2], Л.І. Донець [3], Т.Г. Васильців [4], В.Д. Дорофеєв [5], М.М. Єрмошенко [6] та інші.

В загальному значенні безпеку визначають, як певні умови в яких перебуває складна система, коли дія зовнішніх факторів і внутрішніх чинників не призводять до процесів, що вважаються негативними по відношенню до даної складної системи у відповідності до наявних, на даному етапі, потреб, знань та уявлень [1].

Економічна безпека підприємства, традиційно, складається з таких основних елементів:

— Виробнича безпека;
— Техніко-технологічна безпека;
— Просторова безпека;
— Кадрова безпека;
— Фінансова безпека;
— Інформаційна безпека;
— Інтелектуальна безпека;
— Екологічна безпека.

Розглянемо більш детально фінансову безпеку. Фінансова безпека підприємства — це такий його фінансовий стан, який характеризується, по-перше, збалансованістю і якістю сукупності фінансових

інструментів, технологій та послуг, що використовуються підприємством; по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз; по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію його фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи.

До основних цілей забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства слід віднести: сприяння досягненню мети діяльності підприємства; забезпечення ефективного використання економічних ресурсів; запобігання негативному впливу різноманітних чинників середовища функціонування; забезпечення фінансової стійкості й платоспроможності; гарантування захисту інформації, охорони комерційної таємниці; досягнення безпеки персоналу; захист інтелектуальної власності, матеріальних та фінансових цінностей підприємства [7].

До основних завдань системи економічної безпеки підприємства належать: захист законних прав і інтересів підприємства і його співробітників; збір, аналіз, оцінка даних і прогнозування розвитку обстановки; вивчення партнерів, клієнтів, конкурентів, кандидатів на роботу; виявлення, попередження і припинення можливої протиправної та іншої негативної діяльності співробітників підприємства на шкоду його безпеці; забезпечення збереження матеріальних цінностей і відомостей; отримання необхідної інформації для розробки найбільш оптимальних управлінських рішень з питань стратегії і тактики економічної діяльності компанії тощо [8].

На рівень фінансової діяльності підприємства і, відповідно, на стан його фінансової безпеки *можуть впливати, як зовнішні, наприклад держава, ринок чи конкуренція, так і внутрішні чинники — рівень операційного та стратегічного фінансового менеджменту:*

При цьому важливо визначитися, що більше впливає на рівень фінансової безпеки підприємства — внутрішні чи зовнішні чинники. Це залежить від багатьох умов і для цього потрібно проводити аналітичні дослідження. На кожному підприємстві набір чинників і рівень впливу на фінансову безпеку буде різним. Відсутність фінансової безпеки, а інколи і низький її рівень призводить до поглинання чи банкрутства підприємства.

На сьогоднішній день фінансова безпека є однією з найбільш актуальних та значущих аспектів життєдіяльності господарюючих суб'єктів, тому дане питання потребує подальшого розгляду й вдосконалення, перш за все, комплексної системи фінансово-економічної безпеки підприємства та відпрацювання механізму забезпечення функціонування даної системи. Комплексну систему економічної безпеки підприємства можна трактувати як комплекс взаємопов'язаних організаційно-право-

вих заходів, що здійснюються спеціальними службами, підрозділами підприємства, спрямованих на захист життєво важливих інтересів особистості та підприємства від реальних або потенційних загроз для забезпечення успішного фінансово-економічного розвитку. Велику увагу варто приділяти розробкам з науково-практичним підходом до формування підсистеми фінансового моніторингу підприємства та підходу до вдосконалення кадрового забезпечення управління фінансово- економічною безпекою.

Отже, виходячи з усього зазначеного вище, варто сказати, що фінансова безпека підприємства є чи не одним із найважливіших факторів, які забезпечують роботу кожного окремого підприємства на території нашої країни. Фінансова безпека підприємства може характеризуватися багатьма чинниками. Тому для нормального розвитку підприємство повинно розвивати систему фінансових інструментів, які воно регулярно використовує, адже це сприяє розширенню його функціональності і здатності протистояти як зовнішнім так і внутрішнім загрозам.

Література

1. Заплатинський В.М. Логіко-детермінантні підходи до розуміння поняття «Безпека». Вісник Кам'янець — Подільського національного університету Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський Національний університет імені Івана Огієнка, 2012 — Випуск 5. (336 с.) С. 90–98.

2. Бланк І.А. Управління фінансовою безпекою підприємства. — К.

3. Донець Л.І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємництва: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. — К., 2008. — 239 с.

4. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємства України: стратегія та механізм зміцнення: Монографія. — Львів: Арал, 2008. — 384 с.

5. Дорофеев В.Д., Шмелева А.Н., Шестопал Н.Ю. Менеджмент: Учеб. пособие. — М.: ИнфраМ, 2008. — 440 с.

6. Єрмошенко М.М., Горячева К.С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: Наук. монографія. — К.: Національна академія управління, 2010. — 232 с.

7. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Т.Г. Васильців, В.І. Волошин, О.Р. Бойкевич та ін. [за ред. Т.Г. Васильціва]. — Львів, 2012. — 386 с.

8. Цюцюпа С.В. Комплексный подход к формированию механизма обеспечения экономической безопасности предприятия с учетом использования информационных систем [Электронный ресурс] / С.В. Цюцюпа. — Режим доступа: http://jurnal.org/articles /2013/ekon51.html. — Название с экрана.

Махнарилов Юрій Васильович
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна
Раус Валентин Сергійович
студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Фінансова складова визначає граничний стан фінансової стійкості, у якому повинне перебувати підприємство для реалізації своєї стратегії, характеризується здатністю підприємства протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам. Аналіз наукової літератури [1–9] дозволяє визначити характеристики фінансової безпеки підприємства та запропонувати більш повне її трактування.

На думку автора, фінансова безпека — це складова економічної безпеки підприємства, яка являє собою такий стан підприємства, що: дозволяє забезпечити фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та достатню фінансову незалежність підприємства у довгостроковому періоді; забезпечує оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства; дозволяє ідентифікувати небезпеки та загрози стану підприємства та розробляти заходи для їх вчасного усунення; дозволяє самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію; має бути оцінена кількісними та якісними показниками, які мають граничні значення.

Процес забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства можна розглядати, як процес запобігання збитків від негативних дій, власних або сторонніх суб'єктів, на економічну безпеку підприємства у різних сферах її фінансово-господарської діяльності.

Суттєвим елементом оцінки фінансової безпеки підприємств є вибір комплексу показників, на базі яких може бути зроблений висновок про ступінь фінансової безпеки підприємства. Цей критерій повинен оцінювати рівень фінансової безпеки на підприємстві, а не лише констатувати її наявність.

В економічній літературі існують різні підходи щодо кількісної оцінки рівня фінансової безпеки підприємства.

Більшість дослідників проблем фінансової безпеки підприємств вважає, що визначення стану та загроз фінансової безпеки підприємства потребує застосування індикаторного методу, за якого рівень економічної безпеки підприємства визначається за допомогою так званих індикаторів. Індикатори розглядаються як порогові значення показників, котрі характеризують діяльність підприємства в різних функціональних областях, що відповідають певному рівню фінансової безпеки [4]. Під індикаторами фінансової безпеки розуміються показники, за якими оцінюється стан фінансової безпеки підприємства.

Їх перевищення призводить до виникнення загроз фінансової безпеки підприємства та порушення його діяльності в цілому. Оцінка фінансової безпеки підприємства встановлюється за наслідками порівняння фактичних показників діяльності підприємства з індикаторами. Доцільним є підтримка такого фінансового стану підприємства, для якого значення фінансових показників не перевищують порогових, а підприємство здатне нормально функціонувати, досягаючи власних стратегічних цілей.

Серед науковців та практиків не існує єдиної думки відносно сукупності показників, що характеризують діяльність підприємства і відповідають певному рівню його фінансової безпеки. Однак, практично всі вказують на те, що існує зв'язок фінансової безпеки підприємства з фінансовою забезпеченістю його діяльності, тобто з його забезпеченістю фінансовими ресурсами

Так К.С. Горячева до системи фінансових показників відносить обсяг власного та оборотного капіталу підприємства; обсяг кредитів та позик, інвестицій та прямого фінансування з бюджету [5]. Поділяють думку К.С. Горячевої і науковці авторського колективу під керівництвом Л. Покропівного, які вважають за необхідне оцінювати фінансовий стан підприємства за показниками його прибутковості, оборотності капіталу, фінансової стійкості й здатності розраховуватися з борговими зобов'язаннями [6]. Л.І. Донець в якості індикаторних визначає обсяг «портфелю» замовлень; фактичний та необхідний обсяг інвестицій; рівень інноваційної активності, рентабельності виробництва; фондовіддачу; прострочену дебіторську та кредиторську заборгованість; частку забезпеченості власними джерелами фінансування [1]. В разі некваліфікованого визначення індикаторів рівень фінансової безпеки не буде відповідати дійсності, що спричиняє прийняття помилкових управлінських рішень.

Інший метод оцінки рівня фінансової безпеки розглядається в межах ресурсно-функціонального підходу. Він характеризується станом ефективного використання корпоративних ресурсів за спеціальними критеріями з метою попередження ризиків та забезпечення стабільного функціонування підприємства. При цьому в якості корпоративних ресурсів

розглядаються фактори бізнесу, що використовуються керівниками підприємства з метою досягнення кінцевих цілей.

Ресурсно-функціональний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства є дуже широким, оскільки процес забезпечення фінансової безпеки ототожнюється безпосередньо із забезпеченням усієї діяльності підприємства і зводиться до оцінки використання фінансових ресурсів [8].

Для оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємства Погосова М.Ю. пропонується використання методу, який відображає принципи та умови програмно-цільового розвитку та управління, а саме, програмно-цільовий метод. Відповідно до цього підходу оцінка фінансової безпеки підприємства базується на інтегруванні сукупності показників, що визначають фінансову безпеку. При цьому використовується декілька рівнів інтеграції показників і такі методи їх аналізу, як кластерний і багатовимірний аналіз. Такий підхід відрізняється високим ступенем складності аналізу, що проводиться з використанням методів математичного аналізу. Цей підхід передбачає: формулювання проблемної ситуації; визначення фінансової безпеки, а саме, мети та завдань; розробка програми реалізації сформульованої політики [9].

З позиції можливості нарощувати капіталізацію підприємства, збільшувати його ринкову вартість, дозволяє здійснити оцінку фінансової безпеки підприємства вартісний підхід. Вартісний підхід до управління фінансовою безпекою підприємства сформувався у межах погляду на підприємство як особливий інвестиційний товар, який має корисність та вартість для інвесторів. Виходячи з цього, безперечною ознакою фінансової безпеки підприємства є розмір його вартості. Ключовою метою управління фінансовою безпекою підприємства в межах цього підходу є максимізація вартості підприємства, а особливістю застосування — бачення перспектив розвитку підприємства як ознаки управління його майбутнім [9].

Питання вартості підприємства тісно пов'язано з таким важливим показником оцінки стану фінансової безпеки, як прибуток. В разі відсутності прибутку або наявності збитків на підприємстві, неможливо стверджувати про дотримання інтересів підприємства і, як наслідок, про те, що підприємство знаходиться у фінансовій безпеці. Навпроти, перед підприємством у цьому випадку стоїть реальна загроза банкрутства. Адже заходи з підвищення вартості підприємства безпосередньо впливають на ефективність його роботи.

Ще одним методом оцінки фінансової безпеки підприємства є метод ранжування [8]. Його сутність полягає в тому, що оцінка фінансової безпеки підприємства розраховується в балах як сума добутків рейтингу кожного показника на клас, який визначається в залежності

від значення нормативного показника, тобто оцінка рівня фінансової безпеки підприємства базується на використанні рангових ознак.

Ускладнює процес оцінки фінансової безпеки підприємства за даним методом суб'єктивізм при здійсненні відбору індикаторів фінансової безпеки та невизначеність процесу формування діапазону нормативних значень показників. Також цей метод не дає змогу отримати інформацію про загальний рівень фінансової безпеки підприємства.

Аналіз методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства свідчить, що їм притаманні певні недоліки, а саме:

— оцінка рівня фінансової безпеки підприємства на основі аналізу динаміки одного або декількох індикаторів є неефективною, оскільки не враховує системний характер фінансової безпеки, отже, під час оцінки рівня фінансової безпеки підприємства перевагу слід віддавати застосуванню інтегрального показника безпеки, котрий отримано на основі використання багатомірних статистичних методів;

— значна частина методів не враховує зв'язок фінансової безпеки із загрозами. Важливо оцінювати у кількісному плані саме взаємозв'язки як між інтегральним рівнем фінансової безпеки підприємства, так і між самими загрозами фінансовій безпеці;

— у проаналізованих підходах до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства основну увагу приділяють поточній і ретроспективній оцінкам рівня безпеки на шкоду оцінок на майбутнє.

Узагальнюючи, слід зазначити, що основним способом забезпечення ефективної фінансової безпеки підприємства є обґрунтоване використання методів оцінки її рівня як основи для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях фінансового менеджменту, планування і здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Література

1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия. — К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. — 784 с.

2. Герасименко С. С., Головач Н. А. Передбачення фінансового стану підприємства при оцінці його здатності до продовження діяльності / Актуальні проблеми економіки. — 2003. — № 4. — С. 2–4.

3. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент: Навч. курс. — К.: Ніка-центр, Ельга, 2001. — 528 с.

4. Гладченко Т. М. Економічна безпека підприємницької діяльності / Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наук. праць. — Вип. 26. — К.: ВПЦ «Київський університет», Інститут міжнародних відносин, 2001. — С. 295–299.

5. Горячева К. С. Финансовая безопасность предприятия, сущность и место в системе экономической безопасности [Текст] / К. С. Горячева // Экономист. — 2003. — № 8. — С. 65–67.

6. Донець Л. І., Ващенко Н. В. Економічна безпека підприємництва: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. — К.: 2008. — 239 с.

7. Погосова М. Ю. Діагностування фінансової безпеки промислового підприємства: ав- тореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 — «Гроші, фінанси і кредит» / М. Ю. Погосова. — К.: Вид-во Ун-ту банк. справи НБУ, 2010. — 19 с.

8. Соснин А. С. Менеджмент безопасности предпринимательства: [учеб. пособие] / А. С. Соснин, П. Я. Пригунов. — К.: Издательство Европейского университета, 2002. — 504 с.

9. Теоретичні засади економічної безпеки транспортної галузі [Електронний ресурс] / І. В. Голіков // Бізнес Інформ. — 2014. — № 7. — С. 123–129. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_7_24.

Русіна Юлія Олександрівна
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна
Перевозник Ганна Миколаївна
студентка кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасні умови господарювання в Україні супроводжуються активізацією євроінтеграційних процесів, що підвищує актуальність питань забезпечення інвестиційної спроможності держави, регіонів, галузей, окремих підприємств. З метою подальшого удосконалення методологічних підходів до оцінки та позиціонування суб'єктів господарської діяльності в інвестиційному просторі виникає необхідність поширення та конкретизації понятійного апарату у даному напрямі досліджень. Умови господарювання вітчизняних підприємств, які характеризуються низкою чинників негативного впливу (політична та економічна нестабільність, фінансова криза, різкі інфляційні коливання тощо) обумовлюють необхідність інтерпретації поняття інвестиційної спроможності підприємства в контексті фінансово-економічної безпеки.

Інвестування є процесом вкладення майнових та немайнових цінностей в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток, або досягається соціальний ефект, саме тому вони є однією з основних характеристик соціально-економічної ситуації в Україні та тенденцій розвитку та забезпечення соціально-економічної стійкості підприємства [1].

Фактично, інвестицією вважається будь-яке вкладення коштів, якщо воно принесе прибуток їх власникові. Згідно з Законом України «Про інвестиційну діяльність» інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект [2].

Основою метою інвестиційної діяльності підприємства є забезпечення найбільш ефективних шляхів розширення активів підприємства з позицій перспектив його розвитку й збільшення його ринкової

вартості. З урахуванням цього, зміст інвестиційної діяльності підприємства можна сформулювати таким чином: він являє собою частину загальної фінансової стратегії, що полягає у виборі та реалізації найбільш ефективних шляхів розширення обсягів активів підприємства для забезпечення основних напрямків його розвитку.

Управління інвестиційною діяльністю представляє собою сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб та держави щодо реалізації інвестицій, тобто воно здійснюється на основі: недержавного фінансування, державного інвестування, іноземного капіталу, спільного інвестування. Менеджмент інвестицій може упроваджуватись у найрізноманітніших формах: реальній, фінансовій, інтелектуальній, інноваційній.

Головною метою управління інвестиційною діяльністю підприємства можна зазначити отримання максимального прибутку не тільки у поточному, але й у перспективному періодах. Це передбачає розв'язання низки питань, зокрема: розробка інвестиційної стратегії підприємства; пошук і формування інвестиційних ресурсів; оцінка ефективності проектів; формування і оцінювання інвестиційного портфелю; оцінка інвестиційної привабливості підприємства [3].

Враховуючи вищезазначене можна визначити, що система управління інвестиційною діяльністю підприємства є частиною загальної системи управління підприємством та включає розробку напрямів діяльності підприємства в частині інвестиційної складової, що орієнтована на збільшення прибутку, за рахунок довгострокових вкладень капіталів, призначених для створення, розміщення, реконструкції, модернізації, технічного переозброєння підприємства.

Таким чином, якщо фінансово-економічна безпека підприємства — стан захищеності його інтересів від негативних чинників внутрішнього і зовнішнього середовища та створення необхідних фінансово-економічних умов для безперервної успішної діяльності та стійкого розвитку підприємства, метою забезпечення якого є досягнення найвищої ефективності та стабільності його функціонування і створення передумов для подальшого розвитку шляхом своєчасного виявлення та запобігання зовнішнім і внутрішнім небезпекам і загрозам. То інвестування, а в подальшому і управління інвестиційної діяльності є взаємопов'язуючими факторами забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва.

Формування системи інвестиційної безпеки на підприємстві повинне передбачати взаємозв'язок чітко визначених цілей і завдань кожного рівня управління, при цьому вибираючи оптимальні шляхи реалізації рішень. Горизонтальні і вертикальні рівні менеджменту повинні переслідувати ту ж мету, що і загальна система управління. Тому система управління інвестиційною безпекою підприємства повинна бути комплексом взаємозалежних, збалансованих рішень, як в сфері забезпечення

захисту інвестиційних інтересів суб'єкта господарювання, так і в управлінні його інвестиційною діяльністю. Система управління повинна врахувати альтернативні шляхи забезпечення безпеки підприємства, при чому вибір конкретного проекту повинен відповідати інвестиційній стратегії і конкретній інвестиційній політиці підприємства [4].

З економічної точки зору надійність підприємства відображає його стійкість, тобто такий стан інвестиційної діяльності, при якому господарська діяльність підприємства забезпечує в нормальних умовах виконання всіх його зобов'язань перед працівниками, іншими організаціями, державою завдяки достатнім доходам і відповідності доходів і витрат. Прояв загроз безпеці економіки підприємства відображатиметься на стан його інвестиційної діяльності, що характеризується фактично досягнутими значеннями комплексу показників виробничо-господарської і інвестиційної діяльності. Діагностика цих показників, зіставлення їх фактичного рівня з відповідними граничними значеннями, мінімально допустимими з точки зору безпеки подальшої діяльності, дозволить своєчасно розрізняти і локалізувати «явні» і симптоматичні ознаки кризи, що наближається [5].

Для підвищення якості роботи по управлінню інвестиційною діяльністю, як складової фінансово-економічної безпеки на підприємствах, доцільно автоматизувати процеси інвестиційної діяльності та створити оптимальну систему оперативного управління інвестиційною діяльністю, що буде формуватись з підсистем планування, організації та контролю за інвестиціями, які у свою чергу будуть контролюватись менеджментом підприємства для забезпечення ефективного та стабільного соціально-економічного розвитку з можливістю у перспективі проводити постійну адаптацію підприємства до змінних умов зовнішнього середовища.

Література

1. Поняття і економічна сутність інвестицій [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://megalib.com.ua/ content/ 8161_11_ Ponyattya_ i_ ekonomichna_ sytnist_investicii.html.

2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1561-XII від 18.09. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1560-12.

3. Посібник: Кропельницька С.О. Інвестування: у питаннях і відповідях / Івано-Франківськ — 2013 р.

4. Кудрявцев В.М. Система управління інвестиційною безпекою підприємства [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/11331/1/2.pdf.

5. Караєва Н.В. Теоретико-методологічні основи дослідження інвестиційної безпеки в системі антикризового управління / Н.В. Караєва, А.О. Межевич. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-iournals/PSPE/20091/Karaeva 109.htm.

Селієвська Єлизавета Романівна
студентка групи МгФМ-16
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

СУТНІСТЬ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах зростання рівня ризиковості діяльності підприємств під впливом ризиків та загроз внутрішнього та зовнішнього середовища призводить до зменшення доходів і прибутків, втрати ліквідності, платоспроможності й фінансової незалежності та, як наслідок, виникнення кризової ситуації.

Досить важливим є дослідження фінансово-економічної безпеки підприємства, де основним завданням є своєчасне виявлення і усунення непередбачуваних обставин, які зумовлюють фінансову нестабільність підприємства.

Механізм управління фінансово-економічною безпекою у своїх працях вивчали такі вітчизняні економісти: Бланк І.О., Орлова В.В., Горячєва К.С., І.П. Мойсеєнко., О.М. Марченко., Х.О. Турхан., Фролов С.М. та інші.

Формування понять є складним, а інколи і довгостроковим процесом. Наукові поняття формуються на основі науково-теоретичної і науково-дослідницької діяльності. Вони чітко визначаються. Їх зміст може змінюватися в процесі розвитку наукового пізнання.

І.А. Бланк в своїх роботах наводить загальні характеристики фінансової безпеки підприємства, які полягають в тому, що фінансова безпека: виступає основним та найважливішим структурним елементом економічної безпеки підприємства; являє собою систему кількісних та якісних індикаторів фінансового стану підприємства, що відображає реальний рівень захищеності його фінансових інтересів; створює фінансові передумови сталого розвитку підприємства сьогодні та в майбутньому [1].

В.В. Орлова трактує «механізм управління фінансовою безпекою підприємства» як комплекс взаємозалежних модулів, що визначають порядок розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням тактичних та стратегічних планів захисту пріоритетних фінансових інтересів підприємства від різних загроз [5].

К.С. Горячева розглядає «механізм управління фінансовою безпекою підприємства» як єдність процесу управління і системи управління, що відповідає існуванню діалектичної суперечності змісту (процес управління) і форми (структура управління) [2].

В загальному розумінні «механізм управління фінансовою безпекою підприємства» — це дії апарату управління підприємства, які є і будуть спрямовані на ефективне використання фінансового потенціалу підприємства, захист підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз шляхом аналізу та управління наявними ризиками.

Розробка та впровадження ефективного механізму фінансово-економічної безпеки є однією з головних умов досягнення позитивного результату діяльності підприємства.

Основні елементи механізму управління фінансово-економічною безпекою мають базуватися на фінансово-економічних інтересах підприємства та гарантувати стійку систему захисту.

Так, В.Л. Ліпкан вважає, що механізм фінансової безпеки включає сукупність цілей, функцій, принципів і методів, взаємодія яких забезпечує ефективне функціонування системи безпеки [3].

В свою чергу, до складу елементів механізму управління фінансовою безпекою підприємства К.С. Горячева відносить: сукупність фінансових інтересів підприємства; функції, принципи і методи управління; організаційну структуру; управлінський персонал; техніку і технології управління; фінансові інструменти; критерії оцінювання рівня фінансової безпеки [2].

Управління фінансово-економічною безпекою базується на таких принципах: законності, комплексності, безперервності, системності побудови, інтегрованості із загальною системою менеджменту, інтегрованості із системою управління економічною (фінансовою) безпекою підприємства, спрямованості на стратегічні цілі фінансово-економічного розвитку підприємства, своєчасності та адекватності, оперативності та динамічності управління, плановості, об'єктивності, комплексності характеру управлінських рішень, варіативності підходів до розробки окремих управлінських рішень, неперервності моніторингу зовнішнього середовища підприємства, адекватності реагування на окремі загрози фінансовим інтересам, гнучкості (адаптивності) підприємства, ефективності прийняття управлінських рішень, стимулювання та відповідальності персоналу і керівництва за стан фінансово-економічної безпеки підприємства [4].

Організація, аналіз, планування, мотивація і контроль являють собою головні функції управління фінансово-економічною безпекою.

Аналіз фінансово-економічної безпеки включає аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища, оцінку загроз та їх можливих наслідків,

оцінку й розрахунок індикаторів рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Після проведення аналізу рівня фінансово-економічної безпеки здійснюється поточне, стратегічне та оперативне планування на підприємстві.

Методичне забезпечення фінансово-економічної безпеки на підприємстві включає такі методи дослідження: економіко-математичний, метод експертних оцінок, реінжинірингу, логістики, оптимізації, техніко-економічний та балансовий.

Загалом, методичне забезпечення ефективного управління фінансово-економічною безпекою поділяється на дві групи: фінансово-економічні методи та економічні важелі.

Одним з головних елементів механізму управління безпекою на підприємстві є його інформаційно-аналітичне забезпечення, яке має містити якісні і кількісні значення індикаторів фінансово-економічної безпеки, інформацію про наявність ризиків та загроз для підприємства, фінансові інтереси підприємства та ступінь їх реалізації, план забезпечення фінансово-економічної безпеки, інформацію про обсяг фінансових ресурсів, їх використання та джерела їх надходження, бюджет.

Постійний контроль та моніторинг рівня фінансово-економічної безпеки підприємства дає можливість на ранньому етапі виявити ознаки кризового розвитку, визначити його масштаби та розробити заходи для уникнення розвитку даної ситуації.

Діагностика діяльності підприємства в системі фінансово-економічної безпеки — це системний аналіз середовища його функціонування за допомогою взаємозалежних та взаємодоповнюючих показників, які відображають стан використання потенціалу підприємства та оцінку рівня безпеки. Результати діагностики є основою прийняття відповідних управлінських рішень [5].

Отже, підтримання належного рівня фінансово-економічної безпеки на підприємстві сприятиме досягненню цілей та завдань підприємства та створить умови для своєчасного виявлення та подолання загроз і небезпек зовнішнього та внутрішнього середовища. Підтримка фінансово-економічної безпеки можлива лише за умови дотримання правильного механізму її управління та забезпечення.

Література

1. Бланк І. А. Управління фінансовою безпекою підприємства / І. А. Бланк — К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004.

2. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / Горячева К. С.; Київський національний університет технологій та дизайну. — Київ, 2006.

3. Ліпкан В. А. Безпекознавство: Навч. посібник / Ліпкан В. А. — Київ, 2003.

4. Мойсеєнко І. П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: Навч. Посібник / Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. — Львів, 2011.

5. Орлова В. В. Моделювання механізмів управління фінансовою безпекою підприємства: дис. канд. екон. наук: 08.00.11 / Орлова В. В.; Прикарпатський університет ім. В. Стефанника. — Івано-Франківськ, 2008.

6. Фролов С. М. Управління фінансово-економічною безпекою економічних суб'єктів господарювання: Навч. посібник / Фролов С. М., Козименко О. В., Бойко А. О. — Суми, 2015.

УДК 336.143.2:330.131.7:005.21

Степанюк Надія Ігорівна
аспірант кафедри фінансів
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана».
м. Київ, Україна

ФУНКЦІЇ ГОЛОВНИХ РОЗПОРЯДНИКІВ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ & ЧИННИКИ РИЗИКІВ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Статтею 46 Бюджетного кодексу України затверджено стадії виконання бюджету України за видатками та кредитуванням [2]. На п'ятій стадії відбувається здійснення платежів щодо попередньо взятих бюджетних зобов'язань. Ця стадія складає основний зміст бюджетного фінансування. На кожній із стадій можуть виникати і виникають ризики бюджетного фінансування [7, с. 725–726]. Під «ризиками бюджетного фінансування» пропонується розуміти складову бюджетних ризиків, яка передбачає їх розгляд як такої бюджетної ситуації, коли зменшується обсяг і якість надання послуг».

Доцільним є виокремлення чинників виникнення ризиків бюджетного фінансування при взаємодії його учасників. Основними учасниками бюджетного фінансування є: розпорядники і одержувачі бюджетних коштів, органи Міністерства фінансів України, органи Державної казначейської служби України, органи Державної аудиторської служби України та банківські установи. Серед визначених учасників бюджетного фінансування значна роль належить головним розпорядникам бюджетних коштів. Відповідно до Бюджетного кодексу України редакції 2010 року функції головних розпорядників бюджетних коштів значно розширені у порівнянні з Бюджетним кодексом України редакції 2001 року у зв'язку із запровадженням програмно — цільового методу при формуванні бюджету. Практика застосування даного методу значно посилила відповідальність головних розпорядників бюджетних коштів за цільовим використанням бюджетних коштів [1;2]. Аналіз практичної реалізації функцій головних розпорядників бюджетних коштів дозволив виокремити чинники виникнення ризиків бюджетного фінансування, до яких пропонуємо віднести:

— несвоєчасне затвердження кошторисів розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня;
— неякісна підготовка паспортів бюджетних програм та несвоєчасність їх подання на затвердження;

— незабезпечення ефективного і цільового використання бюджетних коштів;
— неналежна організація і координація роботи головних розпорядників бюджетних коштів і розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня;
— відсутність дієвого контролю за взяттям бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачами бюджетних коштів і витрачанням ними бюджетних коштів;
— помилки при обліку виконання бюджету за видатками, які в свою чергу впливають на якість складання звітності [4; 5; 6; 3].

Основним шляхом мінімізації ризиків при бюджетному фінансуванні щодо головних розпорядників бюджетних коштів є дотримання діючих положень нормативно — правових актів, які регламентують порядок виконання видаткової частини бюджету, які є достатньо відпрацьованими.

Пропонуємо розробити і затвердити на рівні Міністерства фінансів України Наказ щодо «Ризиків бюджетного фінансування» за такими структурними елементами: визначення, класифікація, чинники виникнення та шляхи мінімізації.

Література

1. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 р. 2542 — III [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2542-14/page2

2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456 — VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» від 28.02.2002 р. № 228 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-п

4. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами» від 24.12.2012 р. № 1407 Сайт в мережі Інтернет. / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0130-13/print1446805699670071

5. Наказ Міністерства фінансів України «Про паспорти бюджетних програм» від 29.12.2002 р. № 1098 Сайт в мережі Інтернет. / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0047-03

6. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку формування Єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів» від 22.12.2011 р. № 1691 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0033-12

7. Бюджетна система: підруч. / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. — К.: Центр учбов. літератури; Тернопіль: Екон. думка, 2012. — 871 [1] с.

Томилець Наталія Анатоліївна
студентка кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансові результати — прояв ефективності роботи суб'єкта підприємницької діяльності. Фінансовий результат являє собою сукупність прибутку або збитку від реалізації продукції, робіт, послуг, а також позареалізаційних доходів і витрат. У процесі виробничо-фінансової діяльності підприємств бере участь велика кількість взаємопов'язаних організаційних, трудових, матеріальних і фінансових факторів. Мета кожного суб'єкта господарювання — якомога ефективніше використати ці фактори. Ефективність використання факторів виробництва виражається в кінцевому підсумку у фінансових результатах діяльності суб'єктів господарювання. [1, с. 336; 7, с. 540].

В якості найбільш поширеного та універсального показника фінансових результатів виступає прибуток, який як економічний показник, дозволяє поєднувати економічні інтереси держави, підприємства, як суб'єкта господарювання, робітників і власника підприємства. Прибуток синтезує в собі всі сторони діяльності підприємства, характеризує ефективність його господарської діяльності в цілому, це результат фінансово-господарської діяльності підприємства, та частина вартості продукту, що реалізується суб'єктом господарювання, що залишається після покриття виробничих та інших, пов'язаних з виробництвом витрат [5, с. 728].

Досягнення збільшення розміру прибутку можливо лише в разі погодженої дії всіх елементів системи і удосконалення існуючих інструментів управління. Постійне зростання фінансового результату вимагає дієвого механізму управління якістю прибутку, що сприятиме розробці та реалізації високоефективної конкурентоспроможної стратегії розвитку підприємства [8, с. 286].

Ціна є визначальним фактором формування фінансових результатів. Вона залежить від внутрішніх та зовнішніх чинників. Внутрішнім чинником ціноутворення є собівартість одиниці продукції та рівень її рентабельності. Підприємства спрямовують свої зусилля на мінімізацію

собівартості й оптимізацію рівня рентабельності. Зниження рівня собівартості завжди доцільне. Однак воно не повинно досягатися за рахунок зниження якості, бо це може призвести до зменшення обсягу продажу. Рівень рентабельності має, з одного боку, забезпечити підприємство достатніми фінансовими ресурсами, а з іншого — не вести до значного зростання ціни, що також негативно відіб'ється на реалізації.

Вчені Ю. В. Захарова та О. Я. Зінченко зазначають, що фінансовими результатами діяльності суб'єктів підприємницьких структур є прибуток або збиток. Для всіх показників прибутку спільною характеристикою є перевищення доходів над витратами. Якщо ж доходи виявляються менше витрат, має місце збиток. Підприємство одержує прибуток у тому випадку, якщо дохід перевищує витрати [4, с. 83].

Фінансовий результат як облікова категорія визначається різницею між доходами і витратами або приростом (зменшенням) власного капіталу підприємства, створеним у процесі підприємницької діяльності за звітний період, за винятком зміни капіталу за рахунок внесків або вилучення власниками [3, с. 113].

Підвищенню рівня обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами сприяє формування інформації про доходи, витрати і фінансові результати за звітними сегментами і центрами відповідальності.

З метою ефективного управління фінансовими результатами доцільно використовувати не тільки традиційні методи (способи, прийоми) аналізу доходів, витрат, прибутковості, рентабельності, але й нові, такі як моделювання, оцінки граничного потенціалу прибутковості окремих видів продукції (робіт, послуг) та інші [6, с. 82].

Спираючись на дослідження таких вчених як О. Я. Зінченко, Ю. В. Захарова та М. І. Ковальчук можна зробити висновки, що для вдосконалення формування прибутку підприємства потрібно здійснювати планування розподілу прибутку в такому порядку:

1. Визначення потреби у прибутку за напрямками його використання.

2. Формування цільової структури розподілу прибутку.

3. Визначення пріоритетності у використанні прибутку за окремими напрямками використання.

4. Балансування потреби у прибутку за напрямками його використання з можливостями отримання прибутку при здійсненні господарсько-фінансової діяльності підприємства [4, с. 83].

Також я вважаю необхідним зробити кілька пропозицій з поліпшенню фінансових результатів діяльності підприємства, які можна застосувати у короткостроковому, середньостроковому та у довгостроковому періоді:

1. Прагнути збільшити обсяги виробництва і збуту, оскільки це дозволяє оптимізувати витрати й знизити ціну продукції, що підвищує її конкурентоспроможність.

2. Удосконалювати рекламну діяльність, підвищувати ефективність окремих рекламних заходів.

3. При введенні в експлуатацію нового устаткування приділяти велику увагу навчанню і підготовці кадрів, підвищенню їх кваліфікації, для ефективного використання устаткування й недопущення його поломки через низьку кваліфікацію працівників.

4. Здійснювати постійний контроль над умовами збереження і транспортування сировини й готової продукції.

5. Здійснювати своєчасну уцінку виробів, які втратили початкову якість.

Отже, підвищення ефективності діяльності підприємств в результаті покращення фінансових результатів значною мірою визначає рівень їх активної позиції на вітчизняному ринку. Поліпшення організації та повніше використання економічного аналізу в управлінні тісно пов'язані з усією системою вдосконалення господарського механізму в нашій країні, спрямованою на підвищення ефективності виробництва і якості праці в усіх ланках національної економіки.

Література

1. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. К 77 Фінансовий аналіз. Підручник — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 336 с.

2. Ковальчук М.І. Економічний аналіз діяльності підприємств АПК: Підручник. — К.: КНЕУ, 2004. — 406 с.

3. Зінченко О.Я. Управління якістю фінансового результату підприємства / Актуальні проблеми економіки. — 2010. — № 1. — 109–115 с.

4. Захарова Ю.В. Моделювання тенденцій розвитку прибутку підприємства при реалізації виробничої стратегії / Формування ринкових відносин в Україні. — 2003. — 80–83 с.

5. Іванілов О.С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.С. Іванілов — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 728 с.

6. Черниш С.С. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану на вітчизняних підприємствах / Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка», 2012. № 5. — 142–146 с.

7. Економічний аналіз: навч. посіб. / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток; за ред. М.Г. Чумаченко. — К.: КНЕУ, 2001. — 540 с.

8. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: моногр. / О.О. Терещенко. — К.: КНЕУ, 2004. — 268 с.

Цимбаленко Наталія Володимирівна
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна
Асташов Віталій Вікторович
студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ МЕТОДИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Інвестиції відіграють провідну роль в економічному прогресі країни. У результаті інвестування коштів в економіку збільшуються обсяги виробництва, розвиваються і рухаються вперед підприємства. Проте, стан інвестиційної діяльності в Україні нині не відповідає потребам економіки. Оскільки впродовж років незалежності не приділялась увага оновлення виробничих потужностей, і внаслідок значна частка промислових підприємств перебуває у досить скрутному становищі. З огляду на це інвестиції є важливим фактором розвитку бізнесу в сучасних умовах.

Метою дослідження є визначення причин проблемного розвитку інвестицій та визначення дійсного рівня інвестиційної безпеки країни. Виходячи з цього слід виконати такі завдання, зокрема: дослідити сутність інвестування; необхідність здійснення інвестування в економіку України; узагальнити проблеми з якими зіштовхуються інвестори.

Інвестиції як економічна категорія є витратами на створення, розширення, реконструкцію основного капіталу і на пов'язані з цим зміни оборотного капіталу. Основними видами інвестиційної діяльності (за об'єктами вкладання) є реальні, фінансові та інтелектуальні інвестиції. Основними джерелами інвестиційної діяльності є приватні, державні та іноземні інвестиції.

Інвестиції є основою економічного зростання, причому не лише прямі вкладення у виробничий сектор, але й інвестиції у сферу нематеріального виробництва.

Фактично, інвестицією вважається будь-яке вкладення коштів, якщо воно принесе прибуток їх власникові. А згідно з Законом України «Про інвестиційну діяльність» інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та

інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект. [1]

Розглядаючи інвестиції варто згадати таке поняття, як інвестиційна безпека країни.

Інвестиційна безпека — це співвідношення між інвестиціями які виходять за межі нашої країни та інвестиціями, які надходять до неї з-за кордону. [2]

На сучасному етапі економічного розвитку інвестиційна безпека України, як один з головних чинників її економічного розвитку, знаходиться на незадовільному рівні. Це пов'язано, перш за все, з політичними та соціальними процесами, які зараз відбуваються в державі. Перш за все потрібно розуміти, що низький рівень інвестиційної безпеки обумовлюється від'ємним інвестиційним балансом країни. Це пов'язано перш за все з інституціональною недосконалістю законів, які регулюють інвестиційну діяльність на території нашої країни.

Як уже було зазначено раніше, основною проблемою того, що рівень інвестиційної безпеки в сучасних умовах розвитку національної економіки досить низький, є, насамперед, законодавча недосконалість та несправедлива діяльність судових структур по відношенню до потенційних інвесторів. Саме це є визначальним фактором того, що в даний час відбувається масовий відтік інвестиційного капіталу з території нашої країни.

Діючі судові структури в Україні призначені президентом України, не можна назвати досить прозорими і справедливими. Оскільки, структура, яка підпорядковується одній особі чи колу осіб не може бути справедливою по відношенню до інших людей (потенційних інвесторів), якщо їхні інтереси збігаються або стають на заваді інтересам владного кола осіб.

Це все має глибокий історичний слід. Звертаючись до історії можна сказати, що судді і представники правопорядку СРСР були найзаможнішими ланками тогочасного суспільства. Пояснювалося це великою кількістю хабарів, які ці особи отримували. Доцільно сказати, що судова система України в сучасний період не об'єктивною при розгляді справ різних верств населення.

З огляду на зазначене, урядом України в 2016 році було розпочато судову реформу, згідно з якою буде створено Вищу раду правосуддя і починаючи з 30 вересня 2018 суддів призначатиме не Президент України, а саме Вища рада правосуддя. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що з цього моменту діяльність суддів буде більш прозорою і справедливою, оскільки суди більше не підпорядковуватимуться Президентові. Судді Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів зобов'язані подати до Вищої кваліфікаційної комісії судів декларації родинних зв'язків судді і сумлінності судді. Очікується що, згідно

з новою реформою судді будуть добиратися дуже ретельно. Але і це не є запорукою того, що їхня діяльність відтепер буде справедливою та прозорою, оскільки Вища рада правосуддя це також коло уповноважених осіб, які також мають свої інтереси. [3]

Найбільш доцільним у підборі нових суддів було б використати схему, якою користуються у США. Там представників суду і правопорядку обирають громади. Суть полягає в тому, що кожен громадянин прагне справедливого ставлення до себе перед законом. Крім цього, наша законодавча недосконаліть є джерелом і інших проблем, які зумовлюють низький рівень інвестиційної безпеки країни. Чи не найголовнішим наслідком такої недосконалості є розвиток тіньової економіки.

Розвиток тіньової економіки сильно ускладнює розвиток бізнесу і підприємництва за рахунок того, що підприємцям потрібно платити великі хабарі для того щоб зареєструвати або продовжувати свій бізнес. Тіньова економіка ускладнює процеси приватизації державного майна по тій самій схемі.

Іншим досить важливим фактором можна назвати відсутність захисту потенційних інвесторів з боку нашої держави. Влада майже ніяк не заохочує потенційних інвесторів до співпраці. Саме законодавча недосконаліть відлякує потенційних інвесторів від нашої країни, оскільки наші закони не гарантують ніякого захисту. Інвестор, який не впевнений в стабільності законодавчої бази тої чи іншої країни ніколи не вкладатиме свої кошти, майно чи інтелектуальну власність туди.

Саме ці фактори і зумовлюють низький рівень інвестиційної безпеки нашої країни на сучасному етапі розвитку. Не можна говорити про залучення іноземних інвесторів до України, якщо навіть наші власні підприємці, не можуть повноцінно займатись бізнесом не території нашої держави.

Існують методи, які можна використати для підвищення рівня інвестиційної безпеки. Розглянемо їх:

1. Переорієнтувати урядове адміністрування на управління економікою з метою формування стратегічних засад, що сприяють розвитку приватного сектора.

2. Розвивати прозорий, прогнозований та стабільний процес приватизації за індивідуальними приватизаційними планами й гарантувати незалежність тендерної комісії.

3. Реформувати діючі закони які регулюють інвестиційну діяльність на території нашої країни, зроби їх більш привабливими і безпечними для всіх потенційних інвесторів.

4. Забезпечити надходження бюджетних інвестиційних ресурсів до тих галузей, які є мало привабливими для приватного інвестора, але необхідні для забезпечення життєздатності національної економіки.

5. Розширити цільове банківське кредитування тих галузей і виробництв, які визначені як пріоритетні. Банківський сектор повинен перейти на довгострокове кредитування.

6. Спростити взаємодію між іноземними інвесторами та владою України, розглянувши можливість створення механізму, що давав би змогу іноземним інвесторам без перешкод отримувати усі необхідні ліцензії, дозволи та резолюції.

7. Розвивати страхування інвестицій

Підсумовуючи все зазначене вище, можна сказати що рівень інвестиційної безпеки, як одного із основних факторів Фінансово-економічної безпеки країни в сучасних умовах економічного розвитку досить низький. Причиною цьому є законодавча недосконаліть і розвиток тіньової економіки, який стимулюється у верхівках державної влади. Ці фактори знижують інвестиційну активність, що відповідно знижує економічний розвиток нашої країни. Для підвищення рівня інвестиційної безпеки необхідно провести низку заходів із оздоровлення економіки та виходу її більшої частини із тіні. Потрібно спростити процес приватизації державного майна і зробити його більш привабливим для всіх потенційних інвесторів; створити надійну законодавчу базу, яка дозволить збільшити приплив іноземних інвестицій в вітчизняну економіку.

Література

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1561-XII від 18.09.91.

2. Інвестиційна складова фінансової безпеки держави. http://pidruchniki.com/13500826/finansi/investitsiyna_skladova_finansovoyi_bezpeki_derzhavi.

3. Судова реформа 2016 року в Україні – http://www.kmoas.gov.ua/sudova-reforma-2016-roku-hronologiya-zmin

4. Вільгурська Н. М. Проблеми інвестування економіка України та шляхи їх вирішення // [http://s-journal.cdu.edu.ua].

Цимбаленко Наталія Володимирівна
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна
Бойко Ірина Ігорівна
студентка кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Розвинута банківська система є одним з найважливіших механізмів економіки країни, який має суттєвий вплив на функціонування всіх суб'єктів її господарської діяльності.

Проблеми розвитку банківської системи та шляхи їх подолання досліджуються в наукових працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як О. Болдирєв, А. Герасимович, Л. Гриценко, Р. Міллер та інші. Водночас, питання розвитку банківської системи України в сучасних умовах потребує подальшого дослідження.

У загальному значенні під банківською системою розуміють законодавчо визначену структуровану сукупність різних видів банків та банківських інститутів, за допомогою яких здійснюється мобілізація коштів і надаються різноманітні послуги щодо приймання вкладів і надання кредитів [1].

В Україні необхідність у створенні власної фінансово-кредитної системи з'явилась в 1991 році після прийняття Декларації про державний суверенітет. Саме тому, Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про банк і банківську діяльність», в якому було закладено основи функціонування банківської системи України як суверенної держави.

В цілому, виділяють декілька часових етапів розвитку банківської системи в Україні (табл. 1).

Слід зазначити, що в банківській системі України в 2000-х роках спостерігалось збільшення обсягів міжнародних інвестицій, крім того почали з'являтися банки та фінансові групи світового рівня, такі як BNPParibas, CreditAgricoleS. A., UniCredit та інші.

Частка активів сектору, що належала іноземним банкам, зросла з 16% у 2002 році до 57% у 2008 році, а кількість банків — з 20 до

53 [3]. В свою чергу, можливість отримати відносно недорогі зовнішні фінансові ресурси та шалений приріст обсягів кредитування призвели до прийняття банківськими установами на себе додаткових ризиків та створення значних дисбалансів.

Таблиця 1

Етапи розвитку банківської системи України [2]

Роки	Етапи розвитку
1988–1990	Створення прототипу системи українських банків у складі банківської системи СРСР
1991 – І півріччя 1992	Перереєстрація українських банків та зародження банківської системи України як незалежної держави
ІІ півріччя 1992–1993	Розвиток банківської системи України на етапі становлення економічного і політичного суверенітету
1994–1996	Перший етап реалізації курсу економічних реформ монетарними методами
1997–1998	Поглиблення фінансово-економічної кризи, поступовий перехід до поєднання монетарних методів управління економікою із заходами щодо її структурного реформування
1999–2008	Реструктуризація економіки, падіння прибутковості банківських операцій, збільшення та консолідації капіталу банків
2009–2013	Розвиток кредитування, як основного напрямку банківської діяльності в Україні. Поряд з цим, відбувається розширення банківських операцій та впровадження нових технологій
2014–2016	Значне скорочення банківських установ; девальвація національної грошової одиниці України

В наслідок накопичених дисбалансів фінансовий сектор України зазнав значних втрат в умовах фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. Так, в своїй праці «Основні рушійні сили банківської кризи 2008–2009рр.» [4], О. Буряк виділив п'ять основних етапів проходження кризи 2008–2009 рр. в банківському секторі України (табл. 2).

Після виходу з кризи спостерігалось уповільнення розвитку банківської системи України. Фінансові показники банківського сектору набули помірного характеру.

З 2014 року банківська система України постала перед новими викликами. На її розвиток суттєво впливали суперечливі політичні, економічні та соціальні перетворення.

Таблиця 2

Основні етапи банківської кризи України 2008–2009 рр.

Етапи	Характеристика
Вересень — жовтень 2008 р.	– початок масового виведення фінансових ресурсів з Українських банків; – надання НБУ банкам кредитів рефінансування для підтримання їх ліквідності, уникнення втрати їх платоспроможності та недопущення масової зупинки платіжної системи;
Листопад — грудень 2008 р.	– початок валютної кризи; – подолання НБУ проблем щодо ліквідності банків України, – введення тимчасових адміністрацій в більшості банків для відновлення їх стабільної діяльності та усунення порушень, які призвели до погіршення фінансового стану;
Січень — лютий 2009 р.	– неспроможність банків самостійно підтримувати власну ліквідність; – чергове погіршення зовнішньоекономічної ситуації, зниження економічної активності, що виступають негативними чинниками і мають значний вплив на ліквідність банківської системи України;
Березень — червень 2009 р.	– поступове відновлення довіри до банків в Україні та зниження інтенсивності вилучення фінансових ресурсів, що в свою чергу призвело до підвищення рівня ліквідності банківської системи; – призупинення розвитку роздрібного кредитування через погіршення платоспроможності населення та високого рівня ризиків;
Липень — серпень 2009 р.	– відновлення кредитування економіки.

Кризисне політичне та військове становище в країні негативно вплинули на банківську систему України: через нестабільність та непередбачуваність умов ведення бізнесу більшість іноземних банків залишили український фінансовий ринок, а недовіра населення до банків призвела до відтоку коштів вітчизняних клієнтів.

Значна девальвація національної валюти та спад економіки України виступили чинниками, які негативно вплинули на якість кредитного портфеля банківських установ. Це стало причиною створення значно більших резервів. Тому банківська діяльність в України знову стала збитковою, а також перед банками постала проблема низьких рівнів ліквідності та платоспроможності.

В 2015 р. ситуація в банківському секторі стабілізувалась та вже на початку 2016 р. спостерігалось значне зменшення збитків в банківському секторі, не зважаючи на скорочення операційного прибутку. Основним фактором подібної ситуації стало зниження відрахувань у резерви під проблемні активи. Це надало банкам можливість поліпшити власні фінансові результати та вийти на прибуток у травні 2016 року. Але це не стало стійкою тенденцією, оскільки більшість великих банків формують резерви під проблемні кредити [5].

Отже, підсумовуючи вище наведене, можна зробити висновок, що банківська система України піддавалась впливу багатьох факторів, які негативно позначились на ефективності її функціонування. Значні збитки банківських установ країни свідчать про недостатній рівень їх стабільності.

Однак, труднощі, які з'явились на шляху розвитку банківської системи України вирішуються за допомогою цілеспрямованих дій, як органів державної влади, так і самих банків України, зокрема, зниження облікової ставки для здешевлення кредитних ресурсів, поступове скасування валютних обмежень, відновлення довіри населення до банківського сектору країни та інше.

Література

1. Костюченко О. А. «Банківське право»: Навчальний посібник — К.: КНЕУ, 1999. — 168 с.

2. Вовчак О. Д., Рушицин Н. М., Андрейків Т. Я. «Кредит і банківська справа» — К.: Знання, 2008. — 564 с.

3. Комплексна програма розвитку банківської системи України на 2015–2020 роки[Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1327.

4. Основні рушійні сили банківської кризи 2008–2009 рр. / О. Буряк // Ефективність державного управляння. — 2015. — С. 6.

5. Національний банк України [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: http://www.bank.gov.ua

Цуркан Альона Володимирівна
студентка кафедри фінансів
Київський національний університет імені Тараса Шевченко
м. Київ Україна

РОЗВИТОК ФОНДОВОГО РИНКУ ТА ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ В ІНВЕСТИЦІЇ

Актуальність теми дослідження обумовлена важливою роллю заощаджень населення у розвитку інвестиційних процесів країни та наявністю низки проблем у механізмі перетворення заощаджень в інвестиції в Україні.

Участь фізичних осіб в інвестиційних процесах в нашій країні характеризується гранично низьким рівнем, що обумовлено низьким рівнем доходів населення і, відповідно, невисокою схильністю до заощаджень. За результатами опитування компанії GfK Україна, у III кварталі 2016 року частка домогосподарств, яким бракує доходів навіть на забезпечення поточного споживання або вистачає лише на нього, становила 49%. Тільки 17% населення, за даними цього опитування, мало змогу заощаджувати, не обмежуючи споживання [1].

Існує також значна недовіра до інститутів фондового ринку, зокрема інвестиційних та пенсійних фондів, страхових компаній. Населення не зацікавлене вкладати у фондовий ринок тому, що такі інвестиції довгострокові та не завжди гарантують збереження вартості вкладень.

Тим не менш, науковці визначають інструменти ринку цінних паперів як потенційно перспективні об'єкти інвестицій для домашніх господарств [2, с. 55]. Згідно Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», інвесторами в цінні папери можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, «які набули права власності на цінні папери з метою отримання доходу від вкладених коштів та/або набуття відповідних прав, що надаються власнику цінних паперів відповідно до законодавства» [3].

Фондовий ринок призначений для акумулювання капіталу з подальшим його перерозподілом у вигляді інвестицій у виробничу і соціальну сферу національної економіки шляхом випуску, придбання і вільного розпорядження цінними паперами їхніми власниками. Український фондовий ринок ці функції виконує не в повній мірі, а в 2016 році ще й відбулося його падіння. Так, за результатами торгів на організованому ринку обсяг біржових контрактів з цінними паперами становив 236,95 млрд грн., що на 17,2% менше, ніж у 2015 році [4].

Основна маса заощаджень населення в економічно розвинених країнах трансформується в інвестиції через їх акумуляцію інститутами спільного інвестування (ІСІ), — корпоративними або пайовими фондами. Наприклад, у США вкладниками ІСІ є близько 43% усіх домогосподарств. В Україні вкладники інститутів спільного інвестування становлять менше 1% населення [5].

У 2016 році в Україні функціонували 2223 ІСІ, сукупна вартість їх портфеля цінних паперів складає 55,8 млрд грн. В структурі портфеля найбільшу частку займають акції (54,21%), на другому місці за часткою знаходяться векселі (28,33%), третє місце в цій структурі належить облігаціям підприємств, частка яких складає 16,58% [6].

Фізичні особи-резиденти, як інвестори, найбільшу участь приймають у відкритих ІСІ, їх частка складає біля 73%. Вартість портфеля цінних паперів домогосподарств в усіх ІСІ є невисокою, вона складає біля 20 млрд грн. Для порівняння: депозити домашніх господарств на строк більше одного року складають 130 млрд грн. [1]. Як бачимо, населення віддає перевагу банківським депозитам, які, перш за все, мають вищу дохідність.

З точки зору науковців, українські інвестиційні фонди поки що не досягли такого рівня розвитку, як в економічно розвинених країнах, і повноцінно виконувати інвестиційні функції вони не здатні, насамперед, через нестачу інвестиційних коштів та несприятливий інвестиційний клімат в країні [5, с. 277].

Основні причини низької участі населення на фондовому ринку України, з нашої точки зору, наступні: низька доходність цінних паперів на фондовому ринку (в середньому, 4–5%); вузькі можливості вибору інструментів для вкладання коштів; недостатня поінформованість населення стосовно переваг і недоліків купівлі-продажу цінних паперів.

Для прискорення процесу трансформації заощаджень населення в інвестиції необхідно удосконалювати нормативно-правову базу функціонування ринку цінних паперів, посилити вимоги до прозорості діяльності й розкриття інформації учасниками фондового ринку, розробити довгострокову програму інформаційного забезпечення та популяризації інвестицій на ринку цінних паперів серед населення.

Важливим аспектом для підвищення ефективності функціонування фондового ринку України та прискорення трансформації заощаджень населення в інвестиції є удосконалення державного регулювання ринку, нагляду та контролю за ним з боку держави. Найбільш актуальними напрямами регулювання фондового ринку ДКЦПФР на сьогоднішній день є забезпечення ефективності перерозподілу залучених інститутами спільного інвестування коштів, удосконалення системи розкриття інформації про діяльність ІСІ, створення ефективного біржового ринку фінансових інструментів, що випускаються інвестиційними фондами.

Література

1. Звіт про фінансову стабільність НБУ у 2016 році [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua.

2. Петренко І. П. Трансформація заощаджень населення в інвестиції: досвід та проблеми в Україні / І. П. Петренко // Економіка України. — 2014. — № 3(628). — С. 50–61.

3. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3480-15.

4. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-грудня 2016 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nssmc.gov.ua/activities/annual.

5. Бороденко Т. М. Сучасні аспекти розвитку інститутів спільного інвестування / Т. М. Бороденко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/4160/.pdf.

6. Матеріали офіційного сайту Української асоціації інвестиційного бізнесу (УАІБ) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.uaib.com.ua/analituaib/publ_ici_quart.html.

Чередніченко Віталій Володимирович
студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна
Науковий керівник:
Коваленко Дмитро Іванович
к.е.н., доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних ринкових умовах основою виживання і стабільного становища підприємства являється його фінансова стійкість. Функціонуючи як суб'єкт підприємницької діяльності, кожне підприємство має забезпечувати такий стан своїх фінансових ресурсів, за якого воно стабільно зберігало б здатність безперебійно виконувати свої фінансові зобов'язання перед діловими партнерами, державою, власниками, найманими працівниками.

Поняття «фінансова стійкість» підприємства багатогранне, воно більш ширше від понять «платоспроможність» і «кредитоспроможність», так як включає в себе оцінку різних сторін діяльності фірми. Фінансова стійкість формується в процесі всієї виробничої діяльності і є головним компонентом загальної стійкості підприємства.

На сучасному етапі роль економічних ресурсів підприємства є дуже важливою, оскільки саме по них можна визначити, наскільки незалежним є підприємство. Фінансову діяльність підприємств можна відобразити такими складовими: ресурси → витрати → доходи → фінансовий результат. За цією схемою підприємства вступають у взаємопов'язані відносини з іншими суб'єктами господарської діяльності з метою виконання соціально-економічних функцій та отримання кінцевого фінансового результату. Фінансова стійкість ґрунтується на фінансовій незалежності. Тобто існують два шляхи розвитку підприємства. Перший, це коли підприємство розвиває свій потенціал використовуючи свої власні кошти, тут фінансова стійкість є вищою оскільки підприємство не залучає зовнішніх ресурсів для нарощення і розвитку своїх виробничих потужностей, але в той же самий час, період його розвитку буде довшим, тобто підприємство використовуючи лише власні кошти, має вищу фінансову стійкість, але при цьому гальмує свій розвиток. Другий спосіб розвитку це коли підприємство використовує в основному залучений капітал, в такому випадку фінансова стійкість починає знижуватися. Підприємство швидше розвиває свій виробничий потенціал, але при цьому існує ряд ризиків для такого

підходу. По-перше, якщо підприємство використовує в основному залучені кошти то при від'ємній рентабельності воно матиме великі збитки. [1]

Отже, слід зазначити, що підприємство повинно користуватися обома видами коштів. Це урівноважить фінансову стійкість і забезпечить нормальне функціонування підприємства на всіх етапах виробничого процесу. Іншими словами підприємство зможе розраховуватися, як з кредиторами так із акціонерами і планувати свій бюджет на майбутні періоди. Більш позитивним буде ефект, якщо підприємство використовуватиме залучені кошти на ранніх етапах свого розвитку, саме для нарощення виробничих потужностей, а потім буде використовувати власні кошти для забезпечення високої фінансової стійкості. Що дозволить йому залишатися на ринку навіть під час складних економічних умов.

Фінансову стійкість підприємства характеризують наступні чинники:

— фінансова забезпеченість безперервності діяльності;

— фінансова незалежність від зовнішніх джерел фінансування;

— здатність вільно маневрувати грошовими коштами;

— забезпечення покриття затрат на розширення виробництва;

— стабільне перевищення доходів над витратами. [2]

В умовах нестабільної економіки кожний суб'єкт господарювання постійно шукає шляхи підвищення ефективності своєї діяльності. Тому оцінка фінансової стійкості є однією з найважливіших засад діяльності підприємств, яка надає інформацію про фінансові можливості підприємства на перспективу. Вона є необхідною умовою життєдіяльності підприємства й забезпечує високий рівень конкурентоспроможності. [3]

Отже, виходячи з усього вище зазначеного, потрібно сказати, що фінансова стійкість підприємства є чи не найголовнішим показником його діяльності. Фінансова стійкість показує як підприємство розпоряджається своїми фінансовими ресурсами і як це може відобразитися на його діяльності у майбутньому зважаючи на економічне середовище в якому воно функціонує. Що ж стосується зовнішніх користувачів відкритої інформації підприємства, то фінансова стійкість дає їм змогу оцінити перспективи діяльності підприємства у майбутньому, це в першу чергу стосується потенційних інвесторів.

Література

1. Базілінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. / О.Я. Базілінська — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 328 с.

2. Партин Г.О. Особливості впливу основних чинників на фінансову стійкість підприємства в умовах фінансово-економічної кризи / Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України. — 2010. — № 10 — С. 276–279.

3. Мамонтова Н.А. — Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення, Київ — 2010.

Чкан Ірина Олександрівна
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Таврійський державний агротехнологічний університет
м. Мелітополь, Україна

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ У СВІТОВИЙ ФІНАНСОВИЙ ПРОСТІР

Процеси глобалізації, розширення інтеграційних зв'язків країни, вимагають від національних економік бути конкурентоспроможними та вміти відстояти власні інтереси на світовому рівні. Вплив глобалізації на страховий ринок є неминучим для будь-якої країни, оскільки цей процес пов'язаний із рухом світових грошових потоків.

Страховий ринок світу все інтенсивніше перетворюється у єдину систему, і обвал однієї зі складових елементів тяжко відображається на інших. Тому, ефективність діяльності страхового ринку нашої країни, як частини фінансової системи, напряму залежить і підпорядкований всім змінам, які відбуваються на шляху входження України у світовий економічний простір.

На фінансовому ринку ринок страхових послуг є сектором, на якому акумулюється значна частина грошових ресурсів. Для комплексного огляду стану страхового ринку України, необхідно розглянути основні показники, які його характеризують.

На основі даних таблиці 1 за п'ять останніх років спостерігається поступове зменшення кількості страхових компаній, так у 2015 році у порівнянні з 2012 роком, їх загальна кількість зменшилася на 53 од. (в т.ч. СК «life» зменшення на 13 од., СК «non-life» — 40 од.), а станом на 30.09.2016 їх кількість зменшилась порівняно з 2015 роком на 38 од. (в т.ч. за рахунок зменшення кількості СК «non-life» на 32 од.), і це пояснюється тим, що невеликі страхові компанії не в змозі виконати всі вимоги законодавчих змін, постійне зниження якості їх активів, зростання збитковості, а звідси неспроможність повністю виконувати перед своїми клієнтами всі зобов'язання тощо.

У 2015 році на страховому ринку України частка «non-life» компаній складала 86,4%, а частка «life» компаній — лише 13,5%. Такі данні свідчать про низький рівень розвитку довгострокового страхування життя. Адже, саме за довгостроковими видами страхування страхові компанії мобілізують значну частину фінансових коштів та спрямовують на різні види інвестицій.

Таблиця 1

Кількість страхових компаній в Україні у 2012–2016 рр. [1]

Показники	Роки					Відхилення 2015 р. від 2012 р., (+, –)
	2012	2013	2014	2015	9 місяців 2016	
Кількість страхових компаній, од.	414	407	382	361	323	-53
в т.ч. СК «life»	62	62	57	49	43	-13
СК «non-life»	352	345	325	312	280	-40

Основним показником, за яким оцінюється діяльність національних страхових ринків виступає обсяг страхових премій. Для повного аналізу страхового ринку розглянемо динаміку основних його показників за 2012–2016 рр. (таблиця 2).

Таблиця 2

Страхова діяльність за 2012–2016 рр., млн грн. [1]

Показники	Роки					Відхилення 2015 р. від 2012 р. (+, –)
	2012	2013	2014	2015	9 місяців 2016	
Валові страхові премії	21508,2	28661,9	26767,3	29736,0	24844,2	8227,8
Валові страхові виплати	5151,0	4651,8	5065,4	8100,5	6271,3	2949,5
Рівень валових виплат, %	23,9	16,2	18,9	27,2	25,2	-
Чисті страхові премії	20277,5	21551,4	18592,8	22354,9	19588,4	2077,4
Чисті страхові виплати	4970,0	4566,6	4893,0	7602,8	6046,3	2632,8
Рівень чистих виплат, %	24,5	21,2	26,3	34,0	30,9	-

Попри поступове зменшення кількості страхових компаній на страховому ринку України за 2012–2015 роки спостерігається нарощування валових та, в тому числі чистих, страхових премій на 8227,8 млн грн. (чисті страхові премії — на 2077,4 млн грн.). Такий показник, як рівень виплат, як валових, так і чистих також мав тенденцію до збільшення, що свідчить про дотримання страховими компаніями своїх позицій на ринку.

На страховому ринку будь-якої країни ведучі позиції займають великі інтернаціональні компанії, в тому числі і в Україні. Іноземний капітал дає позитивний приклад практики ведення страхової справи. В останні роки на українському страховому ринку помітно збільшилась частка іноземного страхового капіталу через проникнення іноземних страхових компаній на вітчизняний ринок, злиття та поглинання страховиків, транскордонної торгівлі страховими послугами. Інтерес іноземних інвесторів обумовлюють як загальні тенденції інтеграції, так і привабливий українській ринок у силу його великої місткості та високих темпів зростання. Але присутність іноземного капіталу на страховому ринку України може знизити можливості розвитку страхової справи національними страховиками та надати можливості відтоку капіталу за кордон. Тому інтеграція українського страхового ринку на ринки інших країн потребує входження й національних страхових компаній на страхові ринки окремих країн.

Використання новітніх інформаційних технологій, розвиток мережі Інтернет прискорює процеси інтеграції та дасть змогу активізувати та розширити альтернативні канали збуту страхових продуктів.

В рамках Стратегії розвитку страхового ринку України на 2012–2021 роки, затвердженої Загальними зборами Членів «Українська федерація убезпечення» від 25 травня 2011 року № 9 (зі змінами від 30 березня 2012 року № 12) [2] одним з ключових завдань Стратегії є інтеграція страхового ринку України до світового фінансового простору і на третьому, заключному етапі (2018–2021 роки) планується реалізувати вищезазначене завдання, яке трактується як «повноцінна інтеграція страхового ринку України до світового фінансового ринку». Тому, будемо сподіватись, що страховий ринок України в процесі вливання у світовий фінансовий простір не понесе критичних наслідків, а створить потужну систему, здатну стати достойним конкурентом на світовому страховому ринку.

Отже, страховий ринок України перебуває та етапі кардинальних змін. Реформи, які проводяться в країні сприятимуть поступовій адаптації до вимог європейського та світового ринків.

Література

1. Підсумки діяльності страхових компаній України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.forinsurer.com.ua.

2. Українська федерація убезпечення / Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012–2021 роки, затверджено Загальними зборами Членів «Українська федерація убезпечення» від 25 травня 2011 року № 9 (зі змінами від 30 березня 2012 року № 12).

Секція 11.
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Вергун Антоніна Миколаївна
к.е.н., доц. кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки КНУТД
Федишин Денис Ігорович
магістр кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки КНУТД
м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ

Стратегічне управління економічною безпекою є невід'ємною складовою загальної системи управління підприємством. Процес забезпечення економічної безпеки підприємства нерозривно пов'язаний із внутрішньою організацією управління підприємством як відкритою системою.

Під системою забезпечення економічної безпеки підприємства розуміють комплекс організаційно-управлінських, технологічних, технічних, профілактичних і маркетингових заходів, спрямованих на кількісну й якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз [1]. Стратегічне управління економічною безпекою — це процес управління стратегічним плануванням та розробленою стратегією забезпечення економічної безпеки з урахуванням взаємозв'язку внутрішнього середовища підприємства із зовнішнім та адаптації до їхніх змін для досягнення мети підприємства та захисту його від впливу загроз, ризиків і досягнення безпечного функціонування. Стратегічне управління є складним процесом, який передбачає всебічну оцінку середовища функціонування підприємства, визначення рівня впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, а також розробку системи заходів забезпечення належного рівня захищеності через обґрунтування та реалізацію відповідних стратегій. [2]

В іноземній практиці використовується термін «еталонні корпоративні стратегії», причому як еталонні виділяються такі стратегії зростання: диверсифікованого (об'єднання суміжних обслуговуючих виробництв), концентрованого (розвиток виробництва продукції, охоплення більших обсягів ринку) та інтегрованого (інтеграція діяльності з постачальниками та споживачами продукції).

Але на сьогодні, практичне та теоретичне забезпечення стратегічного планування фінансово-економічної безпеки підприємства залишається недостатньо обґрунтованим. Саме тому, актуальним постає питання стратегічної орієнтації підприємства, яке полягає у забезпеченні всіх напрямів діяльності підприємства, зокрема й фінансово-економічної безпеки. Зважаючи на те, що в умовах нестабільності соціально-економічного та політичного середовища належне управління безпекою ускладнене низкою проблем (нестабільність економіки та її державного регулювання, недосконаліть і нестабільність правового середовища, значна тінізація ринку і тиск з боку більш потужних конкурентів включно з недобросовісними, прояв рейдерства, недостатність фінансового забезпечення та багато ін.), посилення планової роботи підприємства, визначення ризиків, моніторингу стану фінансово-економічної безпеки в подальшому розвитку є пріоритетними напрямками розвитку. [3]

При здійсненні стратегічного управління економічною безпекою підприємств варто враховувати:

– циклічність розвитку та особливості трансформацій вітчизняної економіки, від чого залежить вибір інструментів, методик і моделей безпеки підприємства;
– необхідність використання системного, ситуаційного та цільового підходів при виборі стратегічних пріоритетів розвитку, що в умовах невизначеності зовнішнього середовища дозволяє окреслити перспективи розвитку з врахуванням ризиків;
– перевірені практикою методи, інструменти і моделі стратегічного управління.

До переваг стратегічного підходу в управлінні економічною безпекою підприємства варто віднести:

– зменшення до мінімуму негативних наслідків змін, що відбуваються, а також факторів невизначеності в майбутньому;
– можливість враховувати об'єктивні (зовнішні та внутрішні) фактори, що формують зміни, зосередитись на вивченні цих факторів та визначенні рівня їх впливу на економічну безпеку;
– можливість отримати необхідну базу для прийняття стратегічних і тактичних рішень по забезпеченні економічної безпеки підприємства;
– підвищення керованості системи економічної безпеки, оскільки за наявності системи стратегічних планів є змога порівнювати досягнуті результати з поставленими цілями, здійснювати ефективні мотивації та стратегічний контроль;
– забезпечення динамічності змін через реалізацію стратегічних планів на основі відповідної системи регулювання, контролю та аналізу;

– об'єднання зусиль керівників усіх рівнів управління та діяльності підрозділів підприємства, пов'язаних зі реалізацією стратегій забезпечення економічної безпеки. [4]

Сучасний бізнес формується на основі жорсткої конкуренції, яка вимагає не тільки більшої ефективності, а й усвідомлення того, що ключ до успіху для будь-якої компанії — у її здатності найбільш повно відповідати запитам споживачів. Саме тому, впровадження та використання Enterprise Resource Planning System (ERP-систем) є актуальним завданням, яке дозволить визначити потреби підприємства в автоматизації окремих бізнес-процесів та попередньо оцінити результати, на які можна очікувати.

ERP — це концепція узгодженого рішення завдань обліку, контролю, планування і управління виробничими і фінансовими ресурсами підприємства, тобто інтегрована інформаційна система стратегічного управління, що дає змогу створити єдине інформаційне середовище для управління бізнес-процесами. ERP є складною системою, яка включає певний набір внутрішніх характеристик, спрямованих на забезпечення ефективності використання корпоративних ресурсів за кожним напрямом діяльності підприємства, та сприятиме підвищенню ефективності управлінських рішень, їх стратегічній спрямованості.

Слід зазначити, що успішність реалізації стратегії залежить від цільової спрямованості, фінансового, виробничого, кадрового, інноваційного потенціалу та максимального врахування впливу факторів зовнішнього середовища.

Література

1. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В., [за ред. Т. Г. Васильціва]. — Львів, 2012. —386 с.

2. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В., [за ред. Т. Г. Васильціва]. — Львів, 2012. — 386 с.

3. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 256 с.

4. Кравчук П. Я. Формування системи корпоративної безпеки: канд. екон. наук: 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Павло Ярославович Кравчук; [Терноп. держ. екон.ун-т]. — Тернопіль, 2006. — 232 с.

Русіна Юлія Олександрівна
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
м. Київ, Україна
Лисенко Владислава Вікторівна
студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

В сучасному суспільстві загрози для ефективної діяльності установи, організації, підприємства висувають все нові вимоги до побудови та функціонування системи безпеки. Для того, щоб протистояти сучасним загрозам і ризикам система безпеки повинна використовувати сучасні технології, методи та методики щодо активної протидії всім реальним і потенційним небезпекам та ризикам.

Питання управління фінансово-економічною безпекою комерційного банку викладені в багатьох наукових працях відомих вчених, серед яких: Захаров О.І., Пригунов П.Я., Горячова К.С., Криль Я.М., Ярочкин В.І., Примостка О.О. тощо.

«Фінансово-економічна безпека (ФЕБ) — це такий стан системи безпеки установи, який дає змогу уникнути зовнішніх загроз і протистояти внутрішнім чинникам дезорганізації за допомогою наявних ресурсів, управлінських здібностей менеджерів, а також структурної організації та в співпраці працівників банківської установи з службою захисту» [1, с. 21].

У контексті вузькофункціонального підходу вважається, що фінансово-економічна безпека банківської установи — це стан установи, що характеризується її здатністю виконувати властиві їй функції для досягнення фінансових цілей з урахуванням наявних ризиків настання небажаних змін у цьому стані. В такому розумінні управління фінансово-економічною безпекою банківської установи — це не сукупність прямих забезпечувальних управлінських дій, а дії непрямого характеру, скеровані на підтримання фінансової підсистеми банку в прийнятному стані. Відповідно до цього фінансово-економічна безпека буде підтримуватися на прийнятному рівні, головним чином, за рахунок відсутності або малоймовірності настання загрозливих умов та обставин [2, с. 15].

Механізм управління ФЕБ комерційного банку створюється з метою забезпечення ефективного та своєчасного використання всіх захисних заходів для мінімізації (або попередження) негативного впливу небезпек, загроз та ризиків [3, с. 3].

Ярочкин В.І. трактує безпеку банку як: «стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечується реалізація основних інтересів і пріоритетних цілей банку, захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів незалежно від умов функціонування» [4, с. 53].

В основі забезпечення фінансово-економічної безпеки банківської діяльності повинна лежати певна концепція, яка включає мету, завдання та принципи діяльності. Метою цієї системи є мінімізація зовнішніх і внутрішніх загроз економічній діяльності банку, у тому числі, його фінансовим, матеріальним, інформаційними та кадровим ресурсам.

Оскільки банк взаємодіє з зовнішніми організаціями, то основна мета безпеки банку полягає у виключенні можливості нанесення йому збитків, або упущення вигоди та забезпеченні його ефективної діяльності, якісну реалізацію всіх операцій та угод.

Головним критерієм ефективності та якості безпеки банку є стабільність його фінансового й економічного розвитку, відповідно до планів і завдань, незалежно від зміни ситуації.

Аналізом ФЕБ банку займається аналітичний центр ризик-менеджменту, який має за мету об'єднати зусилля підрозділів, що займаються дослідженням, профілактикою, аналізом ризиків шляхом формування завдань за оцінкою, контролем, підтвердженням допущень, зроблених на основі аналізу операцій, сформованих у формі математичних рядів, подальшої ініціації перевірок і бек-тестування зроблених допущень і прогнозів, розробка управлінських рішень по вдосконаленню безпеки операцій і мінімізації ризиків на основі, одержаних в ході перевірок, даних.

У процесі забезпечення ФЕБ передбачається планування і здійснення сукупності заходів, поєднаних за функціональною ознакою в комплексну систему забезпечення безпеки банку.

Слабкість системи економічної і фінансової безпеки, відсутність конструктивних методів захисту банківської діяльності зумовлює її нестійкість. Проте науково обґрунтованої концепції і механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки банківської діяльності досі не створено.

Серед проблем захисту банківської діяльності від загроз зовнішнього і внутрішнього характеру усе більш актуальною є необхідність забезпечення охорони фінансових ресурсів, захист інформації, майна і персоналу комерційного банку, створення механізмів фінансово-економічного захисту банківської системи тощо.

Управління фінансовими ресурсами, грошовими потоками банку є одним з ключових елементів усієї системи сучасного управління, що має особливе, пріоритетне значення для сьогоднішніх умов банківської діяльності. Для цього необхідно, щоб менеджери різних рівнів мали знання з теорії фінансово-економічної безпеки, її структури, об'єктів безпеки, основні небезпеки і загрози, кількісні і якісні показники оцінки рівня фінансово-економічної безпеки, методи аналізу чинників і, що особливо важливо, основні напрями забезпечення безпеки, а також уміли втілювати на практиці теоретичні положення [5, с. 45].

Тобто, для забезпечення ефективної діяльності банківської установи необхідно ретельно перевіряти потенційних клієнтів банку та слідкувати за сплатою дебіторських заборгованостей банку.

В сучасних умовах розвитку банківської системи особливо актуальним стає завдання оцінки її фінансово-економічної безпеки і розробки сукупності критеріїв та показників, які давали б якісну й кількісну характеристику її рівня. До основних показників аналізу економічної безпеки банківської системи необхідно віднести індикатори, що стосуються організації грошового обігу, сфери платежів і розрахунків, кредитування, ефективності розвитку банківського сектора, присутності іноземного капіталу, а також показники, що характеризують дотримання кредитними організаціями державного законодавства та нормативів тощо. Від адекватної оцінки сучасного рівня банківської безпеки багато в чому залежить повнота, своєчасність і результативність управлінських заходів із ліквідації, попередження й запобігання наявним та потенційним загрозам у банківській системі, а відтак — національній економіці і соціальній сфері України.

Література

1. Захаров О.І., Пригунов П.Я. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності / О.І. Захаров, П.Я. Пригунов // Навчальний посібник. — К.: КНТ, 2008. — 257 с.

2. Горячова К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства / К.С. Горячова // Автореферат на здобуття наукового ступеню к.е.н. — К.: КНУТД, 2006. — 16 с.

3. Криль Я.М. Дескриптивна компліментарність забезпечення економічної безпеки та вітчизняних управлінських традицій / Є.І. Овчаренко, Я.М. Криль // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. Зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Вип. 23. Ч. ІІ. — Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2011. — С. 211–217.

4. Ярочкин В.І. Безпека банківських систем / В.І Ярочкин // Ось — 89, 2004. — 416 с.

5. Примостка О.О. Аналіз ефективності діяльності комерційних банків / О.О Примостка // Фінанси України. — 2003. — № 4. — 101 с.

Русіна Юлія Олександрівна
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
Острякова Валентина Юріївна
студентка кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах сучасної економіки інформація стосовно всіх напрямків діяльності підприємства є найбільш цінним ресурсом, а проблеми інформаційної безпеки — усе складнішими і значущими. Інформаційна безпека є однією зі складових частин економічної безпеки, яка формує систему захищеності підприємства.

Дослідженню питання забезпечення інформаційної безпеки присвячено праці С. Арзуманова, С. Кавуна, І. Конєєва, О. Тарасової, В. Домарєва, Є. Степанова, С. Петренка, О. Юдіна та ін.

Згідно з міжнародним стандартом ISO/IEC27001:2005, система управління інформаційною безпекою — це «частина загальної системи управління, яка ґрунтується на підході, що враховує бізнес-ризики, призначена для розроблення, впровадження, функціонування, моніторингу, перегляду, підтримування та вдосконалення інформаційної безпеки» [1]. Її основними цілями є: конфіденційність інформації; неможливість несанкціонованого доступу до інформації; цілісність інформації, та пов'язаних з нею процесів; доступність інформації; мінімізація ризиків інформаційної безпеки шляхом виконання компенсаційних заходів; облік усіх процесів, пов'язаних з ризиками.

На практиці інформаційна безпека підприємства включає сукупність методів, напрямів, засобів і заходів, що знижують вразливість інформації і перешкоджають несанкціонованому доступу до інформації, її розголошенню або витоку. Елементами цієї системи є: правовий, організаційний, інженерно-технічний захисти інформації, а основною її характеристикою — комплексність [2]. Структура системи, зміст і склад елементів, їх взаємозв'язок залежать від обсягу і цінності інформації, що захищається, характеру можливих загроз безпеки інформації, необхідної надійності захисту і вартості системи.

Дослідивши та проаналізувавши публікації М. Журавля, С. Кавуна, І. Конєєва та О. Тарасової [3; 4; 5; 6], можна зазначити, що інформаційній безпеці в сучасних умовах було приділено недостатньо уваги. Про це свідчать важливі недоліки відповідно до забезпечення інформаційної безпеки підприємств:

— відсутність паролів доступу в систему;
— відсутність паролів при роботі програмою з 1С: Підприємство, при зміні даних;
— відсутній додатковий захист файлів та інформації;
— нерегулярне оновлення баз програми антивіруса і сканування робочих станцій;
— велика кількість документів на паперових носіях, в основному, лежать в папках на робочому столі співробітника, що дозволяє зловмисникам скористатися даного роду інформацією у власних цілях;
— не проводиться регулярне обговорення питань інформаційної безпеки на підприємстві і виникаючих проблем у цій галузі;
— не організована регулярна перевірка працездатності інформаційних систем підприємства, налагодження проводиться тільки лише в тому випадку, коли вони виходять з ладу;
— відсутня політика інформаційної безпеки;
— відсутність системного адміністратора.

Для виконання поставлених цілей і вирішення завдань необхідно провести заходи на всіх рівнях інформаційної безпеки (рис. 1).

Рис. 1. Рівні інформаційної безпеки (складено автором на основі джерела [7])

На адміністративному (правовому) рівні для формування системи інформаційної безпеки необхідно розробити та затвердити політику інформаційної безпеки.

Політика безпеки — це сукупність документованих управлінських рішень, спрямованих на захист інформації та асоційованих з нею ресурсів [8].

Залежно від сформульованої політики, можна вибирати конкретні механізми, що забезпечують безпеку системи.

На організаційному рівні необхідно застосувати наступні заходи щодо поліпшення захисту інформації:

— організація робіт з навчання персоналу навичкам роботи з новими програмними продуктами за участі кваліфікованих фахівців;
— розробка заходів, спрямованих на вдосконалення системи економічної, соціальної та інформаційної безпеки підприємства.
— проведення інструктажу для того, щоб кожен співробітник усвідомив всю важливість і конфіденційність, довіреної йому, інформації;
— контроль за дотриманням співробітниками правил роботи з конфіденційною інформацією;
— планове проведення зборів, семінарів, обговорень з питань інформаційної безпеки підприємства;
— регулярна перевірка і обслуговування всіх інформаційних систем та інформаційної інфраструктури на працездатність.

Інженерно-технічний рівень передбачає застосування наступних заходів:

— введення паролів користувачів;
— розмежування доступу до файлів, каталогів, дисків (здійснюється системним адміністратором, який дозволяє доступ до відповідних дисків, папок і файлів для кожного користувача конкретно);
— регулярне сканування робочих станцій і оновлення баз антивірусної програми;
— застосування джерел безперебійного живлення;
— криптографічне перетворення інформації (криптографічний захист інформації надається з метою забезпечення режиму конфіденційності та цілісності інформації при її передачі по каналах передачі даних).

Ефективність системи інформаційної безпеки і праці адміністраторів, засобів інформаційної безпеки буде неефективною за відсутності засобів збору, аналізу, зберігання інформації про стан системи, централізованого управління всіма її складовими. Адже, кожен засіб захисту реалізує певну складову політики безпеки, яка на рівні підсистем задається набором параметрів і вимог. Політиці інформаційної безпеки повинні відповідати не тільки кожна підсистема або засіб захисту, але й система в цілому.

Реалізація заходів щодо удосконалення системи інформаційної безпеки на підприємствах дозволить: розмежувати права доступу в систему; підвищити рівень захищеності інформації кожного користувача окремо, і системи в цілому; розробити та впровадити політику інформаційної безпеки, яка буде спрямована на захист інформації та асоційованих з нею ресурсів; зменшити кількість спаму; відображати шкідливі атаки через мережу; підвищити рівень захисту робочих станцій.

Література

1. ISO/IEC27001:2005, MOD. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://s-byte.com/useful/27001.pdf

2. Аникин И.В. Теория информационной безопасности и методология защиты информации [Текст] / И.В. Аникин, В.И. Глова, Л.И. Нейман, А.Н. Нигматуллина. — Казань: Изд-во Казан. гос. техн. ун-та, 2008. — 358 с.

3. Журавель М.М. Проблеми захисту інформації [Електронний ресурс] / М.М. Журавель, С.В. Паршуков. — Режим доступу: http://informatika.udpu.org.ua/?page_id=1173

4. Кавун С.В. Інформаційна безпека. Навчальний посібник. Ч. 1 / С.В. Кавун, В.В. Носов, О.В. Мажай. — Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. — 352 с.

5. Конеев И.Р. Информационная безопасность предприятия / И.Р. Конеев, А.В. Беляев. — СПб.: БХВ-Петербург, 2003. — 747 с.

6. Тарасова О.В. Корпоративна культура як інструмент ефективного менеджменту підприємства. / О.В. Тарасова, С.С. Марінова // Економіка харчової промисловості. — 2013. — № 3(19). — С. 28–32.

7. Донець Л.І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємства: Навч. пос. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 240 с.

8. Романова Ю.Д. Інформаційні технології в менеджменті (управлінні): підручник і практикум для академічного бакалаврату / під заг. ред. Д.Ю. Романової. — М: Видавництво Юрайт, 2015. — 478 с.

Русіна Юлія Олександрівна
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
м. Київ, Україна
Уланова Катерина Олександрівна
студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні загрози в діяльності підприємства висувають принципово нові вимоги до побудови й організації діяльності систем їх безпеки. Для того, щоб протистояти сучасним загрозам і ризикам система безпеки повинна використовувати сучасні технології, методи та методики щодо активної протидії всім реальним і потенційним небезпекам та ризикам.

Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства створюється з метою забезпечення ефективного використання всіх захисних заходів для мінімізації негативного впливу небезпек, загроз та ризиків.

В Україні проблемою управління фінансово-економічною безпекою підприємства займаються недостатньо та не комплексно, оскільки основна увага, більшою мірою, приділяється на рівні держави, а на рівні підприємства — антикризовому управлінню. Останнє стає необхідним, коли підприємство вже опинилося у стані фінансової небезпеки [1].

Питання фінансово-економічної безпеки підприємства та механізму її забезпечення досліджували багато науковців, серед яких: Т. Васильців, О. Барановський, О. Мойсеєнко, Шарманська В, Л. Шемаєва, А. Шаваєв та інші.

У загальному значенні під механізмом управління фінансово-економічною безпекою розуміють сукупність управлінських, економічних, організаційних, правових і мотиваційних способів гармонізації інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища, за допомогою чого, з урахуванням особливостей діяльності підприємства, забезпечується отримання прибутку, величина якого є достатньою, як мінімум, для перебування підприємства в стані економічної безпеки [1, 2, 3].

На думку О. Мойсеєнко, до складу механізму управління фінансово-економічною безпекою входять: економічні закономірності, цілі та завдання управління, організаційна структура, принципи управління,

методи управління, кадри управління, техніка та технологія управління, критерії оцінки ефективності системи управління [2].

Управління фінансово-економічною безпекою передбачає створення механізму адаптації до умов функціонування підприємства, що змінюються, розроблення й впровадження контрзаходів, що активно знімають загрози, а також механізму узгодження інтересів сторін, який забезпечує досягнення взаємовигідного результату.

Загальна схема механізму управління фінансово-економічною безпекою охоплює наступні заходи та функції управління, що здійснюються послідовно або одночасно:

- формування необхідних корпоративних ресурсів (капіталу, персоналу, технологій, устаткування);
- загальне стратегічне прогнозування та планування економічної безпеки за функціональними складовими;
- стратегічне планування фінансово-господарської діяльності підприємства;
- здійснення функціонального аналізу рівня фінансово-економічної безпеки;
- загальна оцінка досягнутого рівня економічної безпеки.

Тільки завдяки здійсненню в необхідному обсязі зазначених дій (заходів) можна буде досягти належного рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Принципи функціонування механізму управління реалізуються комплексно, безперервно, оперативно та централізовано (рис. 1).

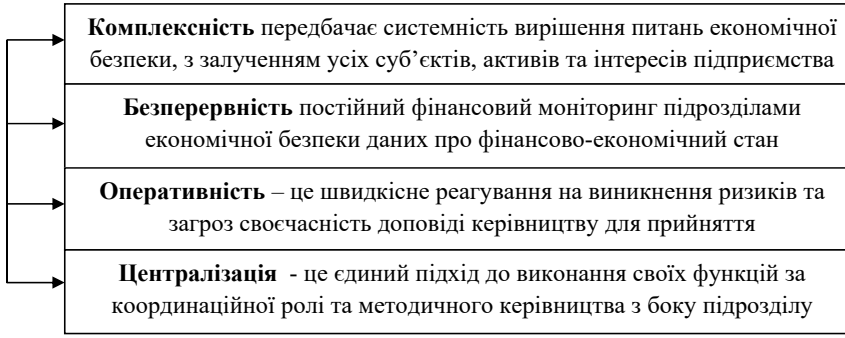

Рис. 1 Принципи функціонування механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства [3]

На основі узагальнення підходів до формування фінансово-економічної безпеки підприємства послідовність етапів реалізації механізму її забезпечення (рис. 2).

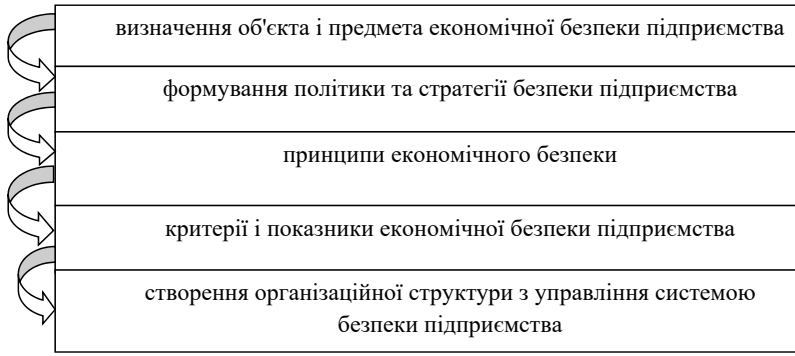

Рис. 2. Послідовність етапів реалізації механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства [4]

Сучасний механізм управління фінансово-економічною безпекою розвитку підприємства повинен враховувати необхідність формування двох напрямів стратегії.

Перший напрям стратегії повинен враховувати ситуацію, визначати цільові настанови й формувати політику підприємства для втримання й розширення життєвого простору організації.

Другий — повинен охоплювати методи, прийоми й інструменти для вивчення (розпізнавання) стратегій, що формуються іншими суб'єктами (державою, підприємствами-конкурентами), спрямованих (навмисно або ненавмисно) проти діяльності й розвитку підприємства та звужуючих його життєвий простір.

При цьому для реалізації першого напряму стратегії необхідно здійснювати оцінювання відповідності ресурсів (займаного життєвого простору) відповідно до загальних стратегічних цілей розвитку підприємства. Для реалізації другого напряму стратегії потрібно створювати систему розпізнавання й оцінювання ступеня небезпеки загроз, створюваних зовнішнім оточенням і сформованих внутрішньою ситуацією на підприємстві, та розробити механізми захисту від них [5].

Таким чином, під механізмом управління фінансово-економічною безпекою можна розглядати сукупність станів та процесів, з яких складається управління щодо протидії небезпекам, загрозам та ризикам. Як компоненти цього механізму, варто розглядати принципи, методи, функції управління, систему управління та прийняття управлінських рішень. Принципи визначають вимоги, що пред'являються до управління системою безпеки та будуються, на виявлених закономірностях її функціонування. Методи розкривають шляхи протидії виявленим та прогнозованим небезпекам, загрозам та ризикам у конкретних умовах,

та у визначений термін часу. Крім того, методи відображають безпосередній стан захищеності підприємства.

Процеси визначають порядок здійснення функцій та етапів реалізації механізму управління безпекою (захисту підприємства від виявлених чи прогнозованих загроз).

Рішення щодо формування механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства приймаються на основі відповідної концепції, яка розкриває та уточнює сутність його дій. Для ефективного управління фінансово-економічною безпекою підприємства попереднє оцінювання та аналіз стану економічної безпеки підприємства стає невідкладним завданням, не менш важливим для розроблення основ управління фінансово-економічною безпекою підприємства є формування системи показників фінансової складової безпеки підприємства.

Література

1. Грунін О. Економічна безпека організації / Грунін О., Грунін С. — СПб.: Вид-во «Пітер», 2002. — 160 с.

2. Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник / І.П. Мойсеєнко, О.М. Марченко // — Львів, 2011. — 380 с.

3. Куркін М.В. Управління економічною безпекою розвитку підприємства / Н.В. Куркін. — Дніпропетровськ: Вид-во АРТ-ПРЕС, 2006. — 452 с.

4. Новикова О.Ф. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення / О.Ф. Новікова, Р.В. Покотоленко. Ін-т економіки промисловості НАН України. — Донецьк: Вид-во «Прима», 2006. — 407 с.

5. Сумець О.М. Стратегії сучасного підприємства та його економічна безпека / О.М. Сумець, М.Б. Тумар. — К.: Вид-во «Хай-Тек Прес», 2008. — 400 с.

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових робіт

VIII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»

«28» февраля 2017

Сборник тезисов научных работ

VIII МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦІЯ

«ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ»

«28» лютого 2017

Abstracts of scientific works

VIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

«GLOBAL ISSUES OF ECONOMY AND FINANCE»

February 28, 2017

Видано у авторській редакції

Адреса: Україна, м. Київ, вул. Павлівська, 22, оф.12
Контактний телефон: +38(050) 647-1543
Телефон/факс: +38(044) 222-5889
E-mail: info@frada.com.ua
http://www.frada.com.ua
http://www.inter-nauka.com

Підписано у друк 17.03.2017. Формат 60×84/16
Папір офсетний. Гарнітура PetersburgC. Друк на дуплікаторі.
Тираж 100. Замовлення № 489.
Ціна договірна. Надруковано з готового оригінал-макету.

Надруковано у Видавництві ТОВ «Спринт-Сервіс».
Свідоцтво: Серія ДК № 4365 від 17.07.2012
Контактний телефон: +38(050) 647-1543